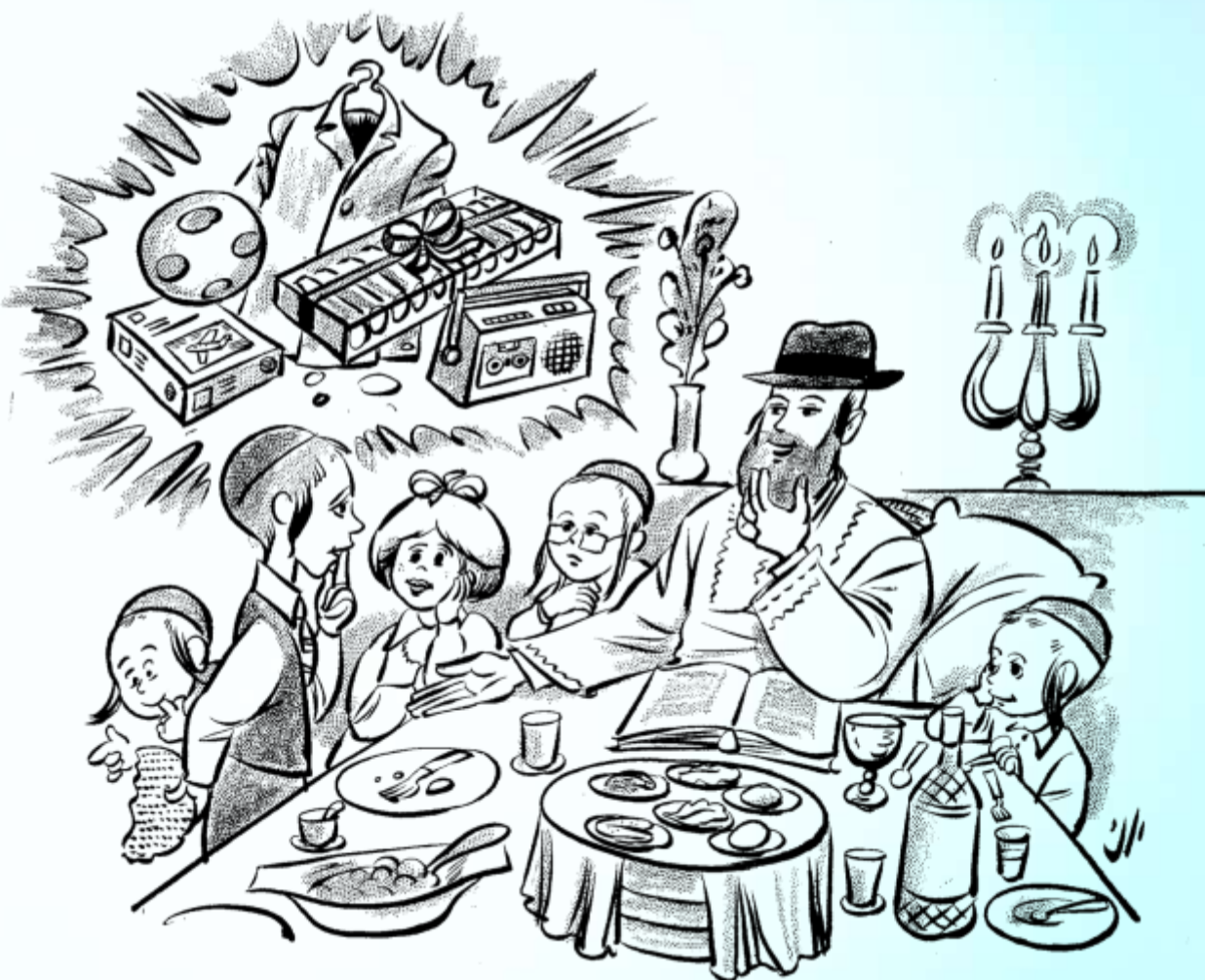

דרישה וחקירה

להערות והצטרפות לרשימת התפוצה, יש לפנות לעורך: יהושע לינטופ בכתובת: lintop200@gmail.com

תוכן הענינים

'דובבות שפתי חיים' (עמ' 2): עניני חמץ, מצה, והגדה.
'אורות אילת השחר' (עמ' 4): עניני ליל הסדר 60 מצוות.
'מתיקות התורה' (עמ' 6): האם מותר למכור חמץ של פירות שביעית לנכרי? האם אפשר לקיים מצות אכילת כזית בליל ט"ו, בספיחין בשביעית? האם מותר להתפלל על החמץ שנמכר לנכרי שלא ישרף? קנה יין בזול וחושש שמא גנבו המוכר, האם מותר להשתמש בו לארבע כוסות?
'מתיקות שבת הארץ' (עמ' 8): "בלכתי בערב פסח ברחובה של עיר באזור שאינו חרדי, נגש אלי אדם כשהוא חובש כובע שמוט לראשו עד שהסתפקתי אם הוא מיושבי "עולם התחתון" או "עולם העליון"... גם משגיחי הכשרות שהגיעו לשדות כדי לעמוד על קצירת החטים בעבור המצות לפסח, לא יכלו לכבוש את התרגשותם אל מול המחזה הנאדר...
'פניני פרשת השבוע' (עמ' 9): ככל שהם מתקרבים למרתף הם חשים שאולי משהו השתבש, ובהיכנסם פנימה - חשכו עיניהם... השולחן הפוך! היין שפוך! המצות שבורות! המפה אדומה מיין! הכסאות מוכתמים! הפמוטים מושלכים! הקירות מרוחים!
'ליקוטים וסיפורים נפלאים' (עמ' 11): פתאום הפסיק הנאצי לצחוק ופניו הרצינו. "איך נכנסת לכאן?", שאל. בלי מילים הצביע לפניו על השביל הראשי המוליך הביתה. "והכלבים לא נבחו אפילו?" "הכלבים???" רק כעת הבחינה בעשרות כלבי רוטוילר ואמסטף גרמניים המשוטטים בחצר. אילו היתה מבחינה בהם קודם לכן לא היתה מעזה להכנס. הנאצי צמצם מבטו ושתק. ההתרחשות העל טבעית הדהימה אותו...
'נפלאים מעשיך' (עמ' 13): והנה הוא רואה בחלום הלילה את אביו הקדוש ה'חתם סופר' כשפניו זועפות עליו, הוא רעד ופחד מפני שאביו התקרב אליו בפנים קשות. "היתכן?" זעק החתם סופר על בנו, "יהודי הך מפשע צועד אל מותו, משאיר אחריו אישה וילדים, ואתה שוכב על מיטתך ואינך פועל להצלתו?"
'אודות מרן שר התורה זצוק"ל.
'עובדות דרבי לוי' (עמ' 16): מנהג של קבע עשתה אמנו לעצמה, שבערבי פסחים לא בקשה שום עזרה מצד בעלה, כבוד אדוני אבי מורי ורבי זצ"ל. על אף הטירחה המרובה שבעבודת יום זה בהכנת החג, הייתה עמלה לבדה עם הבנות בכל המלאכות השונות, ובהכנת צרכי הסדר. וטעמה ונימוקה עמה...
'אוצר היסודות והחקירות' (עמ' 7): מצה - עשייתה מביכורים שמימור לשמה שרויה ארבע כוסות הסיבה.
'שתולים בבית ה' (עמ' 17): מדוע לא טיפל רבי חיים עוזר בעירוב של וילנא? הלך מה שאתה יכול, ואני בא אצלך אם יתאמץ מאד יזכה לסיעתא דשמיא רבים מגדולי ישראל ניחנונו בנשמות גבוהות.
'שמחת התורה' (עמ' 18): כיצד מתכפר הכהן וביתו לפי הדעה שנשאו ביום הכיפורים?
'שלום לאוהבי תורתך' (עמ' 19): בדין מסירות נפש שנלמדת מהצפרדעים.

דובבות שפתי חיים

תשובות מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

נערך עם מראי מקומות והוספות, ע"י הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א, מח"ס בית מתתיהו ומועדי הגר"ח באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

עניני חמץ

איך לו חמץ

שאלה: מי שאין לו חמץ אם צריך לחזור למצוא חמץ כדי לשרוף או שא"צ.

תשובה: אם רוצה המצוה.

והמנ"ח מ"ע ט' חקר אם מ"ע דתשביתו הוי בקו"ע או בשוא"ת, ומרן שליט"א נקט שהוי רשות, וע"ע מש"כ אם צריך לחזור אחר חמץ בשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ח ס' קצ"ו ובדעת תורה ומקור חיים או"ח ס' תל"א, ובשו"ת ערוגות הבושם או"ח ס' צ"ג ובשו"ת חלקת יואב או"ח ס"ט. ובשו"ת הגר"ז או"ח ס' תל"ו ס' כ"א ובשו"ת דברי חיים ח"א ס"ט ובשו"ת אבני נזר או"ח ס' שי"ח, ובשיעורי רבי גרשון למרן הגרי"ג אדלשטיין פסחים ד' ע"ב ובס' משמרת הפסח ביעור חמץ ס' כ"ט. ומש"כ בבית מתתיהו ח"א ס"ה אות ח'.

ציחצוח שיניים

שאלה: אם צריך להקפיד לצחצח שיניים בער"פ מחמץ.

תשובה: ודאי.

וכן מבואר בבן איש חי שני"ר פר' צו ס"ח, ובס' מועדים זמנים ח"א ס' נ"ט כתב שראוי לצחצח, ובס' נזר החיים עמ' ר"ט השיב מרן שליט"א אין חייב לצחצח אבל צריך לנקות עי"ש, ובס' אשרי האיש ח"ג עמ' שס"ז.

לשתות חלב מבהמות

שאכלו חמץ

שאלה: אם יש איסור לשתות חלב בפסח מבהמות שאכלו בהם חמץ.

תשובה: עיי' שונה הלכות ס' תמ"ח דין ג'.

בשונה הלכות שם הביא מח' בזה, ועיין מש"כ בזה בשו"ת ערוגות הבושם או"ח ס' קל"ח ובשו"ת מהרם שיק או"ח ס' רי"ב ובשו"ת

מהרש"ג ח"ב ס' פ"ה ובשו"ת אגרות משה ח"א ס' קמ"ז ובס' נט"ג פנ"ז הערה כ"ד.

אם צריך פרוטה לכל אחד

שאלה: במכירת חמץ שמוכר לרב, אם הגוי צריך ליתן פרוטה עבור כל אחד מבני העיר.

תשובה: הרב קונה הכל מהאנשים ומוכרם לגוי.

בס' בד קודש קידושין ס' ט"ו העיר שצריך פרוטה לכל אחד והביא דמון הגר"נ קרליץ א"ל שכך נוהג, ועיין מש"כ בזה בשו"ת באר יצחק ס"ח ענף א' ובחסד לאברהם ח"ב או"ח ס' מ"ה ובשדי חמד חו"מ ס"ט אות ו' ובס' פסקי הלכות פ"ג מאישות ובשו"ת מהדו"ת ח"ב ס' ע"ז, ובס' מועדים זמנים ח"ד ס' רע"ח ובשו"ת חלקת יואב ס' כ"ב ובס' יסודי ישרון מערכת מכירת חמץ עמ' רנ"ז ובשו"ת ארץ טובה ס' י"ח ובס' בית מתתיהו ח"א ס' כ"ב אות כ"ב ובשו"ת שואלין ודורשין ח"ג ס' צ'.

עניני מצה

עוסק בשימור מצה

שאלה: העוסק בשמירת המצות אם יש לו פטורה דעוסק במצוה פטור מהמצוה.

תשובה: ג"ז מצוה.

להקנות המצה לאורח

שאלה: אם צריך הבעל הבית להקנות המצה בליל הסדר לאורחים שיהא לכם, או שא"צ.

תשובה: א"צ.

ובס' תורת המועדים סוכות ס' תרל"ט הביא ממרן שליט"א שכן ס"ל לחזו"א ולקה"י שא"צ להקנות לאורחים. אולם השפת אמת סוכה ל"ה שצריך להקנות. ובתשובות והנהגות ח"ב ס' ר"מ הביא שכן ס"ל לשבט סופר להקנות המצה. אכן בהליכות שלמה פסח פ"ט הערה ט' ובהליכות אבן ישראל מועדים עמ' קע"א ובאור לציון ח"ג פט"ו ס' י"ז א"צ, וע"ע מש"כ בזה באמרי בינה פסח ס' כ"ד ובמקראי קודש פסח ח"ב ס' מ"ה ובשו"ת בצל החכמה ח"ד ס' קע"ב ובתשובות והנהגות ח"ה ס' קמ"ד ובשו"ת מנחת יצחק ח"ח ס' מ"ח ובחוט שני פסח פ"ג ובשו"ת שאלת שלמה ס' צ"א ובמועדים זמנים ח"ג ס' ר"מ ובשו"ת חקי חיים ח"א ס' נ"ט ח"ב ס' קכ"ח ובשו"ת באר שרים ח"ג ס' נ"ה ובס' רץ כצבי פסח ס' י"ז ובס' בית מתתיהו ח"א ס"ג ענף ג' אות ד'. וגם בס' פניני רבינו הקה"י ח"א עמ' צ"ט שא"צ להקנות המצה, ואכן בס' הלכה של פסח ח"א עמ' תע"ח כתב בשם הפני מנחם, דהשפ"א לא כתב כן להלכה. וע"ע בשו"ת משנה הלכות ח"ח ס' קצ"א ובשו"ת שרגא המאיר ח"ד ס' ס"ב. ובס' יד המלך פ"ו מחו"מ ה"ז ובשו"ת ויברך דוד ח"א ס' נ"ז. ובשו"ת אבני נזר [קרויז] ח"ה ס' צ"ו.

מצות מכונה

שאלה: מהו דעת החזו"א על מצות מכונה, שבחזו"א או"ח ס"ו נראה שמתיר מכונה, ואילו בס' דברי יחזקאל שרגא מביא מהחזו"א שא"ל לאסור מצה ממכונה.

תשובה: לכתחילה ודאי שלא.

ועיין בדעת החזו"א באורחות רבינו ח"ב עמ' מ"ט ובמעשה איש ח"ב עמ' קי"ג ח"ג עמ' קל"ד, וע"ע בתשובות והנהגות ח"ג ס' קכ"ט ק"ל ח"ד ס' ק', וראה בפסקי תשובות ס' ת"ס שליקט האוסרים מכונה והמתירים. וע"ע בשו"ת רבבות אפרים ח"ח ס' שפ"ח ובס' אגרות וכתבים דרך אמונה בהוראות והנהגות החזו"א עמ' מ"ו ובס' אבן ישראל על הרמב"ם הל' חו"מ. ובס' הליכות אבן ישראל ח"א עמ' ס'. ובס' מנהגי מהרי"ץ הלוי עמ' פ"א הקפיד מכונה, ובס' מים חיים עמ' קמ"ו הקפיד יד, הגר"ח קריזוירט, ובס' מקראי קודש ליל הסדר עמ' שמ"ב. ומה שהשיב בס' תשו' הגר"ח ח"א עמ' תשל"ח. ובס' הליכות שלמה פסח פ"ז ס"י הערה 46 אכל מכונה, ובס' הגש"פ להור"נ עמ' מ"ש שאכל הגר"י אברמסקי זצ"ל מכונה דווקא.

זימון במצות מכונה

שאלה: מי שמקפיד לא לאכול מצות מכונה, אם מצטרף לזימון עם מי שאכל מכונה.

תשובה: אם מקפידים מחמת חומרא בעלמא אפשר לצרף.

וכ"כ בשו"ת באר שרים ח"ז ס"ד אות י"ד, ובשו"ת דברי יציב או"ח ס' ר"א כתב שאין מצטרפים, ולשיטתו שמצות מכונה הוי חמץ. ועיין מש"כ בזה בתשובות והנהגות ח"ד ס' ק' ובשבט הלוי ח"ח ס' קי"ז או"ג ובשו"ת שואלין ודורשין ח"ה ס' ל"ה ובס' רץ כצבי פסח ס' כ"ד ובשו"ת משנת יוסף ח"ו ס' ס"ז, ובשו"ת ברכת ראובן שלמה ח"א ס' ס"ב, ובס' אשרי האיש ח"ג עמ' תי"ב. ובשו"ת ויצבור יוסף ח"ד ס' י"ח, ובס' פרדס יוסף הגש"פ פסח עמ' של"ד, ובשו"ת אבני דרך ח"ט ס' כ"ז ובשו"ת ישיב יצחק ח"ט ס' י"ג ובשו"ת ודרשת וחקרת ח"ד ס' מ"ד ובס' כיצד מזמנין ח"א פ"ח ס' ל"ז ובס' גם אני אודך תשו' רבי אהרן שלמה ויסמן ס"ט. ובס' מעדני יו"ט ח"ד סו"ס קכ"א והסתפק בס' ימלא פי תהלתך תפילה עמ' ר"ע. ומה שכתבתי גם אני אודך ח"ב ס"א.

לחם משנה במצות מכונה

שאלה: מי שמקפיד לא לאכול מצות מכונה אם יכול לצרפה ללחם משנה כשאין לו מצת יד.

עניני סיפור יציאת מצרים

איך לו מצה אם חייב בסיפור יצ"מ

שאלה: מי שאין לו מצה אם פטור מסיפור יצ"מ, דלחם עוני שעונין עליו דברים הרבה.

תשובה: חייב.

וכן מבואר בפרמ"ג או"ח סו"ס ת"פ סק"א דחייב, אולם בשו"ת חסד לאברהם מהדו"ת או"ח ס' נ"ד ובשו"ת תורת חסד או"ח ס"ח כתבו לדון דמי שאין לו מצה פטור מסיפור יצ"מ, ועיין מש"כ בזה בס' בד קודש פסחים ס' ל"ג ובשו"ת בית אבי ח"ה ס' מ"ג ובס' משאת משה פסחים ס' קמ"ט ובס' מנחת אליהו ח"ג ס' י"ט ובס' משנת יעבץ או"ח ס' י"ח ובשו"ת משנה הלכות ח"ג ס' ס"ח ובשו"ת משנה הלכות ח"ג ס' ס"ח ובשו"ת משנת יוסף ח"א ס' פ' ובס' מועדי קדשך להגר"א שלזינגר ס' נ"ג, ובס' מועדי ישראל פסח ס' ק'.

נשים בסיפור יצ"מ

שאלה: כתב לי מרן דגם מי שאין לו מצה חייב בסיפור יצ"מ, וצ"ע ממש"כ בכתבי הקה"י פסחים ס' ק"ח לתרץ מ"ט נשים חייבות בסיפור יצ"מ אף שהיו ז"ג, כיון שחייבות במצה, א"כ מי שאין לו מצה יפטר.

תשובה: זה אינו מוכרח.

ויעיין במהר"ם שיק ובמנחת סולת מ"ע כ"א ולהגרי"פ פערלא מ"ע ל"ג ובשו"ת להורות נתן ח"ג ס' כ"ה שכתבו לתלות זב"ז. וע"ע בהגדה של פסח פוניבז' ח"ב מש"כ הגר"ש ברמן זצ"ל, ובישורון ח"ז עמ' רמ"ט ובס' בד קודש ח"ה ס"ט, ומש"כ בבית מתתיהו ח"ב ס"ד אות י'.

נשים בזהגדת לבנך

שאלה: אשה שנמצאת לבדה עם בנה אם חייבת במ"ע דזהגדת לבנך, או שה"ז רק על האב.

תשובה: אף הם היו באותו

הנס.

והסתפק בזה בס' ויגד משה ס' י"ט אות ט' עמ' קכ"ז, אולם בתשו' משנת יוסף ח"א ס' פ"א פשיט"ל שהאשה חייבת בזהגדת לבנך, וכן נקט בהגש"פ חיים לראש, וע"ע מש"כ בזה בפסקי דין הרבנים חכ"א עמ' 260-268 ובתשובות והנהגות ח"ב ס' רל"ו ובס' חינוך הבנים כהלכתו פע"ב ס"ק י"ז ובס' הליכות ביתה ס' י"ח ובס' משנת אברהם הל' כתובות ס' פ"ב ס' ל"א עמ' שט"ז, ובס' אשרי האיש ח"ג עמ' ס' נ"א ובשו"ת שואלין ודורשין ח"ז ס' מ"ח ובשו"ת התעוררות תשובה או"ח ס' רנ"ט. ומש"כ בארוכה בבית מתתיהו ח"ב ס' ל"א, ובשו"ת אבני דרך ח"ז ס' פ"ב.

והגדת לבתו

שאלה: אם מ"ע והגדת לבנך, זהו דווקא לבנו אם גם לבתו כשאינו לו בן.

תשובה: אם אין בן, בתו שואלתו.

וכ"כ באורחות רבינו ח"ב עמ' ס"ה דהוי גם בבנות, ועיין מש"כ בזה בשו"ת ויען יוסף או"ח ס' רצ"ח ובהגש"פ מועדים וזמנים ובס' חינוך הבנים כהלכתו פע"ב ס' י"ז ובס' אורה ושמחה פ"ז מחו"מ ובשו"ת להורות נתן ח"ט ס' י"ב אות ז', ומש"כ מרן שליט"א בדרך שיחה ח"א פר' בא, ובשו"ת ברכת ראובן שלמה ח"ח ס' כ"ג, והסתפק בזה בשו"ת שאילת יעקב ח"ב ס' ל'.

עוסקים בסיפור יצ"מ

שאלה: רבותינו שהיו מאריכין בסיפור יצ"מ כל הלילה עד ק"ש. צ"ע הא כיון שעוסקין במצוה פטורין מק"ש.

תשובה: בזמן ק"ש נגמר המצוה.

וע"ע בקהילות יעקב ברכות ס"ד ובס' בד קודש פסחים ס' ל"ג, ומש"כ מרן שליט"א בס' דולה ומשקה עמ' קפ"ה ובס' בית מתתיהו ח"א ס"א אות ט'. ובס' חבצלת השרון פסח.

והגדת אם שייך ע"י שליח ושומע כעונה

שאלה: אם במ"ע והגדת לבנך יוצא ע"י שליח ושומע כעונה.

תשובה: לא.

ובתשו' בצל החכמה ח"ו ס' ס"ז נקט שמהני, ועיין מש"כ בזה בתשובות והנהגות ח"ב ס' רל"ו ח"ה ס' ק"ב ובשו"ת משנת יוסף ח"ז ס' פ"ו ובשו"ת חיי הלוי ח"ב ס' ל"ח ובשו"ת ויברך דוד ח"א ס' נ"ו, ובס' אשרי האיש ח"ג עמ' ת"א ס' נ"ה.

קובץ דרישה וחקירה (גליון קנב) פסח תשפ"ב | 3

תשובה: כנ"ל.

ועיין מש"כ בזה בשו"ת ישיב יצחק ח"ד ס"ח ובשו"ת דברי יציב או"ח ס' ר"א. ומה שכתבתי בארוכה בס' גם אני אודך ח"ב ס' ס"ה, וע"ע בשו"ת דברי בניהו חט"ו ס' י"א.

היכר במכונה

שאלה: מי שמקפיד לא לאכול מצות מכונה בפסח, ואוכל אם חבירו שאוכל אם צריך לעשות היכר בשעת אכילה.

תשובה: אולי.

וכמבו' בשו"ע יו"ד ס' פ"ח לענין בשר וחלב, ולענין נדה ביו"ד ס' קצ"ה, ובפעם אחרת השיב ע"ז מרן שליט"א ע"ז ראוי לעשות היכר. ובפ"א טוב לעשות סימן. ועי' בתשו' פ"א כאן. וע"ע בשו"ת משנה הלכות ח"א ס' ש"ס.

להפריש ממצה כפולה

שאלה: אם אפשר להפריש חלה ממצה הכפולה על המצות.

תשובה: אפשר.

וכ"כ באורחות רבינו ח"ב עמ' מ"ד, אולם בשו"ת ציץ הקודש ח"א ס' י"ט כתב דא"א.

עוגה מקמח מצה

שאלה: אם מותר לאכול עוגה מקמח מצה בערב פסח.

תשובה: כן.

ובשו"ת שבט הלוי ח"ח ס' קי"ז כתב להחמיר, ועיין בהליכות שלמה פסח פ"ח ס"ד, ובס' אשרי האיש ח"ג עמ' ש"ע. ובשו"ת מנחת פרי ח"א ס' מ"ג ובשו"ת שערי יושר ח"ב או"ח ס' כ"ח ובס' הליכות אבן ישראל עמ' קכ"ט או"ד ובשו"ת אבני דרך ח"ז ס' פ"א או"ב ובס' בינה ודעת מועדים ס"ח.

בירך על מצה ער"פ

שאלה: מי שבירך המוציא על מצה בער"פ ונזכר שאסור לאכול אם יטעם.

תשובה: יאמר בכשמל"ו.

ובס' הליכות אבן ישראל מועדים ח"א עמ' קע"ז כתב של"ה ברכה לבטלה ע"פ הריטב"א חולין ק"ו. ועיין בס' חוט שני פסח עמ' קע"א. ובשו"ת משנת יוסף ח"ז ס"ה. ומש"כ בבית מתתיהו ח"ב ס' ט"ז.

ב"ת במצה ער"פ

שאלה: האוכל מצה בערב פסח אם עובר בבל תוסיף.

תשובה: אם מצה כשרה

יתכן.

וכ"כ באגרות משה ח"א ס' קנ"ה

והשדי חמד מערכת כ' כלל מ"א.

מצה לא לשמה

שאלה: אם מותר בערב פסח לאכול מצה שנאפה שלא לשמה, לחולים וקטנים בשע"ד.

תשובה: יש מחמירין.

ועיין בזה בשו"ת מנחת יצחק ח"ח ס' ל"ז ובשו"ת להורות נתן ח"ד ס' ל"ט מ' ובס' חוט שני פסח עמ' קס"ו ובהליכות שלמה פסח עמ' קפ"א ובשו"ת שמש ומגן או"ח ס' כ"ט ובאורחות רבינו ח"ב עמ' י"א ובשו"ת אז נדברו ח"א ס' ל"ז ובשו"ת קנין תורה ח"ג ס' נ"ו ובתשובות והנהגות ח"ב ס' רי"א, ובס' אשרי האיש ח"ג עמ' שס"ט ס"ח, ובשו"ת אהל יששכר ס' ל"ד ובס' מכתבים ומאמרים ח"ג עמ' ע"ב, ובשו"ת דברי יציב או"ח ס' קפ"ח.

קטן באכילה

שאלה: אם יש להקפיד על קטן שהגיע לחינוך שלא יאכל בערב פסח מחצות כמו גדול.

תשובה: אולי.

ועמש"כ בשם מרן שליט"א בס' דרך שיחה ח"א עמ' פ"א. ומש"כ בס' שמועת חיים ערבי פסחים ס"ב ובס' חינוך הבנים כהלכתו ח"ב פ"ע ס"ט.

חולה במצה ומרור

שאלה: חולה שאוכל עם צינור לוושט אם חייב במצה ומרור.

תשובה: יתכן.

ועמש"כ בזה בשו"ת מנחת יצחק ח"ג ס' י"ח. ובשו"ת שואלין ודורשין ח"ח ס"ב ובס' נט"ג פסח פצ"ג ס' ט"ו ובס' רופא חולים ח"ג עמ' פ"ג.

אורות אילת השחר

עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל 'אילת השחר' זצוק"ל ■ מתוך הספר 'כאיל תערוג'

שישים מצוות בליל הסדר

אמר רבנו שמביאים בשמו של הגר"א שבליל הסדר זוכים לקיים כששים מצוות השייכות ללילה זה, ורבנו בדק ומצא את החשבון.

ונביא מה שסידרנו בזה במק"א: כתב הגר"ש ברעוזה בס' ליל שימורים (עמ' מו) בזה"ל שמעתי מפי איש צדיק תמים יר"א הר"ר יוסף שלמה זצ"ל מלפנים מלמד בעיר מיר בפולניה שהוא שמע מפי הגה"צ מוה"ר אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד שיש לו במסורת שהגר"א ז"ל מוולנא אמר שבליל פסח ישנן ששים וארבע מצוות כולל מצוות דאורייתא ודרבנן, וכן כל ברכה נחשבת למצוה עכ"ד.

ונראה להציע בזה כאן רשימה של מצוות שאולי לזה כונת הגר"א, ורשמנו יותר מצוות, וכנראה חלק מהם לא בחשבון. [וכדוגמא יל"ד האם לשיטת הגר"א אומרים הלל בבית הכנסת בליל פסח, עי' מעשה רב השלם עמ' שסד - ששה באריכות ואם לא אומרים יורד ג' מצוות]. א. הדלקת נרות. ב. ברכת הדלקה. ג. תוספת יו"ט. ד. מצות שביתה [וקיום הל'ת]. ה. ברכת ק"ש א'. ו. ברכת ק"ש ב'. ז. ק"ש. ח. זכירת יצ"מ. ט. ברכת ק"ש ג'. י. ברכת ק"ש ד'. יא. תפילת מעריב. יב - יח. שמונה עשרה. יט - כא. ברכת הלל. הלל בבית כנסת. ברכת יהללך. [ויול"ע אם לגר"א אומרים הלל בליל פסח]. כב. כוס ראשון. כג. ברכת היין. כד. קידוש של יו"ט. כה. ברכת הקידוש. כו. ברכת שהחיינו. כז. הסיבה. כח. ורחץ. כט. ברכת נט"י [לשיטת הגר"א]. ל. ברכת אדמה. לא. כרפס. לב. יחץ. לג. סיפור יצ"מ.

לד. שיחו בכל נפלאותיו [הגר"י? פר' יתרו]. לה. שואלין ודורשין. לו. אמונה בה'. לז. ברכת התורה [שבלי הלקט - ריטב"א]. לח. זוכרת כי עבד היית [חרדים]. לט. ת"ת. מ. כוס שני. מא. הגפן. מב. אשר גאלנו. מג. רחצה. מד. ברכת נט"י. מה. המוציא. מו. ברכת מצה. מז. מצה. מח. לחם משנה. מט. ברכת המרור. נ. מרור. נא. כורך. נב. חרוסת. נג. שמחת יו"ט. נד. עונג יו"ט. נה. כבוד יו"ט. נו. אפיקומן. נז. מים אחרונים. נח. זימון. נט - סב. ברכת המזון. סג. כוס שלישי. סד. ברכת הגפן. סה. הלל. סו. ברכת הלל. סז. כוס ד'. סח. ברכת הגפן. סט. על הגפן. ע. המפיל. [לרמ"א אומרים בליל פסח, אמנם למקובלים אין אומרים].

קדש

את הקידוש היו אומרים כל המסובים ביחד, וכן את כל ההגדה, והברכות. רבנו היה אומר את הקידוש בישיבה, וכשחל ליל הסדר בשבת היה אומר 'ויכלו' בעמידה, כמו שנהג בקידוש כל השנה.

רבנו התאמץ לשתות את כל הכוס. עי' שו"ע סי' תע"ב ס"ט.

יין ולא מיץ ענבים

בשנים האחרונות לד' כוסות היה מוזג רוב כוס יין, והשאר מערבו במים או במיץ ענבים. ואמר רבנו דאין הבדל ביניהם, כי כמו שאדם השותה בקבוק מים לא ישתכר, כך אם ישתה בקבוק מיץ ענבים לא ישתכר, דמיץ ענבים אינו משמח לבב אנוש.

ואמר רבנו, אומרים בשם הגר"ש אלישיב שצריך לשתות יין בד' כוסות שזה משמח ולא מיץ ענבים וכדומה [ואפשר למוזג חצי או שליש כוס יין עם מיץ ענבים לפי חוזק היין]. ולכאורה משמע כן מדאיתא בנדרים מ"ט ב' דר"י חשש בראשו משתיית ד' כוסות מפסח עד עצרת, ואם אפשר לשתות מיץ ענבים למה שתה יין, דהא מבואר בפסחים (יג, א) שזמן ביעור ענבים הוא בפסח, משמע שהיו ענבים עד פסח ויכלו לעשות מיץ ענבים. ועוד אמר רבנו שהעירו לו דבהגהות מרדכי על הגמ' בפסחים (קח, ב) 'אחד חדש ואחד ישן' כתב, 'וא"ת היאך יכול להיות יין חדש בפסח, י"ל כגון שהי' לו אשכול של ענבים ועשה מהן יין' הרי שזה הי' באפשרותם. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' תסה)

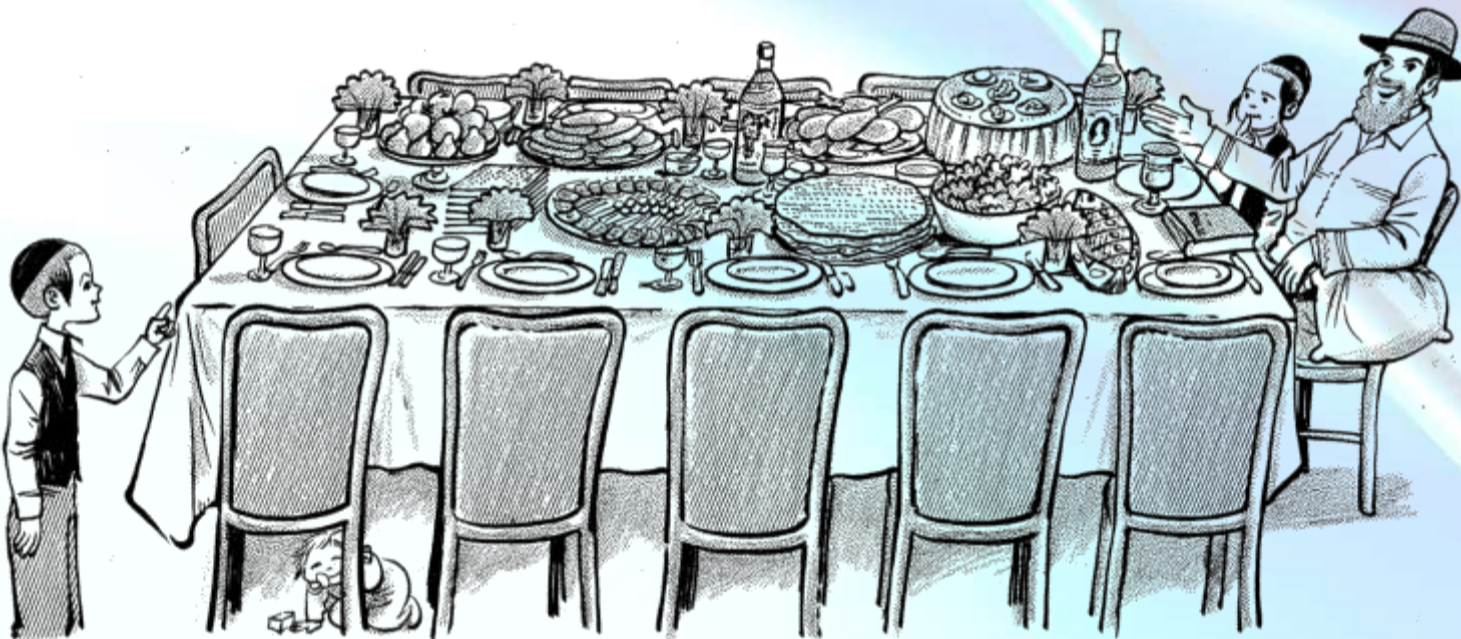
היה מוזג את הכוס יין במעט מים [ביין תוצרת בית שאינו מוזג] וביאר שזה ע"פ מה שכתבו הפוסקים עפ"י הסוד שיין זה דין ומים רחמים. ע"כ מוסיפים מים ליין למתק הדינים. [ובשנים שהי' מקדש על מיץ ענבים הי' מוסיף מעט יין כדי שיוכל למוזגו במים, דחשש שמא א"א למזוג מיץ ענבים כלל].

רבנו היה לוקח יין דל כוהל דהרי הוא גם משמח ודינו כיון רגיל.

סיפר רבנו שהחזון איש היה עושה ד' כוסות על יין לבן [ללא סוכר].

צורת השתיה

רבנו היה נוהג למלאות פיו במלא לוגמיו לפני שהוא מיסב, ואז מטה ובולע בהסיבה, וממשיך לשתות את כל הכוס בהסיבה, וכך חוזר ושותה בג' פעמים את הכוס. (הגדש"פ אילת השחר עמ' מז) [והסביר פעם דהסיבה היינו שנשען גופו "וראשו" על הצד, ולא סגי במה שגופו נשען וראשו באויר. אלא דסגי אם נשען ראשו על ידו, (היינו שתופס הראש בכף ידו כשהוא נשען על הצד). דלפעמים קשה לשתות את הכוס בהסיבה, דכשבא להכניס לפיו נשפך היין, לכן העצה היא שילגום מעט יין בפיו כשהוא יושב, וקודם שיבלע יסב על צדו ויבלע היין, וכך יעשה כמה פעמים עד שייגמור הכוס, ומה שמכניס לפיו בלי לבלוע אינו כלום]. (וראה להלן מנהגו באכילת המצה)

הפסק בין הכוסות

העיר רבנו כמה פעמים על הא שיש הפסק של ע"ב דקות בין כוס א' לכוס ב' וא"כ צריך לומר ברכת מעין שלש, וכך נהג כמה שנים לברך מעין שלש על הכוס הראשונה כשראה שעומד לעבור הזמן. [וראה מנחת שלמה קמא סי' י"ח מש"כ בזה הגרש"ז אויערבאך בהרחבה].

חמר מדינה

סיפר רבנו שבזמן המלחמה [היינו מלחמת תרע"ד - תרע"ח] היתה עניות נוראה, והשתמשו לארבע כוסות ב'תה' עם סכרין. וכמבואר בשו"ע (סי' תפ"ג ס"א בהג"ה) שיוצאים בחמר מדינה [והוסיף רבנו שהגר"ע גרודזנסקי הורה שיכולים להבדיל על תה, וכך נהג הגר"ע עצמו].

ושאלו את רבנו דכוס שני של ד' כוסות מוזג בתחילת מגיד ושותה בסוף ההגדה והתה מתקרר בינתיים ואיך מועיל לשתות כוס תה קר, דלכא' החמר מדינה זה רק בכוס תה חם שכך הרגילות לשתות. והשיב רבנו ששמרו על חומו וגם לא האריכו בהגדה כולי האי. (אעלה בתמר מתורת בריסק עמ' פד)

ורחץ

כמנהגו בכל השנה שנוטל ידיו היכן שמקדש, היו מביאים לו לשולחן את הנט"י. והוא נוטל ראשון ומחכה שכולם יטלו וכן נהג כל השנה.

כרפס

היה לוקח תפוחי אדמה לכרפס, כמנהג אנשי ליטא, (עי' משנ"ב סי' תע"ג סקי"ט). [והיה רגיל לציין שלא חששו אף בליטא לדברי החיי אדם שאסר לאכול תפ"א בפסח מחשש קטניות].

ואמר רבנו שבכרפס טובל את התפוח"א במי מלח בידו ולא ע"י מזלג, כדי שיצטרך נטילה מדינא. ואכלו בלא הסיבה, ופחות מכזית.

יחצ

אין נוהגים בבית רבנו מנהג גניבת האפיקומן, ובדרך כלל מניחו מתחת לקערה, או מטמינו ליד הכרים של הסיבה. ועורר רבנו לנוהגים שגונבים את האפיקומן, שכדאי לאב לומר שהוא מרשה לגנוב את האפיקומן, ולא ייכשלו באיסור גניבה ע"מ למיקט.

מגיד

מהי העצה לקיים כראוי מצות והגדת לבנוך

שאלו לרבנו: מהי העצה הנכונה להצליח להחדיר כראוי לבני הבית את ענין ליל הסדר והגאולה. ענה: אין לדבר זה עצה חיצונית, אלא אך ורק ע"י שהאב עצמו מתרומם ויש לו השגה בגדולת הנסים ומהות יציאת מצרים שעל ידה יצאנו לחרות עולם וקבלנו התורה ונבחרנו לעם סגולה. ולכן זו העצה היעוצה, להתבונן לפני החג בכל זה ולהתעלות בעצמו, ועי"ז יוכל להשפיע לבנו.

להחדיר אמונה

כל המרבה לספר ביציאת מצרים ה"ז משובח. ועיקר המצוה להחדיר אמונה

בלב הילדים שהכל מאיתנו יתברך, ואעפ"כ אדם שיספר בליל הסדר וידבר כל הזמן אמונה בלא להזכיר את סיפור 'יציאת מצרים' לא יצא ידי חובתו, שכך קבעה התורה את צורת המצוה, וכמו שבק"ש אחד שיכוין ויאמר שהקב"ה מושל על העולם והוא יחיד. ולא יאמר הפסוקים של ק"ש עצמם לא יצא ידי חובה.

מה נשתנה

מה נשתנה היו אומרים כל הילדים, גם הגדולים, בזה אחר זה, ולפעמים חזר ואמר גם הוא. [והסביר פעם, שבאמת אי"צ לחזור שוב, אבל כיון שהילדים לפעמים מחסרים מילים מהנוסח, כדאי לחזור ולומר הכל].

במהלך ההגדה היה אומר כמה וכמה ענינים שנוגעים לפשט ההגדה, ואם שואלים היה עונה ומרחיב בעניני ההגדה. [והדברים נדפסו בימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' תעה – תקיג].

השתמש ב'הגדה עם רל"ח פירושים', והיה רגיל לומר דברים מסוימים המובאים שם.

בשנת תשנ"א היה בליל הסדר רק עם הרבנית. וסיפרה הרבנית לאחר מכן שאמירת ההגדה ארכה כשעה שלמה, כי רבנו תירגם וביאר לה כל קטע וקטע באידיש. [והזכיר פעם רבנו דכך נהג החפץ חיים לומר את ההגדה ולתרגם לבני ביתו לאידיש].

שופך בזרת באמירת י' מכות, לצלחת שבה הכוס. (עי' משנ"ב סי' תע"ג ס"ק ע"ד ושעה"צ אות פ"א). והיו כמה שנים ששפך מהכוס בלא לגעת ביין.

מיסב בשולחן החזו"א

סיפר רבנו שהג"ר משה סולוביצ'יק בשנת תש"ז התארח בליל הסדר אצל הגרי"ז ושם נמשכה אמירת ההגדה זמן רב, ואילו בשנת תש"ח לא הי' שייך כ"כ להגיע לירושלים עקב המצב חירום שהי', והזמינו החזו"א אליו לליל הסדר ושם לא נמשך הרבה זמן, והי' מסובים שם החזו"א ובעל הקהלות יעקב'.

וסיפר רבנו שהגרי"ז הי' רוקד עם בניו לאחר סיום ליל הסדר.

מצה

רבנו היה נוהג לעת זקנותו ללעוס המצות בפיו קודם שמיסב, ואז מיסב ובולע. [וכן איתא בהגדת הגרשוני עמ' ק"ז שכן נהג החפץ חיים לעת זקנותו, וראה לעיל מנהג רבנו בשתיית הכוס בהסיבה].

ואינו חושש לשיטות שאכילה נחשבת מההכנסה לפה, ועי"ז לוקח יותר מכדי אכילת פרס, וע"כ קודם מניח בפה ולועס כדי שיבלע הכל בבת אחת.

סובר דאי"צ להחמיר לכזית כשיעור הגדול אלא בכזית א'. אבל לאכול כשיעור ב' כזיתים שהוא בגדר חומרא והידור א"צ בו שיעור הגדול. (הגדש"פ אילת השחר עמ' קיב)

אורחים הסמוכים על שולחן בעה"ב א"צ לקנות המצות מבעה"ב שיהי' לכם. והוסיף גם מפני שקונים בפה כשאוכלים, (ועי' סי' תנ"ד ס"ד סקט"ו) וראה להלן בענין 'כיצד קונים את המצה'.

אכילת מצה בשנים האחרונות

בערב פסח תשע"ו חש רבנו ממש רע, ואחרי שבדקו רופא התברר שכנראה זה בגלל הלחץ שלו שלא יוכל לאכול מצות, אז כל הגוף נהיה חולה כפשוטו.

ובשנה האחרונה זכה רבנו בדרך נס ממש לאכול כזית מצה מרוסקת, למרות שתקופה ארוכה קודם לא אכל כלום.

בולמוס לאכילת מצה

שנה אחת רבנו חלה באולקוס והרופאים הזהירו אותו שלא לאכול דבר קשה, ואסרו עליו לאכול מצה, ובליל פסח כשראה רבנו את המצה לא יכל שלא לקיים את המצוה, וחשב אולי אם ירכך את המצה במים זה יהיה טוב, וכך עשה ואכל כזית. ולמעשה סבל מכך אח"כ, אבל לא היה מסוגל להתגבר על התשוקה למצות מצה.

אכילה בבת אחת

כותב רבי אהרן ניב: סיפרתי לרבנו על העצה שאני נוהג בליל הסדר מזה כמה שנים להקל על אכילת הכזיתים של המצה בשיעור הזמן הנדרש, דהיינו להכניס המצה לאט ובנחת לפה וללעוס היטב ולהימנע מבלבוע עד שנאסף בפה הרבה מהמצה ואח"כ כשמתחיל לבלוע אפשר בקלות לקיים המצוה בהידור, ונתכוונתי לשאול אם אין בעצה זו חסרון בהפסק בין הברכה לבליעה. אך עוד לפני שהגעתי לשאלתי אמר רבנו גם בלי העצה הזו לא צריך למהר מדי. והמשיך לספר שהחזו"א אכל המצה בנחת [ובלי העצה שהזכרנו].

ושאלתי מדוע העולם נחפזים ואוכלים בלחץ, והראה לי שבעל הקהלות יעקב היה משער כזית מצה כגודל כף יד. ואמר רבנו אפילו אם יש מצות דקות ואולי צריך קצת יותר מכף יד, אבל העולם אוכלים לפעמים 4 כזיתים או 8 כזיתים. עוד הוסיף שהענין של שני כזיתים זה רק לכתחילה, ולכן בזה בוודאי שאין צריך את השיעור הגדול של כזית. לבסוף אמר שיתכן שהעצה שהזכרנו בתחילה היא עצה טובה שיכולה לעזור, אבל בוודאי לא צריך למלא ולדחוס את כל הפה. (כשחר אורך עמ' קפ)

הורה לנכדו דנראה שאי"צ להכניס ב' כזיתים בפה יחד והעיקר הוא הבליעה. [ועי' עוד בארחות רבנו (ח"ב עמ' ס"ו אות ל"ז) שכן נהג החזו"א, ודלא כמשנ"ב סי' תע"ה סק"ט].

¹ והוסיף מרן הגר"ח קניבסקי צוק"ל, שהג"ר משה ביקש ממנו שישאל את החזו"א כמה שיותר שאלות, כי החזו"א לא היה מוסיף על ההגדה, ורק אם היו שואלים היה משיב. ושאלתי למעשה רק שאלה אחת, כמדומה: מה הכוונה אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, מה ענין בזה. והשיב החזון איש שדרך המודה לפרט לפרטי פרטים כל תהליך הנס שנעשה לו. (מנחת תודה עמ' רפה)

מתיקות התורה

מאוצרותיו של הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א **עם תשובות מן שר התורה זצוק"ל**

האם מותר למכור חמץ של פירות שביעית לנכרי?

שאלה. אדם יש לו חמץ שמעורב בו פירות שביעית, ובא לשאול מה עדיף לעשות, האם לאבדו בשריפה, או ימכרו במכירת חמץ שעושה לכל חמצו אצל הרב, וגם את זה יכלול בתוך המכירה, והרב ימכרו לנכרי?

תשובה. כתב הרמב"ם (פ"ה מהלכות שביעית ה"ג) וז"ל: "פירות שביעית אין מאכילין אותן לעכו"ם, וא"כ לכאורה אסור למוכרם לנכרי. אולם בשו"ת משנת יוסף (סימן טו אות ד) כתב שבפירות שביעית אין איסור מכירה לנכרי, אלא שיש איסור שנכרי יאכל פירות שביעית, וביאר בשו"ת מהר"ט (ח"א סימן מג ד"ה ונמצא) דאכילת נכרי נתמעטה מלאכלה ולא להפסד, אבל במכירת חמץ שלנו, הרי אינו עולה על דעת הנכרי להסתובב בבתי העיר ולאכול חמצם. אלא שסיים שם דמדחזינן בפסחים דף יא ע"א דשורפין את התרומה, והגמ' לא חפשה אפשרות למוכרו לנכרי באופן שלא יגיע ליד הנכרי, חזינן דאינו מחויב לחפש טעדיקי כדי שיוכל למכרו, עכ"ד. ונראה שדבריו אמורים בחטה של שביעית [שנזרעה מלפני השביעית ואינה ספיחין] שנתחמצה שפירות השביעית בעצמם נתחמצו, אבל בקציצות שיש בהם שביעית בתערובת חמץ, אולי יש ענין למכור את החמץ בלבד, ולהשאיר את ירקות השביעית, וצ"ע.

ועל פי מהלך זה של המשנת יוסף אפשר לתרץ עוד קושיא, דהנה הקשה הג"ר הרצל באמבאך ראב"ד אגרוב למהר"ש ענגיל (ח"ח סימן פג) דמבואר בפסחים דף יד ע"א דמותר לשרוף תרומת חמץ בפסח הואיל וסופו להשרף, והרי אפשר להקדישו לבדק הבית, ושוב לא יעבור בבל יראה, וחמץ בפסח של הקדש מותר להשהותו.

והשיב לו המהר"ש על פי התוס' בפסחים דף מו ע"ב (ד"ה הואיל) שהקשו דבחמץ של הקדש יעבור על בל יראה מטעם דיכול להשאל? ותירצו דמיירי בבאו ליד גזבר דלא מהני שאלה, ובשו"ת נודע ביהודה (י"ד ח"ב סימן קנד) הסביר דלכן לא מהני שאלה בבא ליד גזבר משום דהגזבר יכול לומר אין אני מאמינו שמתחרט מעיקרא. והנה כתב הב"י (י"ד סימן רכח) בשם

הרמב"ן דהנודר מדבר ולא היתה כוונתו בעצם לידור מדבר זה רק נתכוין לדבר אחר, מהניא חרטה דהשתא, ואם כן המקדיש חמץ תרומה אין כוונתו לטובת ההקדש כי אם לטובת התרומה, בכה"ג תועיל חרטתו מהשתא ולא בעינן חרטה מעיקרא, גם בבא ליד גזבר, ושוב יעבור על בל יראה כיון שיכול להשאל, עכת"ד המהר"ש ענגל.

ולכאורה היה אפשר ליישב את הקושיא על פי מה שכתב בשו"ת משנת יוסף, שהתורה לא חייבה להציל את התרומה ע"י הקדש ועצם השריפה אין בזה בל תשחית או איבוד תרומה, מאחר והשריפה היא מצות עשה שכך כתבה התורה 'אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם' ולא צותה התורה להקדיש, ולכן בפשטות החמץ עומד להשרף ואינו עומד להתחכמות של הקדש, ומשום כך נחשב שהתרומה עומדת לאיבוד.

עוד טעם נראה שישורף את החמץ ולא ימכרונו כיון שבמכירה לנכרי אמנם מתקן שלא יעבור בבל יראה, אבל עדין אינו מקיים את העשה של תשביתו, ולכן עדיף לשורפו (פסחים מו, ב).

האם אפשר לקיים מצות אכילת כזית בליל ט"ו, בספיחין בשביעית?

שאלה. אין לו מזון כשר כי אם כזית פת מספיחין בשביעית, האם יאכלנו לקיים בזה מצות אכילת כזית בליל ט"ו?

תשובה. המטה אפרים (סימן תרכה סעיף נו) כתב שכשם שאין אדם יוצא ידי חובתו בפסח במצה גזולה, כך אינו יוצא בלילה הראשון של סוכות בפת גזול, וכן אינו יוצא בפת של איסור כגון של חדש וכיו"ב. אבל אם אין בידו

רק פת של איסור חדש, או שלא הורמה חלתו ממנו, יש להסתפק אם מותר לאכול כזית לקיים העשה... ויש להחמיר, ובדיעבד אם אכל כזית מזה, ושוב נזדמן לי כזית של היתר, חייב לאוכלו בלי ברכה. וכיון שיש להסתפק שמא אינו חייב באכילה לכן לא יברך. והסביר את ספיקו באלף למטה, דתלוי בב' התירוצים של תוספות במסכת קדושין (דף לח ע"א ד"ה אקרוב עומר) דהביא מהירושלמי דמקשה למה לא אכלו מצה מחדש, דיבוא העשה דבערב תאכלו מצות, וידחה את הלא תעשה דאיסור חדש, ומתרץ שאין עשה דקודם הדיבור דוחה ל"ת דאחר הדיבור, אי נמי יש לומר דגזירה כזית ראשון אטו כזית שני. והנה לפי התירוצ' הראשון דהוי עשה דלפני הדיבור, א"כ סוכה דהוי עשה דאחר הדיבור לכאורה דחי ללא תעשה. אלא שיש לדחות כיון דכל עיקר העשה של סוכה נלמד ממצה [בגז"ש ט"ו ט"ו], א"כ י"ל דדיו להלמד מגזירה שוה להיות כמלמד שלא דוחה. ולפי תירוצ' שני דגזרינן כזית ראשון אטו כזית שני, גם בסוכה אסור, דגזרינן כזית ראשון אטו כזית שני. ולכן מסיק לדינא שאין להקל לאכול מצה של איסור.

גם הבנין ציון (סימן לז) הביא את דבריו, והוסיף עליהם שאפילו אי נימא דמדאורייתא דחי, מ"מ יש איסור מכח תירוצ' התוספות דגזירה כזית ראשון אטו כזית שני, ומי יכריע שלא לחוש לדברי התוספות שאין.

ואולי בעניננו יש מקום להתיר לאכול ספיחי שביעית כדי לקיים מצות אכילה, כיון שאיסור של ספיחין הוא רק מדרבנן, ואם כן אולי הגזירה של כזית ראשון אטו כזית שני, נאמר רק באיסורי תורה ולא באיסורי דרבנן, דאפילו אם ישכח ויבא לאכול כזית שני לא יעבור כי אם איסור דרבנן והוי גזירה לגזירה, וצ"ע (סוכה מ, א).

האם מותר להתפלל על החמץ שנמכר לנכרי שלא ישרף?

שאלה. כאשר יש לו שריפה בבית, ומאיימת לכלות את כל אשר בבית, יש להסתפק האם מותר להתפלל על חמץ שמכר לעכו"ם שהדליקה לא תגיע לשם, דאפשר דזה מראה שרוצה בקיומו?

תשובה. מסתבר דאסור, דמראה שרוצה בקיומו, ועוד שמראה שכל מכירת החמץ לא היתה בלב שלם, וזכר לדבר דאיתא בירושלמי (שביעית פ"ד ה"ד) אין תולין [בשביעית] תוכין בתאנה, ופירש הרידב"ז דזהו לחש וסגולה שיתעבד האילן פירות ואסור הוא בשביעית למיעבד כן. ומקשינן ולא כן תני אילן שהוא מנבל פירותיו עושין לו סגולה דסורקין... ומשני דלא דמי, דהתם הסגולה הוא דלא ישיר פירותיו, והכא דהסגולה הוא דיצמח כל עיקר, זה אסור בשביעית אפילו באופן של סגולות. ויתכן שגם בחמץ נחשבת התפילה כרוצה בקיומו, ואף על פי דהתם התירו כדי שלא ינזק, ולא אסרו אלא כדי שיגדל יותר, התם בשביעית מותר להשהות פירות שביעית, ואסור לגדלם, ובחמץ אפילו השיהוי אסור (פסחים כז, א).

קנה יין בזול וחושש שמא גנבו המוכר, האם יכול לצאת בו ארבע כוסות?

שאלה. מעשה באחד שקנה יין, ולאחר זמן נתעורר אצלו חשד שמא המוכר גזלו, כיון שנודע לו שמכר לו זה בחצי משווי האמיתי, ושואל אם יכול לצאת בו ידי חובת ד' כוסות?

תשובה. אם היין באמת גזול והיה ג"כ יאוש יצא, כיון שיש כאן יאוש ושינוי רשות כמבואר במשנ"ב (סימן תנד ס"ק יז), אלא כיון דאפשר דלא היה כאן כלל יאוש, בזה כתב המשנה ברורה (סימן תרמט סק"ח) וז"ל: ד"א דלא שייך מצוה הבאה בעבירה לגבי אחרים שהם לא גזלוהו, ועיין במג"א שהביא בשם המלחמות שחולק על זה ודעתו דאף לגבי אחרים שהם לא גזלוהו אפ"ה כיון דהחפץ לא נקנה אצלם שהוא לפני יאוש והגזל תחת ידם הוא שייך גביהו ג"כ מצוה הבאה בעבירה ואינם יוצאין בו וע"כ דעת המ"א שלא להקל בזה, אבל בא"ר כתב שיש לסמוך להקל כה"א דאף לגנב ולגזולן עצמו דעת כמה פוסקים שסוברין דבשאר ימים יוצא בהן עכ"פ יש לסמוך עליהו לגבי

ביין של שביעית, ופירש קרבן העדה דקס"ד דד' כוסות בעינן לכם כמו מצה, [ויעוין ברש"ש בחידושו בסוף פסחים שתמה דלמה לא איקרי לכם, הלא מפורש בתורה והיתה שבת הארץ לכם, והרי אתרוג בעינן ביה לכם ותנן בסוכה (דף לט ע"א) הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה, ואולי אפשר לתרץ דמיירי לאחר זמן הביעור כפי שביאר שם הפני משה] ומתרץ בירושלמי תני ר' הושעיה יוצאין ביין של שביעית, משמע דלא בעינן לכם בד' כוסות בפסח (פסחים לח, א).

אחריני, וגם הגר"א בביאורו משמע שמצדד להלכה כהיש מי שאומר, מיהו כ"ז הוא רק לענין לצאת בו אבל לברך עליו גם להגר"א אסור לברך עליו דהא אפילו היכא דהוי יאוש ושינוי רשות אסור לברך כמ"ש מקודם וכ"ש בזה, עכ"ל. אלא דאף ל"א דיצא מטעם מצוה הבאה בעבירה, כתב שם המשנה ברורה דאי בעינן לכם לא יצא לפני יאוש כיון דלאו דידהו הוא, ויש לעיין אם בעינן ביין לארבעה כוסות לכם, והנה איתא בירושלמי (שבת פ"ח ה"א) מהו לצאת

אוצר היסודות והחקירות

מרבתינו מעתיקי השמועה בכל חלקי התורה **מתוך הספר 'דרישה וחקירה' בעריכת יהושע לינטופ**

מצה - עשייתה מביכורים

תנו רבנן, יכול יוצא אדם ידי חובתו בבכורים, תלמוד לומר 'בכל מושבותיכם תאכלו מצות', מצה הנאכלת בכל מושבותיכם, יצאו בכורים שאין נאכלין בכל מושבותיכם, אלא בירושלים דברי רבי יוסי הגלילי (פסחים לו, א). האם היא סיבה, שכל דבר שאינו נאכל בכל מושבות פסול למצה, או שזוהו סימן וילפותא בעלמא, והפסול הוא משום שאין יוצאים בביכורים.

הגר"א וסרמון (קובץ ענינים שם, ד"ה ילאו).

מצה - שימור לשמה

חלות תודה ורקיני נזיר שעשה אותן לעצמו אין יוצאין בהן שנאמר (שמות יב, יז) 'ושמרתם את המצות' מצה המשתמרת לענין מצה בלבד היא שיוצאין בה אבל זו משתמרת לענין הזבח, ואם עשאן למכור בשוק הרי זה יוצא בה ידי חובתו, שהעושה למכור בשוק דעתו שאם לא ימכרו יאכל אותן ונמצא בשעת עשייתן שמרן לשם מצה (רמב"ם פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"ט).

תבשיל שנתבשל ונמצאו בו שעורים או חטים אם נתבקעו הרי כל התבשיל אסור שהרי נתערב בו החמץ, ואם לא נתבקעו מוציאין אותן ושורפין אותן ואוכלין שאר התבשיל, שאין הדגן שנבלל או נתבשל ולא נתבקע חמץ גמור של תורה, ואינו אלא מדברי סופרים משום שנאמר (שמות שם) 'ושמרתם את המצות' כלומר הזהרו במצה ושמרו אותה מכל צד חמוץ.

לפיכך אמרו חכמים צריך אדם ליהרהר בדגן שאוכל ממנו בפסח שלא יבוא עליו מים אחר שנקצר עד שלא יהיה בו שום חמוץ, דגן שנטבע בנהר או שנפל עליו מים כשם שאסור לאכול כן אסור לקיימו אלא מוכרו לישראל ומודיעו כדי שיאכלנו קודם הפסח, ואם מכרו לגוים קודם הפסח מוכר מעט לכל אחד ואחד כדי שיכלה קודם הפסח שמא יחזור הגוי וימכרנו לישראל (רמב"ם פ"ה מהל' חמץ ומצה הלכה ח-ט).

יש שני דינים בשימור מצה: א. עצם מעשה השימור, שצריך לשמרה מחימוץ, שזוהו עיקר מצות שימור. ב. דין בחפצא, שיחול בה שם משומרת לשם מצה, ולא תשתמר לשם דבר אחר.

חידושי הגר"ח (פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"ה).

מצה - שרויה

דתניא: יוצאין ברקיק השרוי, ובמבושל שלא נימוח, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: יוצאין ברקיק השרוי, אבל לא במבושל, אף על פי שלא נימוח (פסחים מא, א).

יוצא אדם במצה שרויה והוא שלא נימוחה; אבל אם בשלה, אינו יוצא בה (שו"ע או"ח תסא, ד).

במצה שרוי - מדסתם הרב"י משמע דאפי' ביין שרי כמ"ש בשם הרוקח אבל לא ברותחין ולא במרק (מהרי"ל) אבל מלשון הרי"ף והרמב"ם והרא"ש משמע דדוקא במים אבל לא ביין שמבטל טעם מצה וכ"כ מהרי"ו דאף דשרי להטביל פסח במשקין היינו משום דנפיש טעמא טפי ממצה

כדאי' בגמ' דף קי"ט, ולכן אין להקל אם לא לחולה, ואף במים כתב הרי"ף דלא שרינן אלא לזקן או לחולה, וכ"מ מלשון הש"ע ובגמ' שכתב יוצא אדם וכו' משמע בדיעבד וכל זה בין בברכת על אכילת מצה בין באפיקומן (מג"א שם ס"ק ז).

יש שני דינים בזה: א. מדין 'לחם', בישראל מבטל דין זה מהמצה, ושריה אינה מבטלת, גם אם שרה ביין. ב. מדין 'אפיקומן' אין לשרות ביין, שאם כן ישאר טעם היין בפיו, ויצטרך לאכול מצה נוספת לאפיקומן נולכן זקן או חולה שאינו יכול לאכול כזית נוסף לאפיקומן, לא יעשה כן.

הגר"ז [והוצא בחידושי הגר"ח (פסחים שם ד"ה

דענין מלה שרויה)].

פסח - ארבע כוסות

ארבעה כוסות האלו צריך למזוג אותן כדי שתהיה שתיה עריבה הכל לפי היין ולפי דעת השותה, ולא יפחות בארבעתן מרביעית יין חי, שתי ארבעה כוסות אלו מיון שאינו מזוג יצא ידי ארבעה כוסות ולא יצא ידי חירות, שתי ארבעה כוסות מזוגין בבת אחת יצא ידי חירות ולא יצא ידי ארבעה כוסות, ואם שתי מכל כוס מהן רובו יצא (רמב"ם פ"ז מהל' חמץ ומצה ה"ט).

ישנם שני דינים בארבע כוסות: א. דין בעצם השתיה, מדין מעשה חרות. ב. דין כוס של ברכה, שצריך לומר הברכות על הכוסות.

חידושי הגר"ז (שם) דלעת הרמב"ם (שם). והביא שישנם לחקונים הסוכרים שישנו רק לין אחד משני הדינים הללו. וראה עוד בצרכת מרדכי (בין פסח לעלרת, מהדורת תשס"ו, סי' יז אות ג), ולהלן בסמוך.

מה שצריך כוס בקידוש וארבע כוסות בהגדה, האם הכוס היא חלק מעצם הקידוש וההגדה, או שאינו אלא תנאי לאמירת הקידוש וההגדה, כדי שהאמירה תהיה על הכוס. צרכת מרדכי (שם אות לט).

פסח - הסיבה

אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, אשה אינה צריכה הסיבה, ואם אשה חשובה היא צריכה הסיבה, ובן אצל אביו והשמש בפני רבו צריכין הסיבה, אבל תלמיד בפני רבו אינו מיסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות, והסיבת ימין אינה הסיבה, וכן המיסב על ערפו או על פניו אין זו הסיבה, ואימתי צריכין הסיבה בשעת אכילת מצה ובשתיית ארבעה כוסות האלו, ושאר אכילתו ושתייתו אם היסב הרי זה משובח ואם לאו אינו צריך (רמב"ם פ"ז מהל' חמץ ומצה ה"ח).

האם הוא דין נפרד, שחייבו בלילה זה לאכול את הסעודה בהסיבה, ואינו דין בשתיית הארבע כוסות, ומה שצריך להסב בשעת הארבע כוסות, הוא רק ממילא נולפי זה מובן מה שצריך לכתחילה להסב כל הסעודה, ומאידך גיסא, קשה להבין מדוע אם שתי בלא הסיבה לא יצא אפילו בדיעבד. או שנאמר, שלא תיקנו שבליילה הזה צריך להסב, אלא שזוהו דין באכילת מצה וארבע כוסות, שצריך שיהיו בהסיבה נולפי זה מובן מה שהסבה מעכבת, ולא מובן מה שיש להסב בכל הסעודה.

חידושי הגר"ז [ועיונים בהלכה (אור"ח ומועדים סי' לה, עמ' שז)].

מתיקות שבת הארץ

פנינים וסיפורים בעניני השמיטה, מתוך הספר 'ומתוק האור' - שמיטה מאוצרותיו של הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א

"בלכתי בערב פסח ברחובה של עיר באזור שאינו חרדי, נגש אלי אדם כשהוא חובש כובע שמוט לראשו עד שהסתפקתי אם הוא מיושבי "עולם התחתון" או "עולם העליון"... גם משגיחי הכשרות שהגיעו לשדות כדי לעמוד על קצירת החטים בעבור המצות לפסח, לא יכלו לכבוש את התרגשותם אל מול המחזה הנאדר..."

מה ענין שמיטה אצל פסח

בפרשת ויצא התורה מספרת שיעקב אבינו עזב את בית אביו והלך לחרון מפני עשיו אחיו שרצה להרוגו, רבי יהונתן איבשיץ (דברי יהונתן פ' ויצא) עורך חשבון ולפיו היה זה בתקופת פסח של שנת השמיטה.

תחלה הוא מביא את דברי הזהר הקדוש (ויצא קמז, א) שדרש על הפסוק (כח, י) "ויצא יעקב מבאר שבע" - "יצא מבארה של שמיטה".

מנין לזהר שהיתה זו שנת שמיטה?

רש"י במסכת עבודה זרה (ט, א) אומר שיעקב נולד בשנת ב' אלפים מאה ושמונה לבריאת העולם, ובמסכת מגילה (יז, א) מבאר שיעקב הגיע ללבן בגיל שבעים ושבע. נמצא שיעקב הגיע לבית לבן בשנת ב' אלפים מאה ושמונים וחמש (185 = 77 + 108).

וידוע שספירת שנת היובל מתחילה מבריאת העולם, ואם כן היובל היה בשנת ב' אלפים מאה וחמשים, ונמצא שאותה שנה שלן יעקב בבית אל היתה שנת השמיטה (שהרי היא שלוששים וחמש שנים לאחר היובל, והיא השמיטה החמישית מהיובל).

והיה זה בתקופת פסח, שהרי הברכות שלקח יעקב לעשיו היו בפסח כדפרש רש"י (כז, ט) שיעקב לקח לו שני גדי עזים - אחד לקרבן פסח ואחד לקרבן חגיגה, ולאחר מכן היתה יציאת יעקב לחרון מפני שעשיו רצה להרוגו.

לפי זה מבאר רבי יהונתן איבשיץ את דברי רש"י (בראשית כח, יא) המבאר שפאשר לן יעקב בבית-אל הוא עשה לו גדר אבנים סביב ראשו משום שהיה מתירא מחיות רעות. וקשה, מדוע דוקא בבית - אל חשש מחיות רעות?

אכן לפי מה שנתבאר שהיתה זו שנת שמיטה נתן להסביר על פי המובא בתוספתא (שביעית ז, י) שבכל המקומות שבארץ ישראל פרות האילן היו מתפללים בתחלת שנת השמיטה, אך בבית - אל היו פרות השביעית קימים באילנות עד חג הפסח של שנת השמיטה.

ולפיכך התירא יעקב מחיות רעות דוקא בבית אל, משום שבכל הארץ נגמרו הפרות ורק בבית אל שהיו עדין פרות הגיעו בעלי החיים כדי לאוכלם, כי מפני שנת השמיטה לא אספו אותם כצווי התורה.

***

הגאון הגדול רבי הלל זקס ראש ישיבת "כנסת הגדולה" ספר פעם בעת בקור חג:

"בלכתי בערב פסח ברחובה של עיר באזור שאינו חרדי, נגש אלי אדם כשהוא חובש כובע שמוט לראשו עד שהסתפקתי אם הוא מיושבי "עולם התחתון" או "עולם העליון"... ושאלתו בפיו: "כמה הוא שעור מזון שלוש סעודות בינו?"

"מיד חשבתי לעצמי מדוע הוא שואל שאלה כזאת, והבנתי שפנראה הוא מתארח אצל חמיו בליל הסדר, וחמיו איננו יודע הלכות, והלה חושש שיביא לו יין של שביעית שלא עשו בו בעור פדיו. והדין הוא שעד מזון ג' סעודות מתר להשאיר בביתו ואינו צריך לבערו, ולפיכך שואל הוא כמה השעור בינו".

ברכת השנה השנית

"השבת לי מיד: תגיד לחמיך ששמעת מרב אחד שצריך שהיין של ארבע כוסות יהיה "לכם" לכן עליך להביא יין משלך, או שהוא יקנה לך את היין... ראיתי מתחת כובעו השמוט חיוך קטן ומיד ברח האיש מן המקום". סיים הגאון רבי הלל ואמר בחייד: "אם תשמע פעם בשם איזה רב חומרא שצריך שיהיה "לכם" בארבע כוסות, תדע שממני יצאה השטות הזאת..."

הספור השני ארע בשנת תשס"ט, השנה שלאחר השמיטה. באותה שנה נס גדול ארע לשומרי השמיטה בארץ ישראל.

אם היו אנשי משרד החקלאות מגיעים לשדותיהם של שומרי השביעית ורואים את גבה החטה, את צפיפותה ואת הגרעינים הדשנים, יתכן שהיו חוזרים בהם מההכרזה על "שנת בצרת"...

גם משגיחי הפשרות שהגיעו לשדות כדי לעמוד על קצירת החטים בעבור המצות לפסח תש"ע לא יכלו לכבש את התרגשותם אל מול המחזה הנאדר.

הם מששו את החטה בידיהם, כמי שאינם מאמינים למראה עיניהם. וכשמשיגים הפשרות הביע את התפעלותו בפני החקלאים, הרימו הללו את ידיהם אל על, ולחשו בעיניהם דומעות: "הכל מאתו יתברך"... אל קריאת ה"לשם מצת מצוה", שנשמעה בשדות החטה של שומרי השמיטה, אפשר היה להוסיף מצוה נוספת, גדולה וחשובה מאין כמותה, והיא מצות קדוש ה'.

"בעינינו ראינו, שלא צריך להתיאש חלילה, ואם מתפללים, הקדוש ברוך הוא שומע ונענה לתפלות ולתחנונים", אמרו החקלאים.

רק שלשה חדשים לפני כן, כשבקשו החקלאים להצביע על החטה הנמוכה שהגיעה בקשי לגבה סנטימטרים ספורים, הם נזקקו לשם כך להשתטח על האדמה היבשה, ואלו בתחלתו של קיץ שנת תשס"ט הם כמעט נבלעו בגבהה של החטה.

זה היה לקראת סוף החרף, כאשר הגשמים עדין לא הרוו את פני האדמה, ועל פניו היה נראה שכבר אין סכוי והחטה לא תגדל. החקלאים שומרי השמיטה והעוסקים בגדול החטה התחננו אל העם היהודי שירבה תחנה לפני הבורא, שיראה לנו את גדלת כחו וירוה את השדות בשפעת-גשמי.

הם עצמם, החקלאים, היו אחוזים בתקוותם הגדולה בבורא יתברך, שלא יעזבם ולא יטשם.

כששאלו אותם: "מה עלול לקרות אם לא ירד גשם?"

הם הביטו אל השואל בתמיהה והשיבו: "הרי אמרנו הבקר קריאת שמע, ושם כתוב הפתרון המלא לירידת הגשמים - 'והיה אם שמע תשמעו'. אז מה השאלה בכלל?! נתקרב אל ה' יתברך, והגשם יגיע..."

האמונה צרובה בהם, אבל הם היו זקוקים לתפלות עמוך בית ישראל. עם ישראל התפלל, והתפלות פעלו את פעלתו. הנסים והנפלאות שהתרחשו בשדות החטה אינם יכולים להיות מסבירים בדרך טבעית.

זד ה' וההשגחה העליונה היתה בכך, כדי לידע להודיע ולהודיע "מה רב טובך אשר צפנת ליראך", ומה גדול הוא שכרם של מקימי המצוות.

בשנה רגילה מצליחים בדרך כלל להפיק יבול של כחמש מאות קילוגרם קמח מכל דונם. בשנת תשס"ט דווחו כמה מושבים באזור השפלה על כמות המגיעה לחצי מכך, דהיינו משהו בסדר גדל של מאתיים וחמשים קילוגרם לדונם.

ואלו אצל שומרי השמיטה באותו אזור נמדדה כמות שיא של יבול, שהגיעה למעלה משש מאות קילוגרם לכל דונם!

היתה זו תופעה נדירה בהחלט לראות בפסק זמן קצר שפזה כל כך הרבה גשמים. אצל שומרי השביעית, ששדותיהם היו זרועות, הרוו הגשמים את האדמה והחטה צמחה, ואלו בישובים ההם, שכבר התיאשו מזמן מגדולי החטה בעונה זו, לא היה מה להצמיח... צריך להדגיש שגם במהלך כל תקופת החורף המשיכו החקלאים שומרי השביעית להאמין ביכולתו של הקדוש ברוך הוא להוריד את הגשמים, ונקטו את כל הפעולות הנדרשות - כמו עצם הזריעה, ההשקיה בממטרות, ועוד פעולות שנועדו להכשיר את הקרקע לספג את הגשמים ולהצמיח את החטה. וכאשר הקדוש ברוך הוא רואה שמאמינים בו וסומכים עליו, הוא עושה את שלו ופותח את אוצרותיו.

ההבדל בינם ובין הישובים שאינם שומרי שמיטה ברוך גם בסבת הזריעה המקדמת של הישובים שלא שמרו שביעית ואחור הגשמים. החקלאים שאינם אמונים רח"ל על תורת ישראל, זרעו את שדותיהם כמו בכל שנה בתחלת החורף, ומכיון שלא ירדו גשמים, הם הפסידו את הכל. יתרה מכך, כאשר חולפת לה העונה הרגילה של הגשמים, החקלאים הללו אינם זורעים שוב את שדות החטה, ומתיאשים מלאות את החטה בקמותיה. אבל החקלאים שומרי המצוות פנו לצבור שיתפלל, ואז ירדו שלש מנות מרפזות של גשמים, שהגיעו יחדו לכמותים מילימטר. במנה הראשונה ירדו חמשים מילימטר, שסיעו מידית להצמחת החטה. הארוע הגשמי השני היה אף הוא בסדר גדל דומה, והגשם האחרון הוריד לא פחות ממאה מילימטר, מה שנתן את "המכה בפטיש" וגרם לחטה לצמח לגבה שפזה, ובאיכות חסרת תקדים.

פניני פרשת השבוע

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע' (ג"ח) הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א

ככל שהם מתקרבים למרתף הם חשים שאולי משהו השתבש, ובהיכנסם פנימה - חשכו עיניהם... השולחן הפוך! היין שפוך! המצות שבורות! המפה אדומה מדין! הכסאות מוכתמים! הפמוטים מושלכים! הקירות מרוחים!

שוב הפשילו הבחורים את שרווליהם במרץ, דיברו וביקשו מנדיבי לב, ושולחן גדול ונאה הובא אל המרתף, וגם כסאות מרופדים הוצבו סביבו.

מפת תחרה מפוארת נקנתה, כלי אוכל וסכו"ם מהודרים נרכשו, וכל הכבודה הזו הגיעה אל המרתף. בהתקרב החג, בהתרגשות אין קץ ומתוך סיפוק אדיר, החלו הבחורים בעריכת השולחן הנאה, כאשר לראשונה בחייו עומד רבי פנחס להסב לשולחן סדר מפואר, כבן חורין אמיתי!

רבי פנחס העריך מאוד את מאמצייהם של הבחורים, את יגיעתם הרבה ועמלם המיוזע. היטב זכר כי בשנים קדמוניות היה המרתף נראה כמחסן גרוטאות ישן, מאובק ומוזנח, וכעת - אשריו שזכה בזכות הבחורים, כאשר לראשונה מזה הרבה מאוד שנים יזכה להסב בסלון אמיתי, מול שולחן גדל ונאה, מעוטר וערוך בטוב טעם. אם בשנים קודמות

שולחן הסדר שלו היה קטן ורעוע, כוסה במפה בלויה והוצב עליו גביע ישן ומצהיב - עתה הוא עומד לערוך את הסדר כבן מלך!

הגיע יום ערב פסח, את ההתרגשות והציפיה לקראת הסדר לא ניתן לתאר. השולחן נערך באופן מלכותי, בקבוק יין כסוף, גביעי כסף מהודרים, כוסות קריסטל הדורות, קערת ליל סדר מפוארת. הגדות יפות ונאות הוצבו מול כל כסא מרופד, וכל כסא זכה גם בכרית הסיבה רקומה. פמוטים גבוהים ומרהיבים הוצבו בירכתי השולחן, קערות זכוכית גדולות ומשובבות לב עבור החרוסת והחטה ניצבו במרכז השולחן.

מתוך אושר וסיפוק אדיר, עזבו הבחורים את המרתף לקראת ערב, מותירים מאחוריהם שולחן ערוך ונהדר, מפואר ומהודר, כשהם מלווים את רבי פנחס לתפילת ערבית של ליל החג. בעת התפילה, עיני רבי פנחס עצומות בדבקות, מראהו כמלאך. רגליו כמרקדות בהתלהבות בעת שהוא משבח 'המכה בעברתו כל בכורי מצרים ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם!'

לאחר תפילת לחש ארוכה ומרוממת, מתחילה תפילת ההלל בשירה ובזמרה, בדבקות ובהודאה, בהתלהבות ובתשוקה. רבי פנחס והבחורים שלצידו נרגשים עד כלות הנפש, מודים לבורא עולם על שזכו לצאת ממצרים, ההלל נאמר מפייהם בערגה ובהמיה. כשסיימו את התפילה יצאו לשוב לעבר ביתו של רבי פנחס, נרגשים ומצפים לקראת הסדר המרומם והמפואר שבין כנפיו הם עומדים להתכנס בשעות הקרובות...

מנקיי הדעת בירושלים של מעלה, היה רבי פנחס. הוא התגורר במרתף טחוב, שניחוח עבש עלה בשוליו ועכבישים חרוצים ניקרו בפינותיו. תנאי

חייו היו לא קלים: פרנסה לא היתה לו, בקושי התקיים בלחם צר ומים לחץ. הוא גם לא זכה במשפחה גדולה, ואף אחדים מבני ביתו לא היו בקו הבריאות הנפשית למרבה הצער. עוד נסיון לא קל עמו התמודד, היה בכך שבני הבית הללו אימצו הרגל נורא, לקושש גרוטאות וסמרטוטים לרוב, ולשמור עליהם באדיקות בתוככי המרתף.

ורבי פנחס, אבלו בלבו וצהלו בפניו. לנוכח כל קשייו - אמונתו בה' היא אוצרו. הוא לא חש כל קושי להתגורר במרתף הטחוב והצפוף, לא חש בעיה לנוכח רעב ודלות משוועת. בכל מאודו ולבו סעד את בני משפחתו הזקוקים לעזרתו, התמודד בגבורה עם המרתף עמוס הגרוטאות והסמרטוטים המצחינים, והקדיש את חייו לעבודת ה'.

סביב דמותו של רבי פנחס, נקבצה קבוצה קטנה של בחורים יראי ה', שחפצו להתחקות אחריו, ללמוד ממנו, להתחמם לאורו. רבי פנחס היווה להם דמות מופת ודוגמא אישית, והם נהנו ממנו עצה ותושיה, כמו גם שמעו ממנו אמרות שפר וסיפורי צדיקים. מעולם לא התערבו הבחורים בחייו ובמרחבי ביתו-מרתפו של רבי פנחס, עד לשנה אחת...

היה זה בחורף תשמ"ג. הבחורים מעריצי רבי פנחס, גמרו אומר כי המצב בביתו לא יכול להימשך עוד, והחליטו כי לקראת חג הפסח הקרוב ישנו את המצב מן הקצה אל הקצה. הם גייסו מעט כסף, ודאגו שבני הבית הזקוקים לכך - יזכו לטיפול מסור ואחראי, בנסיון למצב את מצבם באופן רגוע וטוב. בנוסף, באחד מימי חודש אדר, נכנסו הבחורים למרתפו של רבי פנחס, והחלו לרוקן אותו מכל המוטל בו. הררים של אשפה, סמרטוטים ישנים ודוחים, עיתונים מצהיבים וערימות של גרוטאות, פונו מהמרתף הקטן ובכך התפנה בו מעט מקום והרחבה. כל פינות המרתף נוקו והוברקו, מטהרי אוויר הונחו בכל קרן זווית, וגם מדביר מדופלם ניצח את גודי החרקים...

בתחילת חודש ניסן, המרתף היה בבחינת פנים חדשות באו לכאן. נראה כי שטחו הורחב במידה משמעותית, הצחנה התחלפה בניחוח ביתי נעים, המקום כולו הוברק וצוחצח, וגם נצבע בסיד לבן ומבהיק. עתה יצא לדרך השלב הבא - הכנת שולחן סדר מפואר וערוך כהלכתו, כדי לאפשר לרבי פנחס חג חירות אמיתי, הסיבה כבן מלך לשולחן הסדר.

הם מגיעים לבניין שבקרקעיתו המרתף, אותו מרתף שעמלו לנקות ולצחצחו ולהתאימו לסלון מלכים מפואר, ומשהו כבר מעכשיו לא נראה להם טוב. ככל שהם מתקרבים למרתף הם חשים שאולי משהו השתבש, ובהיכנסם פנימה - חשכו עיניהם - - -

השולחן הפוך! היין שפוך! המצות שבורות! המפה אדומה מדין! הכסאות מוכתמים! הפמוטים מושלכים! הקירות מרוחים!

בעיניים נדהמות, בלב קרוע, בפנים המומות, הם מביטים במתחולל נגד עיניהם. אכן כן, אחד מבני ביתו של רבי פנחס, כנראה עקב התרגשות יתר, חווה משבר עצבים קשה - בדיוק בזמן בו שהו בבית הכנסת. הלה נכנס אל הסלון המואר והמפואר, ו...

ניגש אל השולחן הגדול והיפה, ופשוט הפך אותו על פניו - פלטת השולחן הוצנחה אל הארץ, הרגליים הונפו אל על, ובתווך, מפוזרים שברי הזכוכיות והמצות, מעורבים בשלוליות יין אדום שנשפך לכל עבר. השמן שבקני הנרות התערבב לו עם היין שהתערבב בטיפות חרוטת שניתזו לצדדים, המפה הנאה נראתה כסחבה מרוטה, הכסאות כולם מלוכלכים ודוחים, כריות ההסיבה ספוגות יין עכור ומדיפות ניחוח לא נעים - בוקה ומבולקה נוראית!

הסיד היפה והלבן שהוחלק על הקירות הוכתם בהתזות לא מזוהות, אין כסאות לשבת ואין שולחן ראוי לשמו. כל הרצפה נראית כביצה בכל צבעי הקשת, משהו הרבה יותר גרוע ממה שהיה מנת חלקו של רבי פנחס בכל השנים עד הנה...

הבחורים הביטו במחזה, וליבם נשבר לרסיסים, התרסק עד דק. כל מאמציהם עלו בתוהו, כל גיעם לריק, כל עבודתם לטמיון. לא שולחן, לא סדר, ולא ערוך. לא נקי, לא מצוחצח, ובטח שלא ריחני. הכל כה נורא, חורבן של ממש שורר בכל פינה. רבונו של עולם, מה עושים עכשיו!?

רגע לפני שפרצו בבכי לנוכח המראה הנורא, הביטו כולם באלם אל דמותו של רבי פנחס, הדמות המאירה בצילה הם חוסים. הם הביטו בו בעיניים מבולבלות ונבוכות, תוהים, עצובים, שבורי לב, אבודים ממש. ורבי פנחס הביט בהם בחזרה, הבין מאוד מאוד לליבם, ואז התעטף בשרעפים למשך רגע קצר, ולפתע פקח עיניים מאירות, ואמר במתק לשון:

'אחים יקרים! הרי כל יהודי רוצה סדר מרומם, סדר מפואר, סדר ערוך ונאה. כל אחד מבקש ומייחל לזכות להתפלל הלל נלהב, לשוב הביתה לסלון מפואר, ולהתחיל בעריכת הסדר מול שולחן מהודר, כשלצידו כשתילי זיתים סביב לשולחנו בני משפחתו, כולם לבושים כנסיכים, פניהם מאירות, סימני הסדר וההגדה נשפכים מפייהם במתיקות נרגשת, והם חווים סדר כה יפה ומרומם...

כל אחד מבקש לעמוד כמלך, עטוף בקיטל צחור, ולערוך סדר כדת וכדין, כשהוא חש ככהן גדול בקודש הקדשים. כל אחד מייחל לרגע בו יתן קולו ב'קידוש' חגיגי נרגש, יספר את ההגדה בדבקות, ישיר את שירי החג בשמחה ובהתרגשות. כל אחד כוסף לחוש רוממות רוח אמיתית במשך ה'סדר', להרגיש כי הוא מנהל סדר יפה וחלק, להגיע לרגע בו ישיר 'לשנה הבאה בירושלים' ויחוש באמת שהסדר שלו היה הכי קרוב לסדר פסחי בירושלים הבנויה...

'אבל' - וכאן עצר רבי פנחס לרגע, מבטו הצטעף, עיניו נעשו בהירות ובווערות, והמשיך בקול נלהב:

'וכי זו חירות? וכי זו החירות לה אנו כוספים, מייחלים ומבקשים? וכי כך נראית השאיפה לחירות, חירות הנפש האמיתית, שחרור אמיתי מכל מגבלה? אכן, זהו סדר מרומם, גבוה מעל גבוה. אבל זו חירות? הרי זה שעבוד למפה היפה, לקיטל הלבן, לשולחן הערוך, לכלים המפוארים! הלא כל הסדר המרומם והנעלה הזה - תלוי הוא בתנאים גשמיים שסובבים אותו, הוא בן ערובה של כלי הכסף וכוסות הזכוכית, הפמוטות והמצות! וכי זו חירות!?'

חירות! - המשיך רבי פנחס והרעים בקולו, 'חירות אמת! - היא כשלא תלויים בדבר, כשעריכת הסדר אינה תלויה באף פריט גשמי, כשרוממות הרוח בליל הסדר אינה תוצאה של עריכה יפה, כלים מסוגננים, בקבוקים נאים או מפה צחורה. חירות היא הרגע בו יהודי תופס את אבא שבשמים, חבוק בו, מתרפק עליו, נשען עליו, מתרגש לנוכח אהבתו האדירה לבניו אהוביו - זו חירות, זה שחרור אמיתי מכל כבל גשמי, זה חיבור חזק ואמיץ, אוהב ונלהב עם אבא!'

הבחורים עומדים סביבו, דמעות התרגשות בזויות עיניהם, תחושה מרוממת של גילוי מהדהד בחלל, ורבי פנחס ממשיך:

'נכון! צריך להכין סדר נאה, לערוך שולחן מפואר, כלים נאים, אירוח מלכותי, ולכן עשינו זאת ובשמחה. אבל בל נשכח שחירות היא דווקא כשיהודי מגיע לשולחן הסדר, ומגלה שאין לו מצות ואין לו יין, הכל הפוך, חרב, נוראי... אין קערת סדר, אין גביעים, אין כוסות, אין כלום - יש רק אותו ובורא עולם, רק את האהבה שאינה תלויה בשום דבר, רק את הקשר הבלתי אמצעי, רק את ה'חבוקה ודבוקה בך' - זו החירות! - - -

רבי פנחס תפס את ידי הבחורים ההמומים שלצידו, ויצא בריקוד נרגש. 'איי, משכני אחריך נרוצה!', אבא שבשמים, מה אנחנו צריכים סלון מפואר? וכי הסדר שלנו, ההתרפקות שלנו עליך, האהבה שלנו כלפיך, החדווה שלנו על זה שאתה אבא שלנו - תלויים בסלון, בשולחן או בכלים? הרי אנו בניך ואתה אלוקינו, אנו שמחים איתך, משוררים לכבודך, גאים בך, אוהבים אותך, רוצים רק אותך!!! אנו בני חורין מכל ההגבלות הגשמיות, רק אותך אנו רוצים, רק לשמוח עם אבא!'

ובאומרו זאת, געו כולם בבכי נרגש, בכי של אושר, דמעות של טוהר. הם זכו לחוות באותו לילה סדר אמיתי,

חירות של אמת. אחר כך כבר הרימו את השולחן, סידרוהו קלות, גייסו כמה מצות שלמות וערכו סדר מרומם - אבל היה זה סדר של חירות, כי בן חורין - הוא מי שנשען על אבא, מתרפק עליו, הוא לא צריך כלום נוסף - רק את אבא!

סיפור נפלא זה, שמביא הגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א בספרו 'דברי חיזוק', יש בו כדי לחטא את המבט, לשטוף את המשקפיים, ליישר את המחשבה: אנו ניצבים בפני ליל הסדר, ליבנו עורג, נפשנו כוספת. הבה נזכור שחירות היא ההישענות על אבא, הטמעת האמונה והביטחון, החדרת תחושת האושר שבלהיות נשען על אבא שבשמים, הסיפוק האינסופי מכך שזכינו להיות יהודים נאמנים, ויש לנו אבא גדול!

כל השאר - חשוב יותר או פחות - לא משנה מהותית. החירות היא המסר של הלילה הזה, היא האור הקסום שבוקע ממנו. ודווקא בלילה הזה, כשכולנו רוצים שהכל יתקיים בדיוק לפי התוכנית, שכולם יישבו במקומם, שהסדר יתנהל באופן מוגדר, עלולים לצוץ שינויים והתמודדויות, יין שנשפך, ילד שבוכה, כוס שנשברת...

אבל, הלא אנחנו בזמן של חירות, אנו בני חורין מהתלות בל"ז שסידרנו לליל הסדר, בכליו או בתוכניותיו. אנו מחוברים לאבא, בני חורין מכל עול אחר, לא זקוקים לשום עזר. אנו מחוברים אליו ולא תלויים בכלום - רק בו! ובן חורין אמיתי - מה יתן ומה יוסיף לו אם הכל כשורה או שיש שינויים, אם הכל לפי התוכניות או שצצו תקלות. הרי הוא בן חורין מכל זה!

ומכאן - ניקח חירות לכל השנה: לדעת ולזכור, להאמין ולחוש, לחוות ולהרגיש, שאנו נשענים על אבא שבשמים שאין עוד מלבדו, שאנו אוהבים אותו אהבת נפש, ובטוחים שהוא אוהב אותנו. לכן אנו לא נבהלים ולא נרתעים, לא מתבלבלים ולא נבוכים, ומול כל קושי או מצוקה - אנו מתרפקים עליו, מאמינים בו, בטוחים בכוחו, נותרים יציבים, מאושרים ורגועים - כי אנו נשענים עליו, אנו בני חורין, בניו של המלך!

וככל שנחזיר את המסר הזה וננצל את הלילה הזה להטמיעו היטב - כך ייקל עלינו בכל ימות השנה להתמודד עם כל קושי בריאותי, בעיה עם ילד, מצוקה בפרנסה, התמודדות מכל סוג. כי אנו נשענים עליו, בוטחים בו, אנו בני חורין!

ליקוטים וסיפורים נפלאים

על פרשת השבוע ועניני דיומא □ הרה"ג רבי ברוך רובין שליט"א

פתאום הפסיק הנאצי לצחוק ופניו הרצינו. "איך נכנסת לכאן?", שאל. בלי מילים הצביע לפניו על השביל הראשי המוליך הביתה. "הכלבים לא נבחו אפילו?" "הכלבים? רק כעת הבחינה בעשרות כלבי רוטוילר ואמסטף גרמניים המשוטטים בחצר. אילו היתה מבחינה בהם קודם לכן לא היתה מעזה להכנס. הנאצי צמצם מבטו ושתק. ההתרחשות העל טבעית הדהימה אותו...

מכל צרותיו – 'ממצוקותיהם יוציאם' לגמרי, אך כאשר אדם רק 'זועק', הקב"ה מושיע אותו מהצרה הנקודתית. ישועה זמנית.

אם כן, יש להבין למה השניים הראשונים 'צעקו' והשניים האחרונים 'זעקו'... מבאר המלבי"ם: כאשר אדם נמצא בים והספינה מיטלטלת כקליפת אגוז בין משברי הים - אין לו מה לעשות! לא יעזרו לו פרוטקציות וקשרים ולא יעזור לו כסף. אין לו שום דבר אחר לעשות חוץ מלצעוק מעומק לבו לקב"ה שיציל אותו מן הצרה. מי שצועק מעומק הלב - יוצא מכל הצרות. אבל כאשר אדם חולה הוא חושב שרופא טוב יוכל לעזור, וכן יושב בבית האסורים מקווה שעורך דין טוב יוציא אותו, הוא מתפלל, הוא 'זועק' לה', התפילה מבחינתו היא סוג נוסף של השתדלות... שום תפילה אינה שבה ריקם והוא 'נושע' ממצוקתו, אבל לא יוצא לחלוטין, שכן הוא לא סמך על ה' במאת האחוזים.

במצרים הייתה צעקה! 'ויצעקו ותעל שוועתם אל האלוקים', ליל הסדר הוא הזמן להחדיר בצאצאינו הישענות מוחלטת בבורא עולם.

"מלמד שהיו ישראל מצוינים שם" "מצויינים", כלומר: בולטים בשוני, נבדלים. כולם ראו שהם עם אחר, שאינם ככל המצרים. הלבוש שלהם היה לבוש יהודי. שואל על כך רבי יעקב גלינסקי זצ"ל:

כידוע, בני ישראל עבדו במצרים עבודה זרה, ושקעו במ"ט שערי טומאה, הבה נתאר לעצמנו בחור עם כובע וחליפה, שעובד ר"ל עבודה זרה ומחלל שבת, מה היינו אומרים לאותו בחור ישיבה? מן הסתם היינו אומרים: "אתה מבייש את הכובע ואת החליפה! תזרוק אותם, מושחת וצבוע שכמותך! עושה את כל העברות שבעולם, והולך עם כובע

וחליפה?!"

בני ישראל חטאו בעברות חמורות, ובכל זאת התורה אומרת, בזכות שלא שינו לב ושם, נגאלו. מדוע אין התורה מכנה אותם 'צבועים'? מדוע יש מעלה בשמירה על הלבוש, על אף החטאים החמורים?

יש כאן יסוד חשוב: התגברות! בעת שרבים נסחפים אחר היצר, ומנסים להידמות לגויים – אם אדם מנסה להלחם נגד הסחף, אפילו בפרט אחד קטן, יש לו זכות גדולה. גם להתגברות אחת יש חשיבות עצומה, והיא עשויה להביא גאולה. עצם מהותו של חג הפסח היא – התגברות. התגברות על היצר ועל התאוות. אתה לא יכול לאכול מה שאתה רוצה, וגם לא בקצב שאתה רוצה... את ה'כזית' צריך הרי לאכול בתוך פרק זמן מוגבל, ועד כשכבר מתחילים לאכול, מזרזים "שלא יעבור הזמן". זהו חלק מעבודת ליל הסדר – שבירת התאוות.

בתנא דבי אליהו מובא, שאחת המעלות של הקב"ה היא, שהוא "שמח בחלקו". אנחנו יכולים להבין מהו אדם ששמח בחלקו – יש לו דירה קטנה, באזור לא מוצלח, והוא שמח ומודה על מה שיש לו, אבל הקב"ה, שכל העולם שלו – מהו "חלקו" שהוא שמח בו? אלא, חז"ל אמרו "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות לג, ב), הקב"ה נתן לאדם בחירה, יראת

קובץ דרישה וחקירה (גליון קנב) פסח תשפ"ב | 11

"שלושים יום קודם החג"

הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע פנה אל אחד מחסידי הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע, ואמר לו: "כשתסע לרבך דרוש בשמי בשלומי ואמור לו דבר תורה זה בשמי:

המחבר בשולחן ערוך (סימן קכ"ט) כתב "שואלים ודורשים בהלכות הפסח קודם לפסח שלושים יום", והוסיף על כך הרמ"א: "והמנהג לקנות חיטים לחלקם לעניים לצרכי פסח". ויש להבין, מה ענין קניית החיטים לדרשת החג, שהרמ"א הסמיכם זה לזה, וחיברם באות וא"ו המקשרת בין שני הדברים? אלא בכונת הרמ"א לומר לרבנים: מה איכפת לי אם תדרשו או לא, העיקר שתדאגו לספק את צרכי החג לעניים..."

נסע החסיד לליסקא, ומסר לרבו את דברי התורה. לא עברו ימים מועטים, והרבי מליסקא יושב בחדרו ומכין את דרשת שבת הגדול, ולחדרו נכנסה אשה בוכיה שסיפרה שאין לה מצות לחג. נזכר הרבי בדברי הרבי מנדבורנא, סגר את ספריו וקרא לחתניו, ויחדיו יצאו לאפות מצות לאותה אשה. מי מבעלי הבתים רואה אותם יוצאים ואינו יוצא? הניחו כולם את עבודתם ונלוו עליהם, ובתוך זמן קצר נאפו מצותיה והובאו לביתה כל מצרכי החג...

ואילו הגאון רבי צבי הירש רבה של יאנושי זי"ע גם כן שאל את השאלה הנ"ל מה ענין דברי הרמ"א לדברי "המחבר", לכאורה אין קשר בין השניים? ותירץ באופן שונה: שהנה נאספים לומדי העיר לשמוע פלפול חריף מחידושיו של רבם, הרב מתחיל בדרשתו, והדברים מאירים ושמחים - אבל תלמידי החכמים נוכחים שהדברים שאולים מתורתם של אחרים ומהרהרים אחר רבם, וכדי בזיון וקצף... לכן בא "המחבר" ומפייס דעתם: כך

הוא המנהג - "שואלין ודורשינן", נוטלים בהשאלה דברי תורה ודורשים אותם ברבים...

ומוסיף הרמ"א: אין זה משום שקצרה ידו של הרב מלחדש חידושים, אלא משום שאין בידו פנאי לכך בפרוס הפסח, שכן "המנהג לחלקן לעניים, וזה הנטל על כתפי הרב הוא, טרוד היה בכך ולא היה ספק בידו להכין פלפול משלו..."

(פנינים)

"ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו"

בפרק ק"ו בתהילים מובאים ארבעה סוגי אנשים שחייבים להודות: עוברי מדבריות, חולה שנתרפא, היוצא מבית האסורים ויורדי הים.

המלבי"ם מדייק דבר פלא בפסוקים אלו: אצל יורדי הים והולכי מדבריות כתוב "ויצעקו אל ה' בצר להם", ויצעקו – עם האות צ', ואצלם מסיים הפסוק "ממצוקותיהם יוציאם". לעומתם, אצל השניים האחרים - חולה ומי שיצא מבית האסורים כתוב "ויצעקו אל ה' בצר להם", ויצעקו – באות ז', ואצלם הפסוק מסיים "ממצוקותיהם ישיעם".

מבאר המלבי"ם שבלשון הקודש ההבדל הוא שצעקה היא פנימית יותר מזעקה. ללמדנו שכשאדם 'צועק' - מפנימיות הלב - הקב"ה מושיע אותו

שמים, עבודת המידות ועמידה בניסיונות - נתונים בידי היהודי, הקב"ה אומר, כביכול: זה לא שלי, זה שלכם, נתתי את זה לכם.

הקב"ה נתן לאדם בחירה, והקב"ה שמח בכל 'חלק' שאדם עושה כראוי, לשם שמים. כל מאמץ קטן וכל מצוה 'קטנה' שיהודי עושה, גורמים לקב"ה שמחה עצומה, עד אין קץ. הרי כל יהודי הוא בנו של מלך מלכי המלכים, והרי "נשיא ארצות הברית, לא ילבש בגדים מוזנחים ועלובים, תמיד יופיע עם מלבוש מכובד, גם בנו של מלך העולם, יכבד את מעמדו הרם..."

(דורש טוב)

"משועבדים היינו לפרעה במצרים"

עשרות חיות טרף מאולפות הגנו על פרעה - כמבואר בילקוט מעם לועז - ומשה ואהרן עוברים דרכם בלי שיעגו בהם לרעה. נס כזה היה מצליח לגרום להתפעלות אפילו לנאצי הגדול ביותר, אך פרעה שהגדרתו שחץ וזוהי מהותו - אינו מתפעל מכך כלל. במעשה זה השתנה פתאום פרעה מרשעים גדולים אחרים, כפי שנוכל לראות במעשה דלהלן:

הרבנית סרנא, אשת רבי חיים סרנא זצ"ל, ראש ישיבת חברון בגאולה, היתה ניצולת שואה. נס הצלתה ממלתעות החיה הנאצית היה מופלא - היא ברחו וחיפשה קורת גג כדי להסתתר בה. במהלך ריצה בשדה פתוח ראתה מרחוק וילה בודדת, נשימותיה היו כבדות כשנקשה על הדלת: "אנשים טובים הצילו אותי!" בכתה ודפקה מקוה לפגוש בבני אדם בתוך המהומה החייתית שסביבה. לבסוף נפתחה הדלת, האיש שלפניה היה לבוש בגדי בית קלים ולא מדים, אך שפמו המזדקר והמבט הכחול והקר שנעץ בה, לא השאירו מקום לאשליה. היא העזה לדרוך בפתח ביתו של נאצי. לא נאצי רגיל, כי אם המפקד הנאצי האזורי...

הוא אמר רק מילה אחת: "יהודיה". רגליה של הנערה הצעירה נתקפו ברעד בלתי נשלט, והיא נשענה על הקיר, כדי לא ליפול. "הצלה את מבקשת". הוא צחק כאילו שמע זה עתה את אחת הבדיחות היותר מבדחות בחייו. "יהודיה טיפשה. את כל הדרך עשתה - בשביל לתת לי לסיים את העבודה בקלות". מוחה של הנערה התרוקן כליל. מעולם לא היה מלאך המוות קרוב כל כך ומאיים כל כך. יכולה היתה לשמוע את קול נשיפותיו ולהבחין בהבל היוצא מפיו.

פתאום הפסיק הנאצי לצחוק ופניו הרצינו. "איך נכנסת לכאן?", שאל. בלי מילים הצביע לפניו על השביל הראשי המוליך הביתה. "והכלבים לא נבחו אפילו?" "הכלבים?!" רק כעת הבחינה בעשרות כלבי רוטוילר ואמסטף גרמניים המשוטטים בחצר. אילו היתה מבחינה בהם קודם לכן - לא היתה מעזה להכנס. הנאצי צמצם מבטו ושתק. ההתרחשות העל טבעית הזהימה אותו. הכלבים שלו מאולפים מספיק כדי לקרוע לגזרים כל זר המנסה להתקרב פנימה. היתכן כי נערה שלפניו כוחות כישוף ושליטה שלא מן העולם הזה?!

רעיון מבריק עלה בדעתו לפתע, "הישארי כאן למשך הלילה הקרוב, ובבוקר תצאי שוב דרך השביל הראשי, אם שוב לא יפגעו בך הכלבים לרעה, אגן עליך במשך כל זמן המלחמה!" "הלילה היה ארוך וכרה של הנערה היה ספוג דמעות. מראות בלהה הצטיירו מול עיניה - הנה היא הולכת בשביל הסלול והכלבים מתנפלים וקורעים את בשרה לחתיכות חתיכות. הנה הם מלקקים את הדם. שלום לך עולם. שלום לכן, תכניות העתיד. השחר עלה ומצא אותה טרוטת עיניים. מטוהרת. מוכנה לכל אשר ישית עליה מלכו של עולם - ועם זאת כמה לחיות. אנשים רבים עצרו את נשימתם כשעמדה בפתח, מוכנה לצאת למצעד המוות הפרטי שלה. הם הציצו מן החלונות ומן החדרים, נכונים למחזה המעניין המתוכנן של קריעתה לגזרים.

היא החלה לצעוד - ושום כלב לא זע ממקומו. באצילות התקדמה במהלך השביל, שומרת על קצב הליכה רגיל, לא מהיר מידי ולא איטי מידי. קדימה, קדימה. בלי לחשוב. רק כשהגיעה לשער התירה למעין הדמעות לנבוע מעיניה. המפקד הנאצי עמד נדהם. כפי שהבטיח דאג לה לשמירה עד סיום המלחמה.

חז"ל קוראים את הפסוק "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו" (משלי טז, ז), ומבארים: אפילו בעלי החיים, היתושים והמעופפים למיניהם אינם פוגעים לרעה באדם כאשר הוא רצוי לפני הבורא.

(דורש טוב)

"כולנו חכמים"

מעשה בבחור ישיבה שהגדיש את הסאה. המשגיח בישיבה פנה אל רבינו הגראי"ל שטיינמן זיע"א שהורה להבליג ולנקוט בדרכי נועם, שרק החמירו את המצב. המשגיח התמרמר ושאל עד מתי, עד מתי יסבול הוא, יסבלו הרבנים והחברים, ונענה: "אין גבול. גם אתה רוצה שהקדוש ברוך הוא יסבול אותך על כל מגרעותיך..."

יום אחד אמר לרבינו: "זהו! אין לי עוד כח לסבול! כלו כל הקיצים! התלמידים מתאוננים, הצוות סובל. ירשני כבוד הרב, ואחפש לו ישיבה אחרת!"

להפתעתו, הסיט רבינו את הנושא: "מה גובה משכורתך? מה זה שייך לכאן, אבל נקט בסכום. "ומזה אפשר לגדל משפחה?". מעניין מי השואל, מי שהיה די לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת... המשגיח חייך במרירות: "בדוחק, אילו היו משלמים. המצב בישיבה קשה, וכבר חצי שנה לא שילמו". "אז ממה חיים?" "איזו דאגה אבהית. "מגלגלים חובות", ענה המשגיח. "חכה רגע", אמר רבינו ונכנס לחדר השני. כעבור רגע חזר, וצרור שטרות בידו: "יש כאן משכורת של חצי שנה. בהלוואה. כששילמו בישיבה, תחזיר. בנתיים, תחזיר את החובות הדוחקים. ביתרה - תחיו".

הופתע ונרתע: "הרב! לא ביקשתי! לא עבור זה באתי! הגעתי בענייניו של הבחור..." "אני יודע", אמר רבינו. "אבל חשבתי לעצמי: הבחור מצריך כוחות נפש רבים, בכך אין ספק, ועד עכשיו התמודדת בהצלחה. מה קרה עכשיו שכשל כוחך? כשסיפרת שהמצב בבית דחוק, ואתה בעל חוב הבנתי. כשהאדם טרוד, הוא מאבד את הסבלנות. זה נכון לגבי הורים, ונכון לגבי מחנכים. והרי אני חייב בהצלת הבחור כמוך. איני יכול ליטול חלק בטיפול בו, אבל אני יכול להסיר ממך את הטרדות..."

ובמשך השנים, בכל פעם שהמשגיח הגיע - התעניין אודות הבחור. גם כשעלה לישיבה גדולה, הוצרך המשגיח להתעניין אודותיו לפני פגישותיו עם רבינו עד שבישר על נישואיו!...

ובענייני המלבושים, אב נסער בא לפני רבינו, הציג לפניו שלל כיפות קטיפה שחורות. האחת מלופפת בסרט בד, והשניה ללא סרט, אופנתית וחדשנית. אמר: "ראש

הישיבה רואה הבדל בין שתי הכיפות? "לא", ענה רבינו. "אז מדוע מתנכלים בתלמוד תורה לבני, שהחליף לכיפה בלי סרט. למה דרשו ממנו להחליף את הכיפה, או את תלמוד התורה?!" הזדעק האב.

"איני רואה הבדל". חזר רבינו ואמר.

"ואתה רואה הבדל ביניהן?" "ודאי שלא!"

"והבן, רואה הבדל?" "גם הוא לא!"

"וההנהלה, מבין אני, רואה הבדל..." "כן".

"אז אם הם רואים הבדל ואתם אינכם רואים, מה אכפת לכם ללכת עם הכיפה שהם מעדיפים?"...

"כנגד ארבעה בנים..."

בעל תשובה אחד, נתקל בקשיים לרשום את בנו לישיבה. בדרך כלל בעת הרישום לישיבות, יש התלבטויות רבות בין חברי הצוות מי יוכל להתקבל לישיבה, ומי ילמד בישיבות אחרות. לישיבת 'אורחות תורה' היתה כתובת אחת ברורה בכל שאלה והתלבטות, משגיח הישיבה הרב חזקיה מישקובסקי הי"ו, היה עולה לבית מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זיע"א וממנו מקבל תשובות חדות וברורות. כאשר הגיע לאחד השמות אמר המשגיח: "בחור כשרוני, משפחה נפלאה, ומלא בעיות". שמע רבינו ואמר: "תבררו עוד".

כעבור כמה ימים, חזר ואמר המשגיח: "אני מודה לראש הישיבה, שהורה להמשיך ולברר". התברר שהבעיות הידועות היו כקצה קרחון. בעיות לרוב היו שם. אמר רבינו: "נו, עכשיו שאתם מכירים היטב את הבחור ויודעים מה בעיותיו, תדעו להתמודד עמן. אם ילך לישיבה אחרת אף אחד לא ידע אותן, ואיך יעזרו לו?!"...

”אחד חכם אחד רשע”

מה שנשמך בהגדה רשע אצל חכם, בא להורות שאם האדם הולך בחכמות נקל לו לסור מדרך הטוב ולהיות רשע ח"ו ע"כ צריך להזהר בזה. תמים תהיה...

(ארוך עדות)

”לשנה הבאה בירושלים הבנויה”

מסופר, כי שנה אחת בליל הסדר בעת הגיע הרה"ק רבי יואל מסאטמר ז"ע לאמירת ”לשנה הבאה בירושלים”, שאל: למה מבקשים שרק לשנה הבאה

נהיה בירושלים, הרי אנו מאמינים ומשתוקקים שבכל רגע יכולה להיות גאולתנו ופדות נפשנו?

אלא תירץ תירוץ נפלא ואמר: הנה, כשהיו מונים את השנים למלכים (כדאיתא במשנה באחד בניסן ראש השנה למלכים), היו מונים את מנין השנים מעת שהתחיל המלך למלוך, וא"כ כשיתגלה מלך המשיח, אז יתחילו למנות שנה חדשה מאותו רגע שיתגלה וימלוך עלינו. לכן אנו מבקשים: ”לשנה הבאה בירושלים הבנויה”, כלומר, גם אם יבוא היום מלך המשיח, זה כבר יהיה שנה הבאה, כי יתחילו למנות את השנה מעת ביאתו...

נפלאים מעשיך

סיפורים נפלאים ודברי חיזוק הרה"ג רבי שלמה קולדצקי שליט"א

סיפורים רבים בנושא: התפילה

והנה הוא רואה בחלום הלילה את אביו הקדוש סופר' כשפניו זועפות עליו, הוא רעד ופחד מפני שאביו התקרב אליו בפנים קשות. "היתכן?" זעק החתם סופר על בנו, "יהודי חף מפשע צועד אל מותו, משאיר אחריו אישה וילדים, ואתה שוכב על מיטתך ואינך פועל להצלתו?"

ובתקופה הזאת שיש הרבה צרות פרטיות וצרות הכלל, מגיפה גדולה וכן מחלות אימות, קשיים בפרנסה, צער גידול בנים, חוסר שלווה הנפש וכדו' - וחז"ל הרי הודיעו לנו שבתקופה שיבוא המשיח יהיו הרבה צרות לעם ישראל - אזי אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, ועלינו לבקש כל העת מה' על ישועה שתהיה קרובה לבוא. ובלי תפילה א"א להשיג שום דבר, ואדם שמתפלל לפני כל מעשה שעושה, ולפני כל עניין, או לימוד, אז הוא זוכה ורואה ישועות.

סיפור נפלא ביותר התרחש בזמן הכתב סופר שהיה רב העיר, אחרי פטירת אביו החתם סופר. באחד מבתי היהודים היה משרת גוי, שהיה רע ומושחת. יום אחד ראה המשרת הגוי את שר העיר מתהלך ברחובות, הגוי הצליח בערמומיות לשלוף את ארנקו של השר ולברוח. כשקלט השר מה שקרה ששדדו אותו כך לאור היום. כעס מאד, ציווה על המשטרה לעשות הכל על מנת להחזיר את כספו ולהעניש את הפושע.

השוטרים החלו בחיפושים, ואז קלט הגוי שמצבו רע ועלולים לתפוס אותו בהקדם, הוא החליט להוציא את עצמו מצרה זו, וגם על הדרך להפטר ממעסיקו היהודי. הלך הגוי והחביא את הארנק בביתו של היהודי מעבידו. ואכן לאחר כמה ימים כשעברו השוטרים מבית לבית לחפש את האבידה, נכנסו לביתו של היהודי ולאחר בדיקה יסודית נמצאה הגנבה בביתו של היהודי המופתע. מיד אסרו אותו. הוא בכה במר נפשו על חפותו אך שום דבר לא עזר, אם הגנבה נמצאה בביתו הרי שהוא זה הגנב - כך נאמר לו. היהודי הובל לבית הסוהר ודינו נחתם במשפט למות בתליה על הגרזום בכיכר העיר.

כשהגיעה השמועה לאזני הכתב סופר הוא נחרד מאד על הרצון להרוג איש ישר וכשר שלא עשה דבר. הוא שלח את טובי העסקנים לנסות לשכנע אך שום דבר לא עזר. גם מעטפות של שוחד ניסו, אך אין מה לדבר השר כועס מאד ולא מוכן לוותר. כשראה הכתב סופר שנסגרו בפניו כל השערים, נסע לשכנע את שרי המלוכה מהדרגים הגבוהים ביותר, אולם שר העיר לא היה מוכן לשמוע מכלום. כשראה הכתב סופר שהמצב לא טוב וההשתדלות לא עזרה, הוא בא אל ביתו שבור ורצוף באישון לילה האחרון שלפני ביצוע גזר הדין כשכל העיר ממתינה לחזות בעונש הכבד.

בשעת לילה מאוחרת הלך הכתב סופר לישון כשהוא עייף מכל עמל וטרדת הימים האחרונים, והוא בדאגה גדולה וצער מה יהיה בגורלו של אותו יהודי חף מפשע, והוא לא יודע מה עוד ניתן לעשות. מתוך מחשבות ודאגות נפלה עליו תרדמה, והנה הוא רואה בחלום הלילה את אביו הקדוש החתם סופר כשפניו זועפות עליו, הוא רעד ופחד מפני שאביו התקרב אליו בפנים קשות. היתכן? זעק החתם סופר על בנו, יהודי חף מפשע צועד אל מותו, משאיר אחריו אישה וילדים חלילה, ואתה שוכב על מיטתך ואינך פועל להצלתו? הכתב סופר נבהל לשמוע את תוכחת אביו והחל בוכה בכי נורא 'הלא כל מה שביכולתי עשיתי, ואף מעבר למה שיכולתי, לא חסכתי בשום טרחה כדי להצילו, וכי יש עוד דרך נוספת שעדיין לא ניסיתי?' שאל הכתב

”ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מהעבודה ויזעקו, ותעל שוועתם אל האלוקים” (שמות ב, כג)

באותם ימים כשבני ישראל היו שקועים במ"ט שערי טומאה, אחרי מאות שנות עבדות ללא יכולת לצאת בשום צורה שהיא, ואז כשהיתה להם הפוגה קצרה הם בכו והתחננו לקב"ה שיושיע אותם, ולמרות שעדיין לא הגיע קץ הגלות, ולמרות שהיו שקועים במט' שערי טומאה עלתה שוועתם אל ה' שהחליט להושיע אותם מגלותם, וכמו שכותב כאן רש"י וידע אלוקים: נתן לב אליהם ולא העלים עיניו מהם. רואים את הכוח העצום שיש לתפילה שיכולה לבטל גזירות קשות ולהסיר חרון אף מישראל, ולשנות הטבע. ואל הקב"ה אפשר להתפלל בכל עת ובכל שעה, אם זה בג' תפילות שנתקנו לישראל, אם זה תפילה פרטית שאדם יכול לשאול מה' בכל שעה שמזדמן לו. ואשרי העם שה' אלוקיו.

יסוד התפילה הוא לחזק בליבנו את האמונה והבטחון בה', כי ע"י שאנו מתפללים אליו לכל דבר ולכל צרה זה מראה שאנו מאמינים שהוא יכול להושיע אותנו ובוטחים בישועתו.

ידועים ומופרסמים דברי החפץ חיים בליקוטי אמרים בגודל התועלת שיש לתפילה. ואלו דבריו: כל הצרות הבאות עלינו שאיננו ניצלים מהם הוא משום שאין אנו צועקים ומרבים בתפילה עליהם, כי לו התפללנו ושפכנו שיח לפני הקב"ה בוודאי לא ישובו תפילותינו ובקשותינו ריקם. ולא יסתפק אדם במה שמתפלל שמונה עשרה ג"פ ביום אלא מלבד זאת צריך כמה פעמים ביום לשפוך תפילות ובקשות בינו לבין עצמו כשהוא בבית, וצריך שיהיה מעומקא דליבא, כי בינו לבין עצמו הוא יחשוב על מצבו הכלכלי וטרדותיו הרבים ועל משפחתו וכו', ואז הוא ממילא יתפלל בתחנונים. ותפילה כזאת, אומר הח"ח, בוודאי לא תשוב ריקם.

וכן החזו"א באגרותיו משבח את הקרבה הגדולה שזוכה לה האדם בעת התפילה, וכך הוא כותב: מה נפלא הדבר כי ביכולת האדם להשיח דאגותיו לפני אדון עולם כאשר הוא משיח לרעהו, ותפילה בעת צרה שהאדם נצטוו עליה היא לו לעזר ותרופה מתמדת.

ואכן כותב החזו"א במכתביו הידועים שאדם צריך לקבוע לעצמו נוסח של תפילה שמתאימה לו, ויצויר לעצמו איך הקב"ה עומד על ידו מאזין לו ושומע את תפילותיו. ועי"ז הוא יתפלל יותר מעומק הלב. עוד מוסיף החזו"א שבכל עניין שיש לאדם, עליו למעט בהשתדלות ולהרבות בתחנונים לפניו, ועי"ז יפעל יותר מהמשתדל.

סופר. יש ויש ענה אביו החתם סופר בנחרצות, מדוע אינך מתפלל???

בלילה שכזה לא ישנים. פסק החתם סופר. הכתב סופר קם מיד ממיטתו בגבורה ובהתלהבות וקרא למשמשו, כשהוא מצוה עליו לגשת אל ראשי הקהל שיעוררו את כל יהודי העיר, וכולם ללא יוצא מן הכלל, על אף השעה, יתאספו בבית הכנסת לתפילה וזעקה להצלת נפש מישראל. הכתב סופר ניגש לבימה והרים את קולו בזעקה, ואמר, ניסינו כוחנו בכל הדרכים האפשריות, אך נראה שהכל סגור ונעול בעדנו, אבל אצל הקב"ה אף פעם לא סגור. שערי דמעות לא ננעלו.

היתה שם באותה שעה התעוררות גדולה מאד. בכיות וזעקות וקל כביר לא ימאס תפילת רבים. נקרעה הגזרה ולמחרת בעת שהלכו לבצע את גזר הדין, הסכים השופט לחקור את אותו משרת גוי ונבזה שהיה בבית היהודי, והגוי שלא התכונן לחקירה זו, נשבר מיד והודה, וכך הועלה המשרת הגוי לגרדום. היהודי ניצל ושב לביתו. אכן תפילה אמיתית לא שבה ריקם.

לפעמים באה לבן אדם צרה, הוא מנסה את כל הדרכים האפשריות איך אפשר לעזור, כמו למשל שילדו חולה ח"ו, מיד פונה לכל טובי המומחים והעסקנים ולוקח את הרופאים הכי טובים, פונה לבקשת ברכות מרבנים.. אך צריך לזכור שדבר ראשון ד' מחכה לתפילה אמיתית שבאה עמוק מתוך הלב, בידיעה שרק ד' יכול לעזור, ואין שום ברייה אחרת בעולם שיכולה לשנות משהו מהנגזר למעלה, והכל מידו הרחומה, וכך לאחר תפילה כזאת כמובן יכול לעשות עוד השתדלות.

ידועים דברי חז"ל. שהקב"ה מביא לאדם טרדות ויסורים כדי שהאדם יתפלל לפניו, ואם האדם לא מתפלל לפניו אז הקב"ה מביא לו עוד יסורים, עד שיגיע למצב שיתפלל לפניו. וכדי להיושע בתפילה על האדם להתפלל מעומק הלב. ובמקום להרבות בהשתדלות לפני בשר ודם עלינו מוטל להתחזק באמונה שאין עוד מלבדו, ורק בורא עולם יכול להושיע אותנו, וכמה שאנו יותר מאמינים בכוח התפילה, התפילות שלנו יתקבלו יותר לפניו לרצון.

והתפילה על כל עניין מייצרת אצל האדם קרבת אלוקים שזה רוגע נפלא שיש לאדם שמרגיש שנמצא בידיים שלו יתברך. ואין להתייאש גם אם לא נענה מיד הוא יענה בהמשך אי"ה, כי תפילות לא שבות לעולם ריקם. ותפילות מתקבלות כשאדם מרגיש שאין לו על מי להישען אלא על אביו שבשמים.

רבי יחזקאל אברמסקי סיפר על עצמו שהוא היה מאוד רגיש לצינון, כשהוא למד בסלבודקא אם רק היו פותחים את החלון מיד הוא היה חוסף צינון, ובילדותו אמו הייתה לוקחת אותו לחידר כשהוא עטוף בשמיכת פוך. והנה יום אחד הוגלה הרב אברמסקי לסיביר. וכך הוא סיפר: הוא נכנס לשערי סיביר ואמר ריבונו של עולם חז"ל אמרו הכל בידי שמים חוץ מקור וחום, עד עכשיו היה ביכולתי לשמור עצמי, אבל כעת שאני נכנס לסיביר ששם יש 50 מעלות קור אין לי שום אפשרות לשמור ע"ע, וכאן הוא התחיל להתפלל לה' מכל ליבו שיציל אותו מהקור. ואכן רבי יחזקאל היה שם במשך שנה וחצי כמעט בלי בגדים חמים ובלי נעלים ראיות, ומעולם הוא לא הצטנן.

החפץ חיים תמיד כשבאו לבקש ממנו ברכות היה אומר שאבא לא אוהב ששולחים לו שליחים. הקב"ה רוצה שהאדם יפנה אליו ישירות ויבקש את בקשותיו האישיות והקב"ה רק מצפה ורוצה לתת לנו. אלא מה, אנו צריכים להתפלל ולפעמים גם להרבות בתפילה אך לא להפסיק בזה כלל.

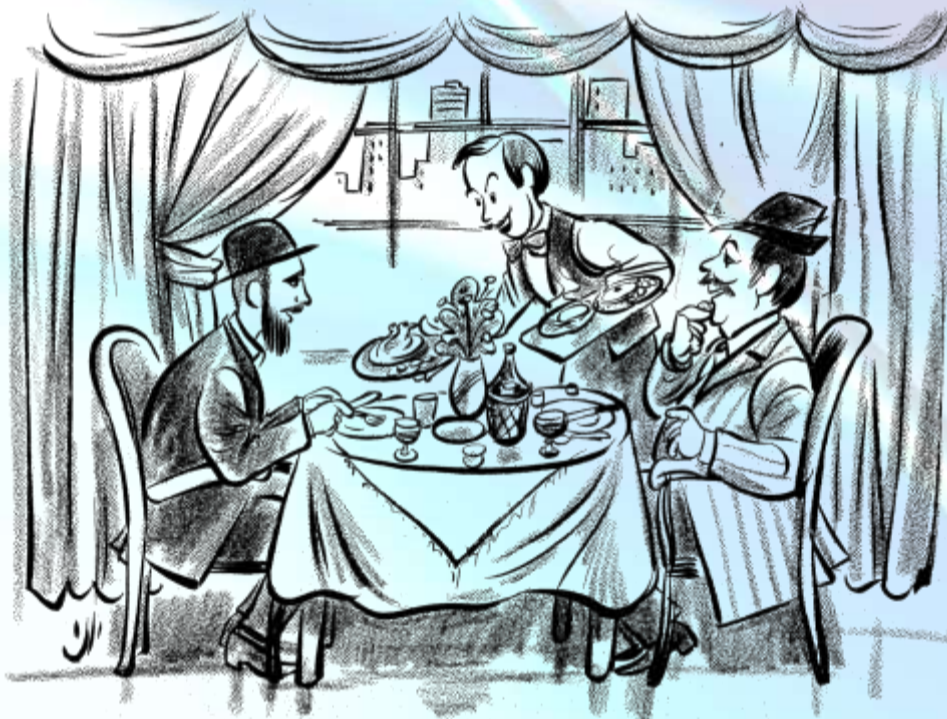
ובשנים האחרונות רבי חיים קניבסקי אומר לפונים אליו ומבקשים על כל מיני בעיות שהקב"ה עושה לנו את זה כי הוא רוצה שנתפלל אליו, וכל הזמן להרבות בתפילה על הילדים על הפרנסה על הבריאות ועל הצלחה בכל העניינים כי זה הדבר היחיד שנשאר בדורינו היתום, וע"י תפילה רואים ללא הרף בחוש את ישועות ה'.

וכשהתפילות הן מתוך לב נשבר אז עולה שוועתינו לאלוקים.

אחד מתלמידיו של רבי שמשון פינקוס לא היה לו ילדים שנים רבות. יום אחד בשעת לילה מאוחרת מתקשר אליו רבי שמשון ואומר לו יש לי סגולה

בשבילך בא אלי כעת. הוא בא לרבי שמשון, ורבי שמשון יורד עמו לרכבו ונוסע עד למדברות יהודה. שם הוא נכנס לשביל עפר מקום שאין נפש חיה הוא מוריד את האברך וא"ל כאן תצעק אל ה' בלב נשבר, עוד 3 שעות אני בא לאסוף אותך. הבן אדם התפלל שם כמו שלא התפלל מעולם. כעבור 9 חודשים הוא בירך על המוגמר, ב' ילדים למזל"ט. יש לי חבר ת"ח שהיתה לו משרה חשובה והמוסד נסגר מחוסר תקציב, הוא היה מאוד שבור כי מאוד היה חשוב לו הרבצת תורה, והיה לו קשה להיות בלי פראק, הוא עשה אותו הדבר כנ"ל. ולמחרת בבוקר התקשרו אליו מכיוון בלתי צפוי, ובס"ד הוא מאוד מצליח.

אחד מגדולי ירושלים בדור הקודם היה רבי ישעיה' בראדקי זצ"ל בעת אשר עלה מחו"ל לאר"י בספינה עם בנו ובתו הקטנים, כשכבר היו קרובים לארץ ישראל נשברה הספינה והוצרכו כולם לקפוץ למים, האבא לקח עמו את בנו ובתו והחל שוחה עימם לעבר החוף, תוך כדי השחיה בים הוא הרגיש שכוחותיו אוזלים ממנו, ואם הוא לא יעזוב אחד מהם כולם יטבעו, בשעה קשה זו הוא חישב את מי עדיף להשאיר מבחינת התורה ויצא לו (ממש לבכות) שהבן קודם להצלת הבת, בטרם עשה דבר נורא זה, הוא הודיע לילדה בלב נשבר שהוא מוכרח לזרוק אותה למים. מששמעה הבת ד"ז החלה לזעוק במר נפשה: אבי אבי אין לי על מי להישען כי אם עליך, רחם עלי בלי חשבונות. לשמע דבריה נזדעזע האב והחל זועק אל ה' שיושיעם, מיד הוא הרגיש שהוא מקבל כוחות חדשים, ובעוז ותעצומות החל לשחות עם שניהם עד הגיעם לחוף מבטחים. לאחר שנים רבות כשהגיע זמן פטירתו הוא קרא לבתו והזכיר לה את הזעקה שלה אבי אבי, וא"ל דעי לך שבכל ענין שמרגישים שנמצאים במקום צר ומצוק, אפילו שנראה לכאורה שאין מקום להינצל, תזכרו לצעוק אבי אבי אל תעזבני. וכשזה מגיע ממעמקי הלב הקב"ה נענה בכל אשר נבקש ממנו. ובפרט אם זה לדברים רוחניים כחברותא טוב וכדו'.

שמרגישים שנמצאים במקום צר ומצוק, אפילו שנראה לכאורה שאין מקום להינצל, תזכרו לצעוק אבי אבי אל תעזבני. וכשזה מגיע ממעמקי הלב הקב"ה נענה בכל אשר נבקש ממנו. ובפרט אם זה לדברים רוחניים כחברותא טוב וכדו'.

הח"ח הביא (ליקוטי אמרים פ"י) שכל הצרות הרבות הבאות עלינו שאיננו ניצולים מהן הן מפני שאין אנו מרבים בתפילה עליהם, וממשיך הח"ח כי אילו התפללנו ושפכנו שיח לפני הקב"ה בוודאי לא ישיב בקשתנו ריקם, ולא יסתפק אדם במה שמתפלל שמונה עשרה אלא כמה פעמים ביום צריך

לשפוך בתפילות ובקשות בינו לבין עצמו כשהוא בביתו מעומקא דליבא. כי ע"כ התפילה תצא ממעמקי ליבו, ותפילה כזו וודאי לא תשוב ריקם.

מסופר על יהודי מכניס אורחים גדול שיכלו להיכנס אליו לג' סעודות ביום כיז המלך ללא כסף. והנה אורח הגיע לעיר הוא שמע על ההכנסת אורחים אך לא ידע היכן זה, הוא שאל והראו לו שידפוק בבניין פלוני בדלת פלוני, והאורח הגיע למקום אך בטעות דפק בדלת אחרת. ההוא שאל לרצונו, והאורח אמר אני רוצה סעודה, אמר השכן בא תעבוד אצלי בשדה עד הערב, תחרוש תזרע ותקצור מה שצריך, ולפנות ערב תחזור אלי.

ההוא עבד קשה כל היום ולפנות ערב אחרי יום עבודה מפרך הוא הגיע לבעה"ב וביקש אוכל, הבעה"ב נענה תכנס לדירה ממול ושם יש אוכל כיז המלך, הוא נכנס והתחיל לאכול ואכן האוכל היה כיז המלך. הוא שואל את זה שעל ידו כמה עבדת בשביל האוכל? ההוא לא הבין ואמר לא עבדתי כלום.. הוא שואל את זה שבצד השני ואותה התשובה, לא עבדתי כלום. הוא בירר והתברר לו שפשוט השכן עשק אותו.

אומר החפץ חיים, הקב"ה מתאוה לתפילתן של ישראל הוא רוצה שידפקו במקום הנכון, ובזמן צער הוא רוצה שיפנו אליו, הוא לא רוצה שיפעילו קשרים ופרוטקציות אלא כשיש משהו קשה יפנו ישירות לקב"ה ולא רק סגולות וברכות מרבנים אלא דיבור ישיר. וזה גם כוונת הפסוק עזי וזימרת קה, היינו כשהבטחון והחוזק שלי הוא מה' ורק ממנו, אז ויהי לי לישועה.

ספור נורא ארע עם רבי עקיבא איגר זצ"ל יהודי מתושבי העיירה הסמוכה לפוזנא מקום רבנותו של רבי עקיבא איגר חלה במחלה קשה. הוא עבר מרופא לרופא ולא ניתן מזור למחלתו. באחד הימים נודע שרופאו של המלך מתכוון לעבור בעיר. עסקנים ניסו בכל כוחם לשכנע אותו לבוא ולמצא

לעירייה מיר נעמדה וברגע של משב רוח פתחה את ידה והביטה איך המכתב נישא ברוח... אחר כך שבה לביתה באמונה תמימה שד' יכול לעשות הכל. ימים ספורים לאחר מכן יצא אחד מתלמידי ישיבת מיר לשוח בשדה פתאום ראה מעטפה מונחת בין השיחים הוא רצה להרימה לעשות מצות השבת אבדה אך נדהם לראות שכתוב על המעטפה לאבי שבשמים. בסקרנותו פתח וקרא כמה וכמה פעמים והתרגש מאד מהכנות ומהכאב שנכתב במכתב, הוא נגש להתייעץ עם ראש הישיבה הג"ר אליהו ברוך קמאי זצ"ל. הבחור הביע את הסכמתו להינשא לאותה בחורה, ברר עליה ומצאה חן בעיניו למרות שהיתה מבוגרת ממנו בשש שנים. כמו שהתפללה הנערה כך זכתה לבעל צדיק הלא הוא ר' יצחק יחיאל דוידוביץ והגיע למעלות גדולות בתורה וביראה. לימים נעשה משגיח לישיבת מינסק והיה לרבם של מנהיגי הדור באמריקה.

אודות מרן שר התורה זצוק"ל

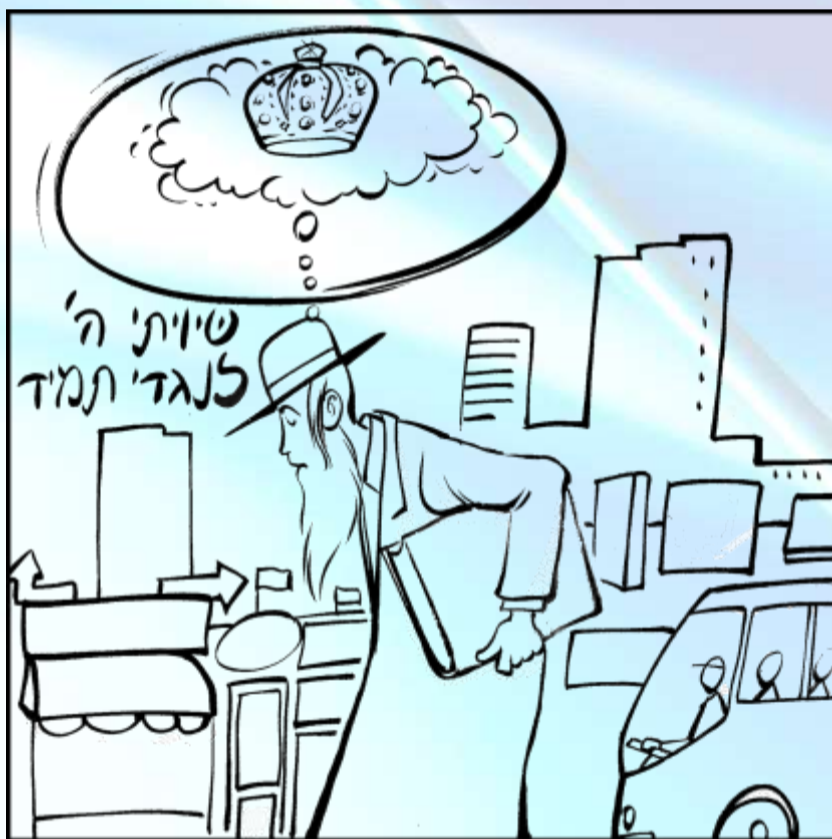
יראת שמים ודקדוק ההלכה

סבתי ע"ה היתה מספרת איך שפעם באמצע השינה רץ לפח אשפה כי חשב אולי זרקו את הלולב ולא שמרו אותו לשריפת חמץ שהוא רק מנהג. חודש לפני פטירתו באתי עם ספר תורה והוא היה חלש נורא אך כשנאמר לו שיש כאן ספר תורה הוא מיד הרים את עניו ובכוח לא לו הוא התרומם לנשק את ספר התורה ובמשך דקה ארוכה הוא הרים את עיניו ללוות את ספר התורה עד צאתה.

היה לו פחד מחטא וזה תמיד צעק. על שאלות שהיה דעתו לאיסור היה עונה בנחישות חלילה ולא הסתפק בכך ולא, על אף רכותו הידועה בשאר העניינים. פעם חיפש עט ולא הסכים לקחת מאבא שלי את העט מחשש שמא יתרגל לקחת מאנשים ויום אחד ישכח להחזיר ויעבור בגזל. בחתונת אחי הביאו לפני לברך על הכוס והוא לא הסכים לברך עליו עד שיתברר האם זה בחשש שביעית, וכשלא ידעו כל החופה התעכבה במשך שעה ארוכה עד שנמצא יין שכשר לכל השיטות.

סיפור דומה התרחש בחתונת נכד אחד מגדולי האדמו"רים ובגביע לא היה שיעור חזו"א כל החופה התעכבה שעה ארוכה עד שהביאו לפניו כוס גדולה לכל השיטות. בכל ספריו כותב אין לסמוך על הדברים למעשה, וזאת למרות שהשקיע בכל הלכה את כל כוחותיו הענקיים.

שומר על כל האבידות בביתו במשך שנים ארוכות ואף הביא לביתו ארגז של מציאות משנותיו בישיבה לשמרם עד שיבוא אליהו. הרבנית ע"ה סיפרה שפעם דפקה בדלת

שהיה נעול ורבינו פתח הדלת וכשפתח אמר אישתי לא בבית. הקפיד מאוד בכל הוראות החזו"א הקפיד מאוד על נט"י ידיים דווקא בחדר שאוכל, ותמיד כשאכלנו אצלו היה מקפיד שננהג כך, וכן בשאר הנהגות החזו"א הקפיד מאוד כמו מים של שבת, גנרטור שבת, שמיטה כהלכתה, הידורים ודקדוקים בשחיטה ומליחה פרטית וכו'. היה מוריד לנו תמיד את השרוולים מחשש שלא ניגע מעל המרפק.

החזו"א לא היתה דעתו נוחה שמסתירים את הפאות אז הוא הקפיד מאוד אצל כל בני משפחתו שילכו על הפאות בחוץ, וכשהיינו שמים מאחורי האוזן היה קם ממקומו ומוציא לנו את הפאות לחוץ, כשהיינו באים לפניו עם כיפה לא מספיק גדולה היה עוקץ אותנו ואומר מה זה הכפתור הזה שיש לכם על הראש, וכן כל פעם שנגענו בזקן הוא היה אומר ה' יעזור שיהיה לך זקן עד הריצפה.

פעם התנמנם ונפלה לו הכיפה מיד הניח התיק שהיה על ידו על ראשו כי אסור להיות עם ראש מגולה ורק אז הרים את הכיפה. פעם ראינו אותו שוכב על הריצפה בסלון הבית באמצע הלילה לתמיהתנו הוא אמר שראה דף על הריצפה וחשש שזה טעון גניזה ומכיוון שהתקשה להתכופף התישב על קרטון שהיה בסמוך אך התברר שהקרטון היה ריק מה שגרם לו ליפול על הריצפה (ר"י צביון).

היה מתאמץ מאוד לא להיכשל בעבירה ואכן הקב"ה היה מאוד בעזרו. הרבנית ע"ה היתה מספרת לנו תמיד איך שפעם בא לנסוע במונית לברית מילה והמונית לא הצליחה להתניע את הרכב ורק כשיצא הרכב התניע וכשנכנס הרכב שוב לא התניע רבי חיים בירר מהיכן הכסף לרכב והתברר

מזור למחלה שרק מחמירה מיום ליום. הרופא הסכים לבוא כמובן בתמורת תשלום הוגן. בדק את החולה זמן ממושך ואז יצא מהחדר והודיע שאין תרופה למחלתו וסופו קרב.

לפני שיצא מהעיר יצא אחריו רבי עקיבא איגר ושאלו: אם המלך בעצמו היה חולה במחלה הזאת, חלילה, מה הייתם עושים? ואז ענה הרופא: המלך אכן חלה בכזאת מחלה בעבר, המלצתי לו על תרופה מסוימת והכל עבר. המלצתי לקחת עוף נדיר במינו ולתת למלך וכך ירפא ממחלתו. וכך היה יצאו גדודי המלך ימים רבים לחפש את העוף הנדיר ולאחר מאמצים מרובים עלה בידיהם להשיג את אותו עוף. הם שמרו עליו והביאו אותו לבית המלוכה, העוף נשחט ובשלו אותו, המלך שתה את המרק והחלים לגמרי ממחלתו.

המשיך הרופא: לא העלתי בדעתי שיש לכם את האפשרות לרפא יהודי זה באמצעות אותו עוף, בגלל שדרוש סכום עתק של כסף כדי לשלוח גדודים ליערות ללכוד את העוף, לכן קבעתי שאין לו תרופה. רבי עקיבא איגר שמע את הדברים הודה לרופא ונכנס לחדרו.

מיד חשב רבי עקיבא איגר שאם ישנה אפשרות למצא תרופה בעולם למחלה זו, אם המלך יכול להשיג את העוף על ידי כמה גדודי חילים, אז ודאי שיהודי יוכל להשיג את העוף ע"י שישה תפילה למלך מלכי המלכים ובודאי לא יגרע חלקו של היהודי. נעמד רבי עקיבא איגר והתפלל בכוונה עצומה. פנה לבורא עולם ואמר: רבון העולמים בעירנו נמצא יהודי חולה מסוכן פלוני בן פלוני

אנא שלח לו רפואה שלמה במהרה שיוכל להמשיך לחנך את בניו. תוך כדי תפילה נשמע רעש מוזר בעלית הגג. בנו של רבי עקיבא איגר רבי וולף איגר נשלח אל עליית הגג לבדוק מה פשר הרעש, וחזר כשבידו עוף מוזר שלא ראה מעולם. העוף בושל החולה הושקה במרק והחלים במהירות.

כדי להודיע על גודל הנס ציווה הגאון רבי עקיבא איגר לשמור את הנוצות למזכרת. כעבור כמה חודשים שכבר נשכח המעשה, נקלע שוב אותו רופא לעירייה, נזכר בסיפור ונכנס לשמוע את סופו, היה בטוח שהחולה נפטר מזמן. ואז הוא מגלה אותו בריא ושלים מתהלך על רגליו. בני הבית ספרו לו את הסיפור עם העוף שהגיע מהתפילה.

הרופא התקשה להאמין ואז מהרו להביא לו את הנוצות ששמרו למזכרת מאותו העוף ואז אישר הרופא שאכן זהו העוף שהמליץ

בשעתו. הרופא הכריז ואמר כי עכשיו נוכח לדעת את גודל כוח תפילת עם ישראל. הרי המלך שלא חסר לו דבר היה צריך הרבה לטרוח בשביל להשיג את העוף ואילו רבי עקיבא איגר על ידי תפילה זימן לו הקב"ה את העוף.

סיפר רבי יעקב קמינצקי זצ"ל בעירייה מיר השוכנת ליד הגבול שבין פולין וליטא גרה נערה שהתיתמה בגיל צעיר. כשבגרה והגיעה לגיל השידוכים היו לה קשיים רבים במציאת השידוך. חברותיה נישאו ולה קשה מאד, למה? שאיפותיה היו להינשא לבעל תלמיד חכם צדיק וירא שמים, אך כזה חתן רצה סכום כסף גדול ובחורה יתומה מאב מהיכן תשיג את הסכום? היא הצליחה לעבוד כספרנית לחסוך כסף שתוכל להינשא, אך הסכום קטן ולא מספק עדיין.

באחד בימים בהיותה בספרייה חשבה לעצמה מה עוד יכולה לעשות ואז עלתה מחשבה במוחה לבקש ישירות מבורא העולמים. תמיד היא התפללה אך ניסתה עוד השתדלויות. עכשיו שהיא יודעת ששום השתדלות לא הועילה תבקש ממלך מלכי המלכים רק הוא יכול לעזור. היא החליטה לכתוב מכתב. לקחה נייר והחלה לבקש מבורא עולם אבי יתומים. היא בקשה מכל ליבה מאבא שבשמים שישלח לה חתן צדיק ירא שמים למרות שאין לה הרבה כסף להביא אך היא רוצה לזכות להקים בית של תורה אמיתי. היא התחננה במכתב לאביה שבשמים שיעזור לה וחתמה את שמה. הכניסה את המכתב למעטפה וכתבה מבחוץ "לאבי שבשמים" הלכה לגינה שמחוץ

שזה בא מכסף שלו בריבית הוא אמר כיוון שהוא מקפיד מאוד על ריבית אז הוא לא יכול להנות מכך. כשמתאמץ לא להיכשל הקב"ה עוזר. דקדוקו הגדול בהלכה היה ללא ויתורים גם בדברים שהם בגדר חומרה, אכתוב מה שסיפר לי אחי רבי אריה. אירע כמה פעמים שהביאו לשולחן קערה של מים אחרונים ובלי כוונה נטלתי ראשון, ומיד אמר לי שאני אמן כפי שנפסק בהלכה שהמזמן נוטל ראשון, לא עזרו התנצלויותי שלא התכוונתי וכו'.

אאמו"ר סיפר שהעיר לו כמה פעמים בשעה שבירך על הכוס להגביהו טפח כפי שנפסק בהלכה (ראה שו"ע קפג, ד). כמו כן היה נוהג לצאת בברכה ראשונה של בהמ"ז מהמזמן כפי שנפסק להלכה (עד שכבדו אזניו ובירך בעצמו).

כשהייתי ילד קטן יצאתי עם סבתי הרבנית מביתה לביהכ"נ בליל ש"ק חוה"מ סוכות, והרבנית לא שמה לב שנעלתי את הבית וכנראה השארתי את המפתח בכיסי כאשר זקני היה עדיין בתוך הבית בסוכה יחד עם ת"ח אחד, לאחר מכן סופר לי שזקני רצה לצאת למעריב מבלי יכולת לצאת, לבסוף מצא עצה לצאת דרך החלון הצר שבצד הדלת למרות הקושי הגדול בדבר.

אירע פעם בליל א' דסוכות ששכח לכוין בכזית ראשון את כוונת הב"ח (שאינו אלא חומרא), ולאחר שנזכר בכך באמצע הלילה הלך להעיר את בנו רבי שלמה שלן אצל חמיו שגר במרחק של כמה רחובות שישוב לאכול כזית עם הכוונה הנזכרת.

עובדות דרבי לוי

עובדות והנהגות מהגאון הצדיק רבי לוי הכהן רבינוביץ זיע"א, מחבר ספר 'מעדני השלחן' ושא"ס מאת בנו הגאון רבי אלחנן הכהן רבינוביץ שליט"א, ראש כולל 'מעדני השלחן', מח"ס 'מועדי קדשיך' ושא"ס באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

מנהג של קבע עשתה אמנו לעצמה, שבערבי פסחים לא בקשה שום עזרה מצד בעלה, כבוד אדוני אבי מורי ורבי זצ"ל. על אף הטירחה המרובה שבעבודת יום זה בהכנת החג, הייתה עמלה לבדה עם הבנות בכל המלאכות השונות, ובהכנת צרכי הסדר. וטעמה ונימוקה עמה...

המקדש "הריני תורם את עצמי לכל עבודות הנגרות, והתקונים השונים, שיצטרכו בבית המקדש".

כשנשאל מה יעשה אז לביתו ולפרנסתו, אמר "בשביל הפרנסה, מספיק לעבוד עבודה טובה ברבע שנה, ואילו את שאר שלושת רבעי השנה, אשאיר בשביל העבודות השונות שבבית המקדש".

לא פלא שתחושות אלו, חדרו מאד בלב בניו ובנותיו, שיינקו תמיד בבית את הצפייה בכל לב לגאולה במהרה.

קטז) ראינו זאת במוחש אצל בתו, הלא היא אמי מורתי הצדקנית מרת מיכלא איטא, עליה השלום, שאמונתה בגאולה באה לידי בטוי מוחשי בכל מהלך חייה, תמיד היתה מייחלת, ומתפללת על זירוז הגאולה.

מנהג של קבע עשתה אמנו לעצמה, שבערבי פסחים לא בקשה שום עזרה מצד בעלה, כבוד אדוני אבי מורי ורבי זצ"ל. על אף הטירחה המרובה שבעבודת יום זה בהכנת החג, הייתה עמלה לבדה עם הבנות בכל המלאכות השונות, ובהכנת צרכי הסדר.

טעמה ונימוקה עמה, כי הנה מהרה יבנה המקדש, ועוד מעט קט יבוא משיח צדקנו, ואז יכהן אדוני אבי מורי ורבי, (ממשפחות כהנים מיוחסים), על משמרתו בעבודת בית המקדש, והרי בערבי פסחים, הכהנים בבית המקדש מלאות עבודה, הם עסוקים בעבודות הקודש של קרבנות הפסח, ואם לא נתרגל עתה שלא להזדקק לעזרתו בערב פסח בשעות אלו, יקשה עלינו להתרגל למצב החדש שיוצר כשיבנה המקדש.

כך היתה מוצאת לעצמה, כל מיני דרכים ואופנים, להכניס את אמונת המשיח אל תוך החיים המעשיים.

ק"ז) היא הייתה רגילה לומר לנו, שכאשר יבנה בית המקדש, במהרה בימינו, נשתמש בעזרת השם בבית, בשני מקררים (פריז'דער), האחד בשביל הקדשים מהקרבנות, הנאכלין על ידי הכהנים, ואילו במקרה השני נאחסן את שאר המצרכים בשביל הבנות הנשואות לישראלים, שאינן יכולות לאכול מן הקדשים.

(טיב המעשיות).

לט) סיפר לי אאמו"ר, אדם חולה ברגליו, שלא יכול ללכת, ויש לו עוד מיחושים, שרתוק במיטה ל"ע, שאל אותו מה יעשה שהוא "בכור", ולא יכול לילך לבית הכנסת, לשמוע "סיום מסכת" בערב פסח.

וענה לו אאמו"ר שילמד "משניות ברכות" עם פירוש רבינו עובדיה מברטנורא, וגם עם פירוש "עיקר תוספות יו"ט".

ואמר לי אאמו"ר, תמכתי יסודתי על דברי שערים מצוינים בהלכה.

והוסיף לי אאמו"ר הרי אדם זה חולה, ולא צריך לצום, וליתר שאת ילמד ברכות עם הרע"ב שאז מבינים די טוב. והסבר נוסף הוא עיקר תוספת יום טוב, דאם לומדים מסכת ולא מבינים לא נחשב לסיום.

(יום ב', י"ב ניסן תשנ"ט)

עו) הבאתי לאאמו"ר (יום א' דחול המועד פסח תשנ"ט) הפירושים שאמר בליל התקדש חג הפסח, בשעת הסדר (להגיה מה שאני כתבתי).

וכשבאתי אליו אחרי הצהריים בשעה ארבע, מצאתיו יושב בחדר הפנימי (חדר שינה), ושם מגיה הכתבים, ומוסיף, ובדיוק גמר אז. ונתן לי זאת, ואמר לי שישב על זה כבר כמה שעות.

ואמר לי הלכתי לישב בחדר הפנימי, היות שאנשים נכנסים בחדר הראשון, להרבנית תליט"א, ולא יודעים שכתבת חידושי תורה, הוא דבר האבד, ומותר לכתוב בחול המועד, ויבואו להקל לכתוב שאר דברים בחול המועד.

(יום הששי ט"ז ניסן תשנ"ט)

אשת חבר – אמי מורתי הרבנית הצדקנית מרת

מיכלא איטא רבינוביץ ע"ה

קטו) לפנינו דוגמא של השגה פשוטה ותמימה, במידת צפייה לגאולה ולביאת המשיח.

זקני, אבי אמי, הרב החסיד ר' יחיאל מאיר זילבר ז"ל, היה יהודי פשוט, איש תם וישר, חדור באמונה תמימה ושלימה.

לפרנסתו היה עוסק במלאכת הנגרות. מרב הצפייה לגאולה ואהבת השם שבערה בקרבו, היה רגיל לומר, שכאשר יבוא משיח צדקנו ויבנה בית

שתולים בבית ה'

טיפים בנושאי חינוך והתמודדות | פרקים מ'תורת ההתחזקות' | הרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א

מדוע לא טיפל רבי חיים עוזר בעירוב של וילנא?

פעם בא מרן הגרא"מ שך זצ"ל, לפני רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל מוילנא, ואמר לו שיש לו השגה על כשרות העירוב בוילנא. השיבו שאין זה התחום שלו, אלא בתחום אחריותו של רב פלוני ואינו מתעסק בזה. "למדתי" - אמר הרב שך - "שגם רבן של ישראל שתחומים אין ספור היו בתחום אחריותו וסבל על שכמו את עול הכלל והפרט, בתחומי תורה וחסד רבים כל כך, גם הוא הגביל עצמו בתחומים מסויימים והפנה בעניינים אחרים שיעסקו בהם. אין אדם צריך לרצות לעשות הכל ולשלוט בכל, ויש לו לתחום לעצמו תחומים" (שימושה של תורה, עמוד רל).

הלך מה שאתה יכול, ואני בא אצלך

מדברי הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א:

יש להחדיר לליבם ולמוחם של הצעירים שהקב"ה לא תובע מן האדם יותר ממה שהוא מסוגל לעשות. מקור מופלא לכך, המעניק לנו עידוד רב לכל

דרכי התשובה, מצאנו ב'פסיקתא רבתי' פרשה מ"ה, האומר על הפסוק (הושע יד ב) שובה ישראל עד ה' אלקיך, משל לבן מלך שהיה רחוק מאביו מהלך מאה יום. אמרו לו אוהביו, חזור אצל אביך. אמר להם, איני יכול. שלח אביו ואמר לו, הלך מה שאתה יכול לפי כוחך, ואני בא אצלך בשאר הדרך. כך אמר להם הקב"ה, שובו אלי ואשובה אליכם.

מה למדנו? הקב"ה לא תובע מן האדם יותר ממה שבכוחותיו לעשות. ואם יעשה לפי כוחו, אני בא אצלך בשאר הדרך (לחנך בשמחה).

ועתה נביא על כך שגם אנשים בעלי שכל פשוט, אם יתאמצו מאד מעל לגדר הטבע, יתכן שיקבלו סיעתא דשמיא מעל לגדר הטבע ויתהפך טבעם להיות חכמים גדולים [וקיצרתי בזה כי כבר האריכו בזה בספרים רבים בזמננו, והדברים מפורסמים מאד].

אם יתאמץ מאד יזכה לסיעתא דשמיא

כתב הסטייפלר זצ"ל:

באמת גם מי שהוא קשה ההבנה עצום אם יתאמץ מאד בלימוד התורה יזכה לסייעתא דשמיא להיות גדול בתורה אע"פ שהוא הרבה יותר מכפי כשרונו הטבעי וכדי לחזק הלבבות הנדכאים אעתיק מה שכתב בספר חוט המשולש [הוא תולדות הגאון חתם סופר ז"ל] דף י"ד וז"ל:

סיפר לי דודי הגאון קדוש ה' מו"ה שמעון סופר זצ"ל אבד"ק קראקא ממהות התלמיד הזה, בדרעזניץ בא אל זקני זצ"ל [החת"ס] נער אחד בן ט"ז או י"ז שנים וגילה לו שרצונו ללמוד תורה ונפשו חשקה בה, ובשמעו הבחורים כן שחקו ויהתלו בו איך בר שנים כמותו אשר לא ראה אורות מימיו רצונו לתקוע עצמו ללמוד גמרא.

אבל רבם גער בהם למה זה תצחקו הלא כל הרוצה ללמוד יבא וילמד, ויקרב את הנער וציוה להבחורים וקבע להם עתים שזה ילמוד עמו שעה זו והאחר שעה אחרת וכן עשו. אבל נוסף למה שכבר הגיע הנער הזה לטו"ב שנים עוד זאת היתה לו מדה קשה לשמוע ומהיר לאבד עד שאם למדו עמו איזו משנה מאה פעמים עד מהרה שכחה ולמחר היתה בעיניו כאילו לא למדה מעולם. אמנם כן בכל זה חשקתו לתורה לא פג והתמיד בלימוד וכל הבא ליטהר מסייעין לו וברוב הימים הגיע למדרגת בחור מופלג בתורה וגם יראתו היתה

טהורה ועלה והצליח ועשה פרי קדש הלולים והיה ללמדן מופלג עד שנתמנה לדיין ומורה בעיר מאטרסדורף תחת כנפי רבו ואחר כך נתקבל לרב בעיר שליינינג ואחר כך נתעלה לאב"ד בעיר נייזאץ והיה תלמיד חכם גדול בתורה ובצדקות והובא כמה פעמים בחתם סופר (חיי עולם ח"ב פרק יב, והביאו גם בנו מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בספר ארחות יושר).

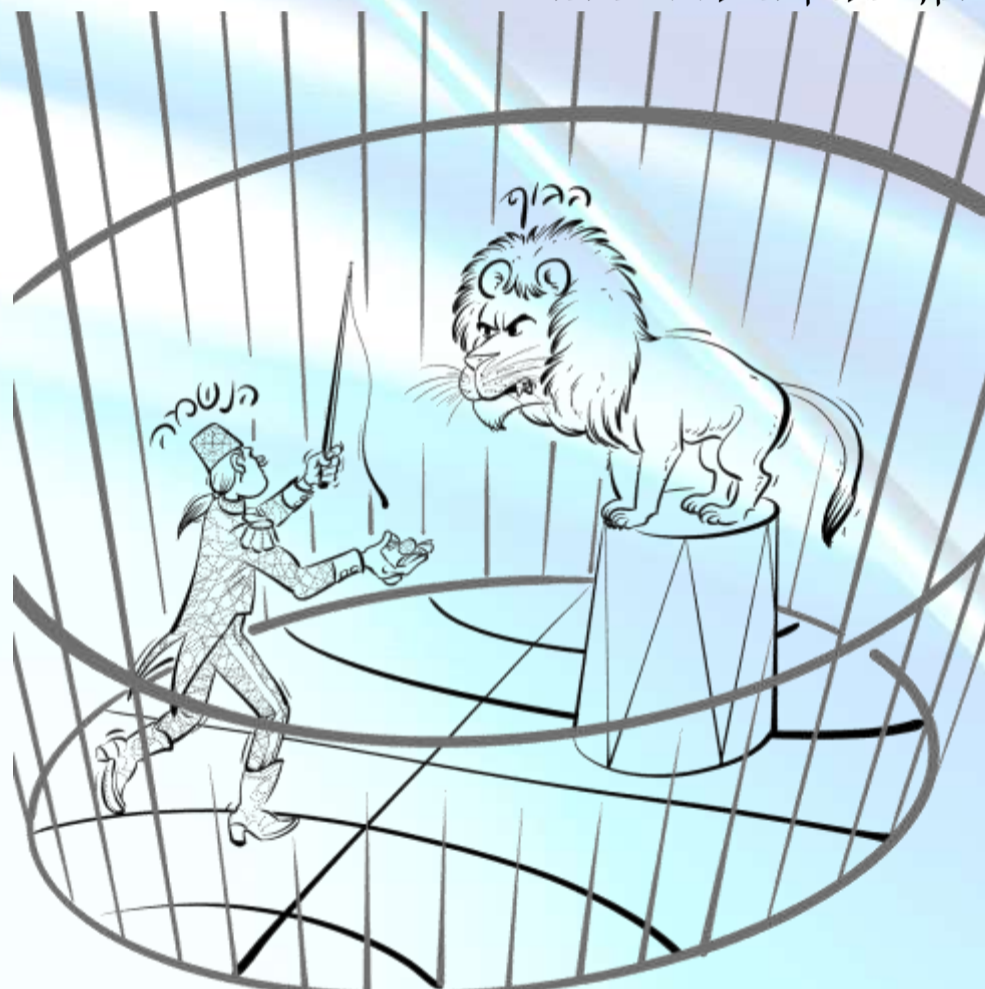
רבים מגדולי ישראל ניהונו בנשמות גבוהות

ועתה נדבר על רבים מגדולי ישראל שהתחילו את דרכם בנקודת פתיחה גבוהה, ולכן לא פלא שהם הגיעו לדרגותיהם הגבוהות [ובהמשך יתבאר ענין זה].

לעומת זאת אנשים רגילים, על אף שגם הם יכולים לשבור טבעם ולהשיג דרגות מעל לגדר הטבע, אך מכל מקום התביעה עליהם פחותה, כי נקודת הפתיחה שלהם נמוכה יותר.

להבהרת הדברים נביא עדויות רבות, לא מפי לבלרים ולא מפי סופרים, אלא מעדויותיהם של גדולי ישראל בלבד:

[1] הגה"ק רבי יואל מסאטמר זצ"ל: הנה מצינו בדברי חז"ל כי רובם של הצדיקים האמיתיים היתה קדושתם נודעת משחר טל ילדותם, שהיו קדושים מרחם אמם ומחמת זכות נשמתם נמשכו מעצמם אל הקדושה, וכדרך שמצינו בגמרא (ברכות מח:) שהעיד רבה על אביו ורבה עוד בקטנותם שיהיו רבנו, ואמרו שם על זה היינו דאמרי אינשי בוצין בוצין מקטפיה ידוע. ואמרו ז"ל (סוכה נג.) חסידים ואנשי מעשה היו אומרים אשרי ילדותנו שלא בישה את זקנותנו. והטעם כי מי שיש לו נשמה טהורה נמשך מעצמו אל הקדושה לעשות רצון הבורא. וכן להיפך ח"ו יש מן הרשעים שמתחילת יצירתם לבם מושכם להנטותם אל החטא, וכדמצינו בגמרא (יומא פב:) במעוברת שהריחה מאכל ביום הכפורים וכו' וכן מצינו גבי יעקב ועשו שאמר הכתוב עליהם ממעיך יפרדו וכו', הן אמת שהבחירה חפשית,

ואף מי שמתחילת יצירתו לבו מושכו לרע גם כן אפשר לו לעשות תשובה ולהפך טבעו ונטייתו, ולהגיע עוד אל הקדושה, מכל מקום אינו דומה אל מי שהוא ירא את ה' מנעוריו שלבו מושכו רק לדברים שבקדושה (עפ"י אגדות מהר"ט, מובא מרגליות הש"ס סוכה עמ' תקלא).

[2] עוד מדברי הגה"ק רבי יואל מסאטמר זצ"ל: שהאריז"ל היה קדוש מרחם ונתמלא כל העולם כולו אורה מיום הולדו (שו"ת דברי יואל סי' ל').

[3] בספר עבודת ישראל להמגיד מקוזניץ זיע"א: במדרש על הפסוק יפה כלבנה, אי מה לבנה הזו פעמים חסרה כו' תלמוד לומר ברה כחמה. ירצה להורות על אותן צדיקים שאינם צריכין לימי ירידה וקטנות זו, שהם בבחינת 'ברה כחמה', ועליהם נאמר 'וישבתם לבטח בארצכם' (פרשת בהר).

[4] כתב מרן הגרא"מ שך זצ"ל: אין לך אדם שאין לו עליות וירידות לבד מיחידים וכגון החפץ חיים אשר היה קדוש מרחם (מכתבים ומאמרים ח"ב סי' כד).

[5] הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, אמר שגם אם החזון-איש זצ"ל לא הרבה ללמוד מוסר, זה בגלל שהיה קדוש מרחם, החזון איש היתה לו נשמה אחרת (קונטרס מופת יחזקאל, בסוף ספר מעלות הצדקה, עמ' מד).

אותו אם כן מה הענין להספיד ולדבר כל כך על גדלותו, אמר לו: הלואי שנזכה להגיע לחלק אחד קטן ממנו, כן נזכה אנחנו על כל פנים לשאוף לזה (עפ"י עלון כאיל תערוג, גליון 161).

8] עם הסתלקותו של הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, הגיד עליו רעו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, שהיה קדוש מרחם (יתד נאמן מוסף שב"ק פ' מסעי תשע"א, הובא בעלון 'נשיח בחוקיק' גליון 169).

9] הגרא"ל שטיינמן זצ"ל התבטא: רבי חיים קניבסקי נולד צדיק! (ספר 'צדיק כתמר יפוח', עמ' שסט, ויצוין שהכותב הוא נכד של שניהם).

להצטרפות לרשימת התפוצה של הגר"י פליסקין, ניתן לפנות לכתובת ymp803@gmail.com עם המילה 'הצטרפות'.

שמחת התורה

שו"ת בעניני הפרשה והמועד **הרה"ג רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א**

שנאת. בזית את הבכורה, שעבודתי היתה מסורה להם, ושנאת להיות מלכלך עצמך בדם קרבן עבודתי. ולכלוך דם הרוגים ירדפך. ומקורו בבראשית רבה (תולדות פרשה סג רמז יג): 'ועשו הוא שונא את הדם, רבי שמואל בר נחמן אמר, זה דם בכורה וקרבתו'. ומבואר שם שהיינו מה שמכר את הבכורה ליעקב. ומבואר שנענש עשיו בחומר הדין על מה שעשה קודם שנשא את מחלת, אף שבנישואיה נמחלו עונותיו. וכהנה רבות שנענשו רבים על מה שעשו קודם נישואיהם. ופשוט שנשאר עדיין רושם החטא.

ועוד יש להוכיח שלא מצינו בשום מקום שחתן פטור מחטאת ואשם שנתחייב קודם נישואיו. ובהכרח שאף שנמחל לו כפרת הקרבנות עדיין צריך, ולכן צריכים הכהן גדול ואשתו כפרת קרבנות יום הכיפורים.

ב. ובפרט שהטעם שכהן גדול צריך לטהר עצמו ולטהר ביתו קודם, משום שרק לאחר שנטהר יש בידו כח לכפר על ישראל, ומסתבר שלזה צריך נקיות וכפרה גמורה, ולא סגי במה שנמחלו עונותיו.

ג. וראה עוד תירוצים במה שכתבנו לקמן גבי אשה שלא נטמאה בטומאת מקדש וקדשיו העולים גם לקושיא זו.

הטעם שבז' ימי המשתה אכתי צריך כפרה

ד. מה שהקשו אף לבבלי שהוא בז' ימי המשתה: באמת אין הכרח שלא התקינו לו אשה קודם ז' ימים, כדי שיסיים את שבעת ימי המשתה קודם יום הכיפורים.

ה. ועוד יש להעיר ששנינו (נגעים פ"ג מ"ב) דיני חתן שראה נגע בשבעת ימי המשתה, ולכאורה נגע בא על חטא, וכיון שנתכפר לו כיצד רואה נגע. ובהכרח שרושם החטא נשאר, ונענש עליו. או שז' ימי משתה אינם מכפרים ורק זמן הנישואין.

ו. ובגוף הדבר יל"ע אם נישואין על תנאי מוחלים, או רק כשכונסה בפועל לביתו. דיל"ע האם דין הנישואין הוא המחילה, או מנהג האישות. ויל"ע אם בעשיו תפסו קידושין ואם קידש את מחלת בקידושין. והיינו האם היה בעשיו דין נישואין, או מנהג אישות. וכיון שהוא המקור תלוי כיצד היה בעשיו.

6] כאשר מנה מרן הרב מברסק זצ"ל את שבחיהם של ראשי הישיבות שבארץ ישראל, אמר אודות הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, שהוא "נולד להיות ראש ישיבה" (אמר בידיש: "א גיבארענער ראש ישיבה").

והסביר את דבריו הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל: שיש מי שאינו מעיקרו ראוי להיות ראש ישיבה, אלא שעם כשרונותיו, יגיעתו בלימוד, עם תפילה וסייעתא דשמיא הכשיר את עצמו לכך, ומדברי הרב מברסק רואים שגדולה מדרגתו של מי שנולד להיות ראש ישיבה (מדברי הגרמ"ש שפירא זצ"ל בהספדו על הגר"ש רוזובסקי זצ"ל, מובא בספר 'כבא השמש' עמ' פו, ע"ש).

7] שאלו את הגרא"ל שטיינמן זצ"ל האם שייך בדורנו לחקות את מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל. והשיב, לא שייך, זה ממש מלאך אלוקים. שאלו

לפרשת אחרי מות

כיצד מתכפר הכהן וביתו לפי הדעה שנשאו ביום הכיפורים?

"והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו"

(טז, ו)

ולמדו מכך חכמים שאין עבודת כהן גדול כשרה אלא אם מכפר אף על אשתו. ומכך דין זה שנינו (יומא ב.): 'רבי יהודה אומר, אף אשה אחרת מתקינן לו, שמא תמות אשתו, שנאמר 'וכפר בעדו ובעד ביתו', ביתו זו אשתו. אמרו לו אם כן אין לדבר סוף'.

והנה נחלקו הבבלי והירושלמי כיצד נשא הכהן גדול את האשה האחרת ביום הכיפורים. שיטת הבבלי (יומא יג.) שכונס את אשתו קודם יום הכיפורים ומגרשה על תנאי. ושיטת הירושלמי (יומא פ"א ה"א, הובא בתוס' יומא יג: ד"ה לחדא) שכונסה ביום הכיפורים עצמו.

והקשה הבית ישראל מגור (הובא בשמו בדף על הדף יומא יג:): 'הרי בירושלמי (ביכורים פ"ג ה"ג) הוא מקור המאמר דחתן מוחלין לו על כל עוונותיו, ע"ש. ואם כן יוקשה כאן, דהרי אם תמות אשתו של הכהן גדול והוא ישא אשה אחרת ביום הכיפורים, הרי ברגע שמכניסה לחופה, הוא מקבל דין של חתן, והיא מקבלת דין של כלה, וחתן וכלה ביום חופתם מוחלים להם על כל עוונותיהם, שוב לא יתקיים הפסוק: 'וכפר בעדו ובעד ביתו',

שהרי הכהן גדול ואשתו החדשה שניהם מחולים ועומדים מכח החופה'. ואף לדעת הבבלי לכאורה בכל ז' ימי המשתה יש לו דין חתן, ונמחלים העוונות, וממילא אף לבבלי קשה.

עדיין צריכים כפרה

א. בדף על הדף הביא בשם הבית ישראל: 'וסיים אדמו"ר זצ"ל, דמוכח כאן, דגם חתן וכלה שמוחלין להם על כל עוונותיהם עדיין זקוקים לכפרת יום הכיפורים'.

ונראה להביא ראיה לדבר הזה, שהרי המקור שמוחלין לחתן עוונותיו הוא ממה שנשא עשיו את מחלת, ונקראת מחלת משום שנמחלו עוונותיו. ומכל מקום על עשיו נתנבא עליו יחזקאל (לה ו-ז): 'אם לא דם שנאת, ודם ירדפך. ונתתי את הר שער לשממה וגו'. ופירש רש"י, וז"ל: 'דם

ועוד שלא נראה שתלוי בתשובה, שהרי עשיו נשא את מחלת על נשותיו, וכן המשיך לשטום את יעקב, וכל נישואיה היו כדי להתגאות בפני אביו שאף הוא כיעקב אינו נושא מבנות כנען. והיינו שלא חזר בתשובה מכל אלו, ומכל מקום נמחל לו.

² ובפרט שנראה שלאחר הברכות שטם את יעקב על שנלקח ממנו הבכורה וחזר בו מזה, וחפץ בהם, ונשא את מחלת לאחר שנצטוו ללכת לחרן מפני שרדפו עשיו. ומבואר שחזר בו קודם הנישואין, ומכל מקום לא הועיל לו שלא יענש בחומרה ודם ירדפך, ונתתי את הר שער לשממה וגו', כמפורש שם ביחזקאל.

שלום לאוהבי תורתך

שו"ת בעניני הפרשה והמועד **הרה"ג רבי שלום חזקיה שליט"א**

מסירות נפש שנלמדה מהצפרדעים

"אלו עשר מכות וכו' צפרדע" (הגדה של פסח)

ידועים דברי חז"ל (פסחים נג, ב): מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו ק"ו בעצמן מצפרדעים וכו'. והקשו תוס' (שם ד"ה מה), אמאי הוצרכו להאי ק"ו, הלא הלכה פשוטה היא (סנהדרין עד, א. וראה שו"ע יו"ד קנז, א) שבפרהסיא חייב אדם למסור נפשו למיתה אפילו שלא לעבור על מצוה קלה, עיי"ש מה שתירצו.

והנה יש לדון בהאי דינא דבפרהסיא חייב אדם למסור עצמו למיתה אפילו שלא לעבור על מצוה קלה, בכמה אנפי:

א. האם הנאנס מצטרף למנין 'עשרה' להחשב פרהסיא.

ב. האם בעינין שהעשרה יראו שעובר את העבירה, או מספיק שיוודעו שעובר עבירה, וכגון שמודיעים להם שכך עשה [ראה סנהדרין (שם) בענין אסתר].

ג. אם הנאנס אינו יודע שהוא נמצא בפרהסיא, האם על הרואה להודיעו שיש כאן עשרה שרואים אותו וממילא מחויב למסור נפשו שלא לעבור על העבירה.

ד. האם חייב העשירי הנמצא שם, לברוח מן המקום, כדי שלא יחשב 'פרהסיא', ולהציל את חברו ממסירת עצמו למיתה.

ה. האם כשמתקרב עשירי למקום וממילא גורם למיתת חברו, יש עליו דין 'רודף'.

ו. כעיי"ז יש לדון, אולי על כל אחד מהעשרה חל דין 'רודף' בזה שגורם למיתת הנאנס, וממילא יהא מותר לנאנס להרוג אחד מהם ולהציל עצמו. ויל"ע בכל זה.

תירוץ א. מה' אחרונים אם נאנס מצטרף

כתב המנחת חינוך (מצוה רצ"ה) ואני מסופק אם הנאנס עצמו מצטרף לעשרה ועיין במשנה במגילה (כג:): דלכל דברים הם עצמן מן המנין ולקצת דברים צריך עשרה חוץ מהאיש, וכאן היאך הדין כיון דהמצוה היא שיתקדש

ש"ש בעשרה מישראל ותיכף כשנהרג ליכא עשרה מישראל. או דילמא כיון דאם יעבור יהיה חילול ש"ש כי אז הוא חי מצטרף וצ"ע. והיינו שכל הקידוש השם הוא רק כאשר הוא מת, ולא לפני כן, ולכן יש צד שלא ימסור את נפשו אם לא ישארו אח"כ עשרה אנשים. אך מצד שני מסתפק דאולי כדי למנוע חילול השם גם צריך למסור את הנפש, ולא רק כדי לקיים מצוות קידוש השם.

הדבר שמואל (למהר"ש אבוהב, סימן סג), מסתפק ג"כ בדין זה וכותב דמכיון שעיקר הקידוש השם הוא מיתת הנאנס, ובאותה עשה אין עשרה, אין לו למסור את הנפש.

ובספר זרע אמת (אבה"ע סימן נב) הביא את דברי הדבר שמואל, והעלה לדינא שגם הנאנס בכלל העשרה מפני שעיקר הקידוש השם הוא בשעה שהורגים אותו, ולא רק לאחר שמת ממש, ואם כן הרי מתחילה ועד סוף הההריגה הוא חי לכל דבריו, ויש כאן עשרה, וממילא חייב למסור את הנפש.

ובספר כנף רננה (יו"ד סימן נב) האריך מאוד בנידון זה, וכתב שעכ"פ יש כאן ספקא דדינא, והרי קי"ל שספק נפשות להקל, ולכן אין לו למסור את נפשו.

תירוץ ב. דברי החשוקי חמד שנאנס מצטרף

ובחשוקי חמד (עז נד.) כתב להעיר ב' הערות. א. מה שכתב הכנף רננה שאומרים ספק נפשות להקל, יעויין בש"ך (יו"ד סימן קנז סק"א) בשם התרומת הדשן (סימן קצט) שכתב: והיה נראה דבפלוגתא דרבוותא אזלינן לקולא באיסור סכנת נפשות, כדאמרין בעלמא ספק נפשות להקל, אמנם

י"ל הכא דלענין קדוש השם שלא הקפידה התורה על איבוד נפשות מישראל, לא ילפינן לה משאר ספיקות דלית בהו משום קידוש השם, ונראה דלפי הענין ושרואין אנו כוונתו מורין לו, עכ"ל. הרי לפנינו שבהלכות קידוש השם לא אמרינן שספק נפשות להקל, כי בקידוש השם לא הקפידה התורה על איבוד נפשות מישראל.

עוד מביא את דברי השל"ה הקדוש (בשער האותיות אות אל"ף אות נח) שכתב וז"ל: ועיין באבודרהם (תפילות של חול, שער ג) ותמצא שהביא הטעם, לפעמים אין מברכין על מצות עשה, כשיש להסתפק שיעקר העשה, כגון, 'ושפטתם צדק' (דברים א, טז) הוא מצות עשה, ואין מברכין על עשיית דין, אולי בעלי דינים לא יקבלו הדין, אי נמי מחלו להדדי מאי דתבעי, ומיעקר ליה העשה... ואם כן אין שום טעם שלא לברך אקדושת השם. ואין לומר, כי אין לברך ברכת קידוש השם, כי אולי יחזור המעליל ויפטרנו, וכמו שכתב האבודרהם במצות עשה 'ושפטתם צדק', דאין מברכין אולי מחלי אהדדי, ומיעקר העשה, זה אינו שייך למצות קידוש השם, דאטו אם יעשה לו הקדוש ברוך הוא נס וינצל, כמו שניצולו דניאל וחבריו, אטו לא קיים מצות 'ונקדשתי', כי תיכף כשמסר גופו להריגה קידש השם בתוך בני ישראל, עכ"ל.

הרי לפנינו שכתב כדבר פשוט שהקידוש השם נעשה לא בשעה שמת, אלא בשעה שמוסר נפשו להריגה, ולכן יכול לברך על קידוש השם, אפילו שיש צד שבסוף הגוי יחזור בו ולא יהרוג אותו. ולפי דברי השל"ה נראה שהנאנס בכלל העשרה, כי בשעה שהוא מוסר את נפשו להריגה הוא הרי בחיים. וכיון שלהלכה קי"ל כמו השל"ה הקדוש, שהרי המנהג הוא לברך על קידוש השם, וכמו שמצינו בכמה וכמה הנהגות מגדולי ישראל, הרי שנקטו שעיקר הקידוש השם הוא בשעה שמוסר נפשו להריגה. וממילא להלכה נראה שיש לנקוט שחייב למסור את הנפש.

את הנפש.

תירוץ ג. סגי בידיעה בעלמא

ולענין אי בעינן שיראו העשרה או בידיעה בעלמא, הנה בסנהדרין (עד:): בנידון זה של עשרה ישראל הוי קידוש ה', מקשה הגמ' והא אסתר פרהסיא הואי, ומתרצת אמר אביי אסתר קרקע עולם היתה רבא אמר הנאת עצמן שאני. ולכאורה איך אסתר היתה בפרהסיא, וכתב הר"ן לבאר כלומר היכי אמרת דבשאר מצות אפילו שלא בשעת הגזרה אם הם בפרהסיא יהרג ואל יעבור דהא אסתר פרהסיא הויא דיותר מעשרה ישראל היו בשושן כשלקחה המלך לאשה ואפ"ה לא מסרה עצמה למיתה צדקת זו.

וכן כתב הש"ך (יו"ד סי' קנ"ז סק"ד) ואין ר"ל בפניהם ממש אלא שיוודעין מהעבירה והכי מוכח בש"ס ופוסקים גבי והא אסתר פרהסיא הוה.

תירוץ ד. פרהסיא הוי בראיה ולא בידיעה

אמנם הערוך לנר בשו"ת בנין ציון (סי' ס"ד) הביא את דברי הש"ך והקשה עליו כיון דילפינן מונקדשתי בתוך בני ישראל היאך יספיק ידיעה מעשרה בלבד דאם לא בעינן שיעשה העבירה בתוך עדה קדושה הלא להיות פרהסיא יספיק גם בעובר בפני שנים והם העידו עליו ברבים כיון שנאמנים עליו אפילו להרגו ודאי רבים ידעו את הדבר אלא ע"כ בעינן החילול דוקא בפני עדה.

ומבאר את דברי הגמ' לגבי אסתר, שהרי הר"ן כתב שהיו בשושן, והיינו שרק לכך נקרא פרהסיא בעבור שבפניהם נלקחה ואף על גב דהבעילה לא היתה

פרהסיא. עוד בענין זה עי' במה שכתב רבי צדוק הכהן מלובלין בספרו אוצר המלך (על הרמב"ם פ"ה מהל' יסודי התורה ה"ב).

תירוץ ה. אין הישראל גורם את ההריגה

ולענין דין רודף בעשירי הנמצא שם או בכל אחד ואחד הנמצא שם, בספר נאות אפרים (פרשת אמור, הובא בעלון "כאיל תערוג" מס' 90) הביא שהקשה הגאון ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל למרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן זצ"ל היאך יהא הדין בגוונא שיש רק תשע אנשים מישראל שרואים שהעכו"ם אומרים לו לעבור, וישראל רוצה לבוא לאותו מקום, ועי"ז יהיו באותו מקום עשרה מישראל ואז יהיה הדין יהרג ואל יעבור, האם אותו עשירי נחשב לרודף שהרי אם יבוא למקום ההוא יגרום לישראל להיהרג וממילא יהא מותר להרגו מדין רודף.

וענה לו מרן ראש הישיבה: "וכי מפני שישראל יהרג על קידוש ה' השני צריך להיהרג", וכתבו שם לבאר דבריו שאין הישראל גורם ההריגה שהישראל רק בא לאותו מקום ומהל' קידוש ה' הוא שישראל צריך להיהרג ולא לעבור.

וחזר הגר"א גניחובסקי זצ"ל ושאל היאך יהא הדין בגוונא שהיו במקום ההוא עשרה מישראל ואחד רוצה לעזוב את המקום ואם יעזוב ינצל הישראל שהרי לא יהיו שם עשרה, אך אחד מונע ממנו ללכת ולא נותן לו לעזוב את המקום האם יש לאותו אחד דין של רודף, וצ"ב.

בפניהם מ"מ מפורסם היה שלקחה לאשה בפניהם והכל יודעים שתבעל. ולכן פוסק הבנין ציון דאינו נקרא פרהסיא ע"י ידיעה אלא בעינן שיראו כל העשרה את המעשה. וכ"כ כתב בס' בית הלל ביו"ד (סי' קנ"ז) חילוק זה דכיון דמה שהביאוה לאחשורוש הרי ראו עשרה ושוב מהני מה שידוע שבא עליה משא"כ בעלמא.

וכותב הבנין ציון דאפשר שגם הש"ך לא כתב כן רק לענין גילוי עריות ששם נקרא פרהסיא ע"י שתאנס בפני עשרה שידועים בודאי שתבעל אפי' לא היתה הבעילה בפניהם שהרי גם לענין קידושין הדין כן שקידושי כסף ושטר בעינן שיראו העדים מעשה הקידושין עצמו ובקידושי ביאה נקראו עדים כשיראו היחוד לשם ביאה לבד כמבואר באבן העזר (סי' ל"ג) אבל בשאר עבירות אפשר שגם הש"ך מודה דלא נקרא פרהסיא ע"י ידיעה לבד כי אם שיעשה המעשה בפני עשרה מישראל כשהם יחד שנקראו עדה.

אמנם בשו"ת תשב"ץ (ח"א סי' קנ"ח) ובשו"ת מהרי"ק (שורש ק"ס) ובשו"ת רדב"ז (ח"ד סי' צ"ב) מבואר בהדיא כדעת הש"ך דאם יודעים עשרה מישראל הוי פרהסיא וכולם הביאו ראי' מהא דסנהדרין דף ע"ד דקאמר והא אסתר פרהסיא הוה. וכע"ז בחתם סופר (חלק ו' סי' פג) דדבר הנודע לרבים נחשב

המעיר לארץ

הערות והארות מרבנן ותלמידיהן

אותו דרך גגות חצירות וקרפיות, וכ' רש"י דהנפק"מ דאם יש לו זכר למול מעכבתו מלאכול הפסח, ולכא' אמאי מעכבתו הא השתא הוי אנוס דאינו יכול למולו בשבת דאינו יכול לטלטל האיזמל, אע"כ דכיון שידע מאתמול שלמחר לא מצי לימול היה לו להכין אזמל מבערב.

ומוסיף ר' מאיר שמחה דאולי החיוב להכין עצמו הוא מיום ששואלים ודורשין בהלכות הפסח, ולכא' הביאור הוא דכמו שחייבים ללמוד הלכות הפסח שלושים יום קודם כדי שיוכל לקיים את המצוה בזמנה, הכי נמי מחויב לדאוג שיוכל לקיים את מצות קרבן הפסח.

וא"כ יש לדון לדין אם גם בקטן מחויב הוא קודם זמן חיובו להכין עצמו שיוכל לקיים את המצוה בזמנה, דאפש"ל דדומה הוא לגדול שהרי גם גדול קודם זמן המצוה פטור הוא מהמצוה ואפי"ה מחויב להכין עצמו, או שמא גדול מחויב הוא במצוות והלכך צריך הוא לדאוג שיוכל לקיים את המצוה, משא"כ קטן מופקע הוא כלל מחיוב המצוות.

והנה ידועה המחלוקת האם קטן שהגדיל באמצע היום מתחייב במצוות מתחילת היום או רק משעה שנהיה בן י"ג מעת לעת.

והנה לשיטות שמחויב רק מעת לעת, דנים האחרונים בקטן שהגדיל ביוה"כ אם מחויב לצום, וא"כ מאימתי.

ובישועות יעקב [סי' תרח] כ' דאינו מחויב לצום כלל, משום דכיון דרשאי לאכול במקצת היום [בתחילתו] א"כ אין כאן תענית מערב עד ערב, ואיך יתכן שבאמצע היום משנעשה גדול יתחיל להתענות הא אין כאן תענית כלל.

ומהמנ"ח [מצוה שיש אות ז'] מדויק דאינו מחויב לצום מתחילת היום³. אמנם בעמק שאלה [קס"ז אות ו'] כ' דאע"פ דבעלמא החיוב של קטן שהגדיל הוא מעת לעת, מ"מ שאני צום יוה"כ דכתיב מערב עד ערב תשבתו שבתכם,

משום דמי שתקפו בולמוס ונתרפא שמחויב להמשיך לצום ולא אמרינן דאינו נחשב לצום אלא דווקא מערב עד ערב, וא"כ נחשב שצם בגדלותו, ואין ראייה לנידון דידן דאינו יכול לקיים את המצוה בגדלותו.

קטן שהגדיל בליל הסדר, האם מחויב שלא לאכול בערב פסח?

הרה"ג רבי שמואל לבל שליט"א

לרגל שמחת הבר מצוה לבנו הבה"ח אברהם מרדכי נ"י

שאלה שאלה, האם קטן שהגדיל בליל הסדר מחויב שלא לאכול בער"פ, כדי שיאכל מצה בליל הסדר?

ובעצם יסוד הנידון יש לברר בכל גדול בר חיובא, האם מחויב לדאוג קודם זמן המצוה שיוכל לקיימה, כגון מי שנמצא בער"פ בדרך רחוקה אם מחויב להתקדם ולהזמין עצמו לעלות לירושלים כדי שיוכל להקריב קרבן פסח.

ובגמ' פסחים ג: מבואר דר"י בן בתירא לא היה בפסח בירושלים, והקשו התוס' [שם, ד"ה מאליה] מדוע לא עלה לרגל, ות"י [בתי' הג'] שהיה גר בחו"ל, וכ' הצ"ח שקושית התוס' היא אינה מדוע לא הקריב קרבן פסח, שהרי כיוון שהיה בדרך רחוקה, א"כ פטור הוא מקרבן פסח, אלא קושית התוס' היא מדוע לא עלה לרגל, אמנם המנחת

חינוך [מצוה ה' אות יג'] כ' דודאי גם משום קרבן פסח מחויב אדם לדאוג שיוכל לעלות לירושלים, דאע"פ דאין עליו כרת מ"מ מצוה לעלות לירושלים, וכמו שמחויב לקנות שופר ולולב קודם החג כדי שיוכל לקיים את המצוה בחג, ומה שפטרה התורה מי שנמצא בדרך רחוקה, היינו דווקא מי שהוא אנוס.

וכ"כ באור שמח [הלכות קרבן פסח פ"א הלכה יח] דודאי החיוב קודם יד שיכינו עצמם ליטהר ולעשות הפסח, ומוכיח כן מדאיתא ביבמות [עא:]: שאם היו אביו ואמו חבושין בבית האסורים מילת בניהם אינה מעכבתן מלאכול בפסח משום דהוי אנוסין, ואפי"ה איתא בפסחים דאיזמל העמידו חז"ל דבריהם במקום כרת דכשם שאין מביאים אותו דרך רה"ר כך אין מביאים

³ וכן לכא' כ' בשו"ת הר צבי [ח"א סי' קנה] דאינו מחויב לצום מתחילת היום משום שעדיין הוא קטן, אלא דליכא ראייה לנידון דידן משום דכ' דהטעם הוא משום דאע"פ שלא צם בתחילת היום צריך לצום משעה שהגדיל, דסבר כהרשב"א [קידושין כא:]:

וא"כ אם יאכל קודם שעת גדלות לא יחשב שאר היום לצום, ולכן אסור לו לאכול אף בשעה שקודם גדלות.

ונחזור לשאלתינו, מהו האיסור לאכול בער"פ, רש"י והרשב"ם [צט: פירשו כדי שיאכל מצה לתאבון משום הידור מצוה, אמנם הר"ן [ד"ה לא יאכל אדם] פירש דהטעם הוא כדאיתא בגמ' [קז:]: כדי שלא ישבע מהאכילה ויבוא לידי אכילה גסה דאינה נחשבת אכילה ולא יצא ידי חובת המצוה.

ולכא' אם הטעם הוא משום אכילה גסה נמצא דלא יקיים את המצוה בגדלותו משום דלא הוי כלל אכילה, וא"כ דומה נידון דידן ליוה"כ ותלוי במחלוקת הנ"ל, משא"כ אם הטעם משום הידור מצוה שיאכל לתאבון, יש לומר דשמא כדי לקיים בהידור לכו"ע אינו מחויב לדאוג, דבין כך ובין כך יקיים את עיקר המצוה.

ובאמת שהשו"ע [סי' תעא סעי' א] והר"מ [פ"ו הלכה יב] כ' דלא יאכל בער"פ כדי שיאכל מצה לתאבון, ומבואר דהטעם הוא משום הידור, וא"כ שמא קטן אינו מחויב לדאוג לקיים בהידור.

אלא שהנצי"ב [מרומי שדה פסחים קז:]: כבר הק' איך פסק הר"מ שהטעם הוא משום תאבון הא זה נגד גמרא מפורשת שהטעם הוא משום אכילה גסה, ות' דבאמת עיקר הטעם הוא משום אכילה גסה שאז לא יקיים כלל את המצוה ומה שכ' משום תאבון היינו כדי שלא יבוא לאכילה גסה, ונמצא שיסוד הטעם של תאבון הוא מחשש שמא יבוא לאכילה גסה שאז לא יקיים כלל את המצוה.

ונמצא שנידון דידן תליא במחלוקת לגבי צום יוה"כ הנ"ל, וא"כ לישועות יעקב אינו מחויב למנוע עצמו שלא לאכול, אמנם לשאלות מחויב הוא שלא לאכול.

מרגליות שאול

חיידושים ומכתבים מגדולי הדור מתוך כתבי הגה"צ רבי שאול מרגליות זצ"ל

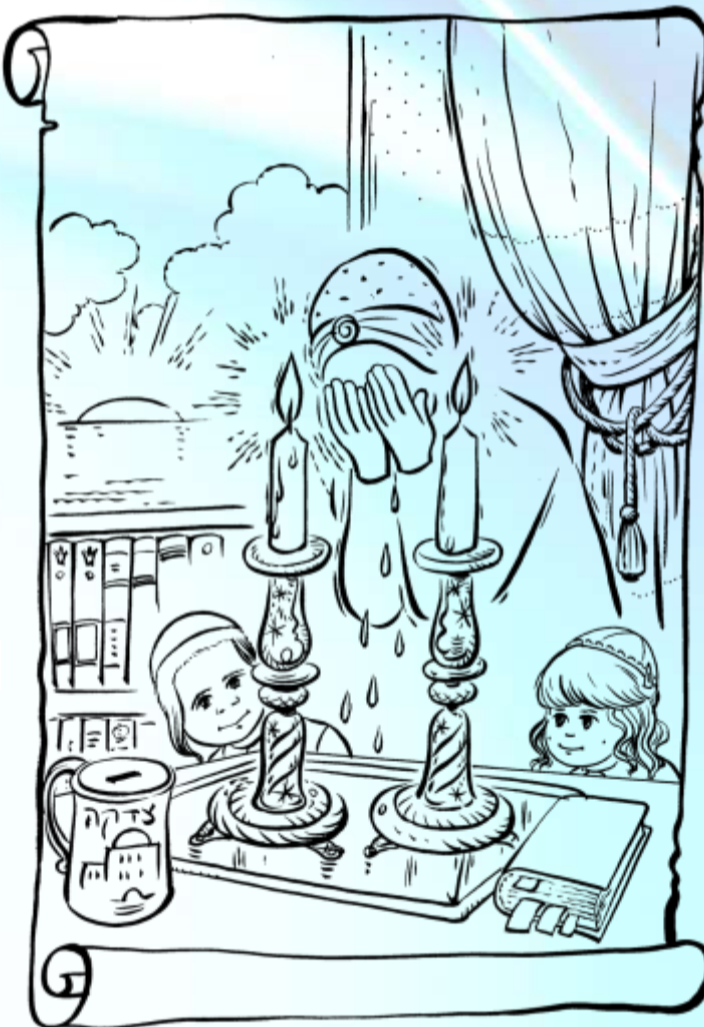
התכוון להביא לו מה שאמר לו רק שרצה לזרוז לעבוד ולהתאמץ בשבילו. הנה מבואר ברמ"א חו"מ סימן רס"ד שפטור מלשלם מה שהבטיח וצריך לשלם סכום הרגיל, ופירש בזה בנתי"מ שכיון שזה מחיר גבוה מהרגיל הרי זה אונאה דהא לא אמר לו שבכל מצב אתנהו לך ויכול לומר משטה אני בך. והנה בפרשת וארא במכת ערוב כאשר בקש פרעה ממרע"ה שיתפלל שתסור המכה ענה לו משה, אל יוסף פרעה התל בי. ובמכת ברד כאשר בקש ממרע"ה להתפלל עליו לא ענה לו כן. ויש לבאר דבגמ' איתא שמי שבורח מבית האסורים והגיע לנהר ואמר לבעל הספינה אם תעבירני אתן לך דינר, יכול לומר לו אח"כ משטה הייתי בך ומשלם שכרו כרגיל. והנה כאן משה רבינו התפלל לד' לבקשת פרעה, וה"ז כפועל שלו, ופרעה תמורת זה הבטיח להוציא את כלל ישראל ממצרים. ועל פ"ז יש לבאר שבמכת ערוב סבור היה פרעה שהמכות ניתנו לו שלא כהוגן והוא צודק בעמדתו, על כן ענה לו מרע"ה אל תאמר לי בסוף משטה אני בך, ולכן אמר לפרעה: אל יוסף פרעה התל בי, משא"כ במכת ברד שפרעה אמר ד' הצדיק ואני ועמי הרשעים, אם כן אין לחוש שיאמר משטה אני בך כיון שאמר שהמכות הגיעו לו כדין.

גדר מזיגת הכוס לפני ההגדה
בליל הסדר לאחר אמירת הא לחמא עניא מוזגים כוס השני כדי שישאלו התינוקות. במרדכי סימן תר"א מביא בקצרה את ליל הסדר וכותב שבעצם אין שום ענין להגיד ההגדה על הכוס כיון שזה סיפור דברים בעלמא ואינו כהלל שצריך שיהא על הכוס כיון שזה הודאה לה' שצריך להיות על הכוס. ומה שמוזגים הכוס לפני אמירת ההגדה הוה נמי כדי שישאלו התינוקות.

טיגן חביתה בפסח בכלי של חמץ בירור דין החביתה והמחבת
מי שבטעות לקח מזלג של חמץ והכין חביתה במחבת של פסח יל"ד מה דין החביתה והמזלג. בסימן תמ"ז סעיף י' נחלקו השו"ע והרמ"א בנותן טעם לפגם בפסח, דלשו"ע הר"ז מותר ולהרמ"א אסור. ולפ"ז לבני אשכנז החביתה אסורה ומה"ט נמי נאסר את המחבת. מיהו יש לדון אי שייך להכשיר המחבת בפסח. ובסימן תנ"ב נפסק שבפסח א"א להגעיל שאפילו שיש ס' נגד החמץ ה"ה חוזר ואוסר מיהו ליבון שייך ששורף האיסור. אך יל"ד אי המחבת צריך ליבון חמור או קל וזה תלוי בנידון שאם חמץ בפסח הוה היתר סגי בליבון קל אך אי הוה איסור צריך ליבון חמור. ובסימן תנ"ב סעיף ד' כתב המשנ"ב טוב להחמיר שיהא ליבון חמור, וזה לא דבר קל לעשות.

השכיר דירה לאינו שומר תורה האם הבעלים עוברים בבל יראה
בסימן ת"מ סעיף ג' כתוב ששכירות לא קניא ולכן ישראל שהשכיר מקום לעכו"ם של חמץ של עכו"ם שקיבל עליו הישראל אחריות חשיב שהיא ברשות הישראל ועובר עליו בב"י וב"י. ובסימן תמ"ג סק"ד מביא המשנ"ב מחלוקת האחרונים בישראל שיש לו בביתו חמץ של ישראל אחר ולא קיבל עליו אחריות דלמג"א אינו עובר בב"י ולהגר"א וצל"ח וב"מ ה"ה עובר בב"י. וטוען הגרנ"ק (שליט"א) [זצ"ל] לפ"ז מי שמשכיר ביתו לאינו שות"מ, ויש לאינו שות"מ חמץ בביתו, הוי חמץ של ישראל ברשות המשכיר שאפילו בלא שקיבל ע"ע אחריות ה"ה עובר על ב"י. ונראה בזה, דהנה הפנ"י בפסחים דף ה' ע"ב ס"ל נמי שישראל שיש לו חמץ של ישראל שלא קיבל עליו אחריות עובר בב"י וב"י הטעם לפי שזה בשליטתו שיכול לבערו. ולפ"ז אפילו שהבית המושכר לאינו שות"מ חשיב ברשותו, מיהו כיון שאינו בשליטתו אף להגר"א אינו עובר בב"י.

ביאור בדברי מרע"ה לפרעה שלא יוסיף להתל בו
אחד ניגש לשדכן וא"ל אם תביא שידוך טוב לבתי אתן לך סכום הגון ומצא לו השדכן שידוך כמבוקשו וכשבא לתבוע את הכסף אמר לו אבי הכלה שלא

הגאון רבי יהודה קנר שליט"א ליל יום טוב שחל בשבת וטעו בברכת הדלקת נרות

יש לדון באשה שהדליקה נרות בליל יו"ט שחל בשבת שדינה לברך להדליק נר של שבת ושל יום טוב, ובטעות אמרה רק של יום טוב מה דינה. ובשו"ת התעוררות תשובה או"ח חלק א סימן קכ"ב כותב כיון שבירכה רק על של יו"ט א"כ קיבלה על עצמה רק יו"ט ומותרת להדליק נרות ביו"ט ואם כן תדליק נר נוסף לשבת ותברך עליו להדליק נר של שבת, ויש בזה משום תוספת אורה. ויש חיידוש בזה דלכאורה תוספת גדרה הוא שמקבל עליו דינים של יום הבא, וכאילו הגיע יום הבא, אם כן יש לומר כיון שקבלה על עצמה יום הבא, ויום הבא הוא שבת, אם כן קבלה על עצמה שבת ובשבת הרי אסור להדליק נר. וצריך לומר דגדר דתוספת הוה כמו נדר וא"כ יש לומר שקבלה על עצמה בנדר רק קדושת יום טוב ולא קדושת שבת. אך אי נימא שזה חשיב שקיבלה להתנהג כאילו זה לילה קשה כנ"ל. ונראה להביא ב' עצות לזה א] שהבעל ידליק ויברך ב] במשנה ברורה סימן רס"ג סק"א מביא שמי שמדליק נר שבת ולא ברכה יכולה לברך עד שקיעה ולפי זה הכא נמי תברך עכשיו וציונו להדליק נר של שבת.

השכיר דירה לאינו שומר תורה האם הבעלים עוברים בבל יראה
בסימן ת"מ סעיף ג' כתוב ששכירות לא קניא ולכן ישראל שהשכיר מקום לעכו"ם של חמץ של עכו"ם שקיבל עליו הישראל אחריות חשיב שהיא ברשות הישראל ועובר עליו בב"י וב"י. ובסימן תמ"ג סק"ד מביא המשנ"ב מחלוקת האחרונים בישראל שיש לו בביתו חמץ של ישראל אחר ולא קיבל עליו אחריות דלמג"א אינו עובר בב"י ולהגר"א וצל"ח וב"מ ה"ה עובר בב"י. וטוען הגרנ"ק (שליט"א) [זצ"ל] לפ"ז מי שמשכיר ביתו לאינו שות"מ, ויש לאינו שות"מ חמץ בביתו, הוי חמץ של ישראל ברשות המשכיר שאפילו בלא שקיבל ע"ע אחריות ה"ה עובר על ב"י. ונראה בזה, דהנה הפנ"י בפסחים דף ה' ע"ב ס"ל נמי שישראל שיש לו חמץ של ישראל שלא קיבל עליו אחריות עובר בב"י וב"י הטעם לפי שזה בשליטתו שיכול לבערו. ולפ"ז אפילו שהבית המושכר לאינו שות"מ חשיב ברשותו, מיהו כיון שאינו בשליטתו אף להגר"א אינו עובר בב"י.

ביאור בדברי מרע"ה לפרעה שלא יוסיף להתל בו

אחד ניגש לשדכן וא"ל אם תביא שידוך טוב לבתי אתן לך סכום הגון ומצא לו השדכן שידוך כמבוקשו וכשבא לתבוע את הכסף אמר לו אבי הכלה שלא

ביאורי תפילה

כוונות על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב' הרב רבי אריה יהודה פרידנר שליט"א

מוסף לשלש רגלים [המשרן]

יהי רצון מלפניך

בקשה זו על חידוש מעשה הקרבנות באה בלשון של יהי רצון כי מהות הקרבנות הם ריח ניחוח לה' נחת רוח שנעשה רצוני וא"כ צריך שהקב"ה ירצה בעבודת הקרבנות. כלומר כל שאר הבקשות הרפואה והדעת והסליחה והגאולה וכו' יכול להיות מצב שהקב"ה עושה זאת רק מצד הבקשה ומילוי הבקשה אבל לא ברצון. אבל בקרבנות אם לא יהיה רצון יחסר בעצם הקרבן, לכן מבקשים גם על עצם הרצון ולא רק על התוצאה.

ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בגבולנו

גם כאן יש שינוי משאר תפלות מוסף. שבכל שאר התפלות תחילה מבקשים על בנין בית המקדש ולאחר מכן על קיבוץ גלויות. בראש חדש מזבח חדש בציון תכין ואחר כך והביאינו לציון וכו' וברגלים יה"ר וכו' שתשוב ותרחס עלינו ועל מקדשך ותבנהו וכו' ואח"כ והביאינו וכו'. ואילו בשבת מתחילים תעלינו בשמחה לארצנו ולא מזכירים כלל את בנין בית המקדש. ונראה שישנם שתי סיבות להקרת הקרבנות בבית המקדש דווקא. האחד כי הוא המקום שנבחר ע"י הקב"ה והשניה כי ע"י קדושת המקום יש לאדם קירבת אלוקים וע"י כך ראוי להקריב את הקרבן. לפיכך בשבת שיש קירבת אלוקים

מצד קדושת השבת ומצד הנשמה היתרה, האדם ראוי מצד דרגתו להקריב קרבן אפילו שלא בבית המקדש וצריך את המקדש רק מצד המקום הנבחר לכן אומרים ותיטעינו בגבולינו להדגיש שחסרון המקדש הוא רק מצד מקום המקדש ולא מצד דרגת האדם, משא"כ במועדים שאין נשמה יתרה והקדושה פחותה צריכים את המקדש גם לצורך עליה בדרגה הרוחנית, לכן פותחים בבקשה על בנין בית המקדש כי הוא המביא את האדם לדרגה שיוכל להקריב קרבן. אבל בשבת אדם מגיע לדרגה זו מכח קדושת השבת.

ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו

בשבת אין מקריבים נדרים ונדבות רק קרבנות חובה תמיד של שחר ובין הערביים ומוסף.

תמידים בסדרם ומוספים כהלכתם

קרבן התמיד בא בסדר קבוע אחד בבקר ואחד בין הערביים. ומוסף משתנה משבת למועד ומועד למועד

למועד כל אחד כהלכתו. ועוד יש לפרש שהתמידים הבאים באופן קבוע באים להודות ולבקש על הדברים הקבועים והשגרתיים וזהו קרבנות חובותינו שבאים על החובה להודות על הדברים התמידיים ומוספים באים להודות על התוספת בשבת ובמועדין הן בגשמיות והן ברוחניות.

ואת מוספי יום השבת הזה ויום ראש החודש הזה

היות והאמירה בתפלה היא במקום הקרבת הקרבן בפועל אנו מתייחסים לתפלה כאילו הקרבן עומד לפנינו ואנו יכולים להצביע עליו.

נעשה ונקריב לפניך באהבה

הנעשה היא השחיטה וההולכה וזריקת הדמים, ונקריב היא הקרבת הקרבן על המזבח. ויש כאן חידוש שלא רק עצם ההקרבה היא תכלית הקרבן ואותה צריך לעשות באהבה, ואילו השחיטה וההולכה הם רק מכשירים לתכלית. אלא גם שחיטה וכל העבודות הם עבודות שצריכים לעשות באהבה. וכפי שמפרש הרמב"ן שבעת השחיטה יחשוב שהוא היה צריך להישחט במקום הקרבן ודבר זה יביאהו לאהבת ה' שמקיימו ומחייהו ולוקח תמורתו קרבן, וכן בכל העבודות. וכן מצינו ברש"י אצל אברהם בעקידת יצחק על המילים ויעלהו לעולה תחת בנו שעל כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל ואומר יה"ר שתהא זו כאלו היא עשויה בבני כאילו בני שחוט כאילו דמו זרוק כאילו בני מופשט כאילו הוא מוקטר ונעשה דשן.

במצות רצונך

וצ"ב וכי יש מצוות שהקב"ה לא רוצה בהם.

כמו שפנתבת עלינו בתורתך

וצ"ב פשיטא ככל המצוות שכתובות בתורה.

על ידי משה עבדך

וגם זו פשיטא ככל מצוות התורה.

מפי כבודך כפאמור

פשיטא כמו כל התורה שהקב"ה אמר ומשה כתב.

ונראה לפרש ע"פ המחלוקת בין הרמב"ם לבין הרמב"ן בטעם הקרבנות. הרמב"ן בפרשת ויקרא מביא את הרמב"ם במורה נבוכים האומר שטעם הקרבנות הוא לשלול את דעת עובדי האלילים העובדים לבהמות כאילו יש בהם ממש לכן שוחטים אותם וזובחים אותם. וציוה להקריב פר איל וכבש כי בהודו עובדים לפר והכשדים לאיל, והמצרים לטלה שהוא כבש. וז"ל וציוה לשחוט אלו השלושה מינים לשם הנכבד כדי שיוודע כי הדבר שהם חושבים לתכלית העברה יקריבו לבורא ובו יתכפרו העוונות כי כן יתרפאו האמונות הרעות שהם מדווי הנפש. כי כל מדווה וכל חולי לא יתרפאו כי אם בהפכן. עכ"ל הרמב"ן חולק על הרמב"ם ואומר אדרבה עצם הקרבתם לקרבן מחשיב אותם בפני עובדי האלילים, ובפרט שהם עצמם מקריבים בהמות לאלילים.

הרמב"ן מקשה על הרמב"ם כמה קושיות בניהם הרי קין והבל שהקריבו קרבן לא היה בזמנם ע"ז וגם בלעם הקריב ולא בא לשלול ע"ז. ויש להקשות גם על הרמב"ן שהוא עצמו מסביר בקרבן פסח שה' ציוה לשחוט צאן לקרבן כי המצרים עבדו לצאן וציוה לשחוט את אלהיהם. ולכן נראה לומר הואיל ומצינו במעשה העגל שיש עבודה זרה שכוונתה לעבוד את ה' אבל דרך גורם חיצוני כגון העגל. נסביר את המחלוקת בין הרמב"ם לרמב"ן האם מותר או צריך בשעת הקרבת הקרבן שאנו מקריבים את הקרבן לה' גם לחשוב אז בשעת ההקרבה שאין אנו מתכוונים להשתמש בקרבן כמו עובדי העבודה זרה כדי שלא יתפרש ח"ו שיש קשר אליהם מחמת דמיון המעשה וכך סובר הרמב"ם. ואילו הרמב"ן סובר שעצם המחשבה על ע"ז בשעת הקרבן אסור ועושה מזבח ה' מגואל.

לפי שתי הדעות הקרבת קרבן יש בו להזכיר עבודת אלילים לדעת הרמב"ם ההקרבה באה לשלול את הע"ז ולפי דעת הרמב"ן היא לא תצליח לשלול אבל הצד השווה של שניהם שיש דמיון בחיצוניות של הדברים. וא"כ יסוד ההבדל הוא שקרבן הוא לשם ה' ואילו הע"ז היא לשם הבל וריק לאל לא ישיע. ולכן בתפלה אנו מדגישים שהקרבת הקרבנות למרות הדמיון זה רצון ה' שיקרבו קרבנות לשם ה' ואנו מקריבים לשם ה'. ודבר זה כתוב בתורה והתורה נכתבה ע"י משה שהוא נאמן בפ"ע שהרי נקרא עבד נאמן ועוד שהוא כתב מפי כבוד ה'. ולפ"ז יתבארו הדברים

במצות רצונך

מצווה שרצית בה למרות הדמיון החיצוני לע"ז

כמו שפנתבת עלינו בתורתך

וראיה לדבר שדבר זה כתוב בתורה במפורש.

על ידי משה עבדך

ועוד ראייה על כך שזה רצון ה' שכך כתב ופירש אותה משה שהוא עבד נאמן, ועוד ושהוא הנלחם הגדול בע"ז במעשה העגל ששיבר את הלוחות בגללו, והרג רבים מישראל, הוא שכתב שהתורה מצווה להקריב קרבנות ללא חשש מחמת הדמיון לע"ז.

מפי כבודך כפאמור

ועוד שלא הוסיף משלו אלא הכל ישירות מפי ה'. ונקט כאן כבוד ה' לומר שלא תחשוש לכבוד ה' בענין הדמיון לע"ז שיש בזה לכאורה מיעוט כבוד, כי הוא רצון ה'.

מחודדים בפיך

חידון לשולחן השבת על פרשת השבוע **הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א**

חידות לפרשת אחרי מות

- א. נשמע כקריאת הסוס, אולם הוא עיטוף הראש.
- ב. דין ביוה"כ, מחמת חלוקת התפקידים בבית המשפט.
- ג. פורים על השדים.
- ד. גזירה אשר צריך להתכונן אליה מאתמול.
- ה. חזרה על פעולה, עם ליווי הקול.
- ו. היכן רמוז הדבר שעתיד להפך לישיבות בבבל.
- ז. מהעולם אל הבלבול, בשינוי נקודה אחת.

חידון לפי סדר א-ב

- א. חגורה (טז, ד) כינוי לעזאזל (טז, כב)
- ב. כינוי למשפחתו- אשתו (טז, יא)

- ס. נשען בכל כחו (טז, כא)
- ע. בו ד' יתגלה על הכפורת (טז, ב)
- פ. כינוי לכעס (יז, י)
- צ. לכידת חיות (יז, יג)
- ק. מקום מיוחד (בו טבל כהן גדול) (טז, כד)
- ר. כינוי לטבילה (טז, כד)
- ש. מנין ההזאות לפני הכפורת (טז, יד)
- שדים (יז, ז)
- ת. תפלוט (החוטאים) (יח, כח)

פתרונות לפרשיות תצוה - תזריע

7. אברהם היה אחד, וכאן בדרך נס היו שנים. העברי. משני עבריהם הם כתובים.
8. מי היה מרוצה באלול יותר מבחודש אב? האחרונים ברצון כראשונים וארבעים האמצעיים ככעס.

ויקהל

1. יצאה מהכלל ללמד חילוק (קרבנות). הבערה לחלק יצאה.
2. (הגררן מרבה שומנו) והמגרגר משבח שמו. מגרגר בראש הזית למנורה.
3. מהעמודים ובסיסיהם מתקבל הדימוי למחנה, האש. את עמודיו ואת אדניה - חצר משמשת בל' זכר ובל' נקבה כדכתב רש"י ריש וישלח לגבי מחנה ואש.
4. ממותר מעשי ידיה, זכותה לתרום. אומנות יתירה היתה שמע"ג העיזים טוו אותן (עיין חנוכת התורה, שמשום כן זכותה לתרום דמותר מעשי ידיה לעצמה).
5. הסב הבטיח למכה היבוסית ויגע בצינור. הבן תמך בידיים המכוונות כלפי שמיא והנכד נקרא בשם. כלב הבטיח... חור בנו תמך בידי משה ונכדו בצלאל נקרא בשם
6. זו שהספיקה יוצאת מהמנין או בביאתו הביתה (ע"פ שבת מט.).
7. ארבעים פעם כתוב "מלאכה" בתורה [וכנגדן מלאכות שבת] ואחת יוצאת מהמנין. לחד מ"ד והמלאכה היתה דים ולאידך "ויבא הביתה לעשות מלאכתו".
7. יתכן שגובהו המוזכר, כשליש מקומתו המלאה
8. מזבח כתוב ג' אמות קומתו ולחד מ"ד עשר. לעבדו בשני יצריך, בו בודקים המסתתרת ובו ירחצו העובדים, בטרם גישתם. הכיור נעשה ממראות הצובאות, שעל ידן העמידו ולדות במצרים (עי' רש"י) ובו בודקים הסוטה ורוחצים ממנו בבואן אל אוהל מועד.

פקודי

1. מכפילותו נלמד כי חבול נחבל.

תצוה

1. במה נרמזו תורה שבכתב בנפרד, ומשניות לבדם, אולם הם מקבילים זה לזה. חמש יריעות חוברות ושש יריעות במחברת השנית. מקבילות... (ע"פ תיב"ע)
2. נשמע כגמול יתר, אולם הוא מחצית. פרס בשחרית... והוא חצי.
3. מוזהב מקורה, הנחוש אינו מקורה. מזבח הזהב יש לו גג ולשל הנחושת אין גג.
4. שורש דומה, פעם צורת רקמה ופעם חגור. חשב האפוד מעשה חושב.
5. שני כהנים טהורים הקריבו קרבן באותו אופן, עם אותם בגדים ואותה מחשבה, האחד חייב מיתה והשני פטור. כהן גדול וכהן הדיוט שעבדו בארבעה בגדים.
6. דוד סירב ללבשו, ומבגדי הכהונה כמותו. מעיל כפי שריון. ודוד סירב ללבוש השריון.
7. שורש. מוזהב. כהדס.
8. שרשות גבלות מעשה עבות. מזהב.
8. איך מנתקים בערבית.
9. יזח הוא לשון ניתוק בערבי.
9. בשינוי שמות הערים ובבגד הכהן גדול. מוסבות שם ומוסבות משבצות זהב.
10. אינו דורש פתרון אלא לנוי. כתונת תשבץ, אלו היו לנוי.

כי תשא

1. אופן מעשר בהמה, גרם הכינוי. העובר על הפקודים, נקרא כך כדרך שמעבירים בהמה
2. האדמו"ר מבעלזא מערבב.
3. רוקח- כל דבר המעורב הקופח ריח או טעם. צריך קצוץ-זנב להקדים הציפורן. צרי והציפורן.
4. מה הקשר בין ירמיהו לצמיד [דוגמא]? ת"ח צריך שידע כ"ד ספרים ככלה המתקשטת בכ"ד קישוטים.
5. מה הקשר בין יוסף הצדיק לעגל? נעשה ע"י שהשליכו טס שכתוב עליו "עלה שור" שבו העלו את ארונו של יוסף.
6. מה עשו כישמעאל, בחודש תמוז? מצחק- לשון ע"ז ולשון שפיכות דמים.

1. המשכן משכן - שנתמשכן על עוונותיהם של ישראל.
2. הבנה במנהג העולם, כהמציאות תחת כנפי השכינה. שקודם מקימים בית ואחר כך מכניסים כלים. אמר לו משה בצל אל היית...
3. רוקע מלכודת העושר וחותר ציציות לבגדי הכלאים המותרים. 'מלכודת העושר' - פחי הזהב. חתכו פתילים לבגדי כהונה שהם בגדי כלאים המותרים.
4. הוא-יושב כבן חורין. היא-מוקפת. מיסב- מוסבות.
5. מזכיר "מעשה אבות" אך הוא קושר הגבולות. 'מעשה עבות' דומה ל'מעשה אבות'. 'שרשרות גבלות' - קושר הגבולות.
6. נאמר במוצש"ק שלפני ששת ימי מעשה ובעת הקמת המשכן. ושניהם מפי משה! 'ויהי נועם' אומרים במוצ"ש על פי תפילה למשה, ומשה אמר זאת לישראל.

ויקרא

1. אות קטנה, המבדילה בין משה למי שקם כמשה עוד, ובין הטמא לטהור.
2. א' שבין 'ויקר' דבלעם הטמא ל'ויקרא' דמשה הטהור. יש מדרש 'אבל באומות העולם קם כמשה'.
3. האב לא יכל אפילו לגנוב, ובנו רצח. אדם הראשון לא יכל לגנוב, שהכל היה שלו, ובנו קין רצח.
3. מוקצה, שאינו קשור להלכות שבת. מהו? מוקצה לעבודה זרה. רש"י מן הצאן - להוציא את המוקצה:
4. נשמע כאחת העונות, והוא מותר התרומות. קיץ המזבח.
5. אינו מקום הצגה, אך מיותר להשען שם על ראשה. אין סמיכה בבמה.
6. ממראות הטומאה בשער, ופסול בעופות. שיער צהוב, תחילת הציהוב.
7. הכהן עושה לעוף, כנוזר לארי.

משמע כפי שמשמשן שיסע.

8. מסנן הנוזלים, מכונה כבן חמישים.
עצה.

לעמת העצה - למעלה מן הכליות היועצות:
משנה פרק ה משנה כא "בן חמישים לעצה".
9. הבורא למשה כבין האופנים.
הקול שיצא למשה היה נפסק כמו הקול שבין הכרובים. לשון חיבה כמו "וקרא זה אל זה".

צו

1. בגין העדר המעלות, הפנים הופנו נגבה.
הכבש - שהוא בגלל העדר המדרגות - פנה לצד דרום.
2. "לחם=עבודה"? מי מקבל לחם למרות שאיננו עובד?
בעל מוס.
3. במה כלי הקודש דומים לארוסה.
למריקה.
4. דומה ליריד-בשינוי ניקוד. נמכר עם הראש ומורם מעם הבהמה.
שוק. שוק. נמכר עם הראש. חזה ושוק.
5. עושים לאסיר, לראש הכהן ולפצעי המשיח.
חובשים את האסיר. חובשים מגבעות. חובשים את פצעי המשיח [בגמרא].
6. **ויחבש להם מגבעות**
כשאתה מנקה לפסח, החלף לבגדי-עבודה!
מנין?
ופשט את בגדיו - אין זו חובה אלא דרך ארץ, שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדרה

לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו, לכך ולבש בגדים אחרים פחותין מהן:

7. נשמע פרי היער, תחתיו ילדו במצרים. ממנו מפרישים תרומה מדי יום ומפנים אותו מעת לעת.
תפוח המזבח. ילדו תחת התפוח. תרומת הדשן. הוצאת הדשן.

שמיני

1. מורה הוראה ככהן בעבודתו.
שניהם אסורים ביין ושיכר.
2. נקרא כימי מילה, והוא ראשון לראשונים והוכתר בעשר.
שמיני. שמיני למלואים, הוא ראש חודש ניסן, שהוקם המשכן בו ביום ונטל עשר עטרות השנויות בסדר עולם.
3. הושטה שנקראת כיצירה מחודשת.
וימציאו.
4. "אחרי מות קדושים אמור" היכן בפרשתנו?
אמר לו משה לאהרן אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום והייתי סבור או בי או בד, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך.
5. מדיני אבלות שזכרו בחנוכת בית ה'.
פריעה ופרימה.
6. כבן יהודה, ביום ולא בלילה.
אונן - אנינות לילה.
7. ממילה שהיא כמו ת"ח נלמדת הדגמה חיה.
זא"ת החיה - בגימטריא ת"ח
זאת החיה - מלמד שהיה משה אוהז בחיה ומראה אותה לישראל, זאת תאכלו וזאת לא תאכלו.

8. ישראל בחגים, דינם ככהנים תמיד.
חייב אדם לטהר עצמו ברגל.
9. דימוי והשוואה בין: נחש, משחק-מחשבה ופישוט ידיים ורגליים.
נחש. שח[מט]. נופל על מעיו.
10. אחד משמונה כתפילה, משנהו כחיל.
והאנקה והכח.
11. נראה כמו "שקט" אך רק בחללו מקבל טומאה.
חרש.

תזריע

1. ביציאות השבת ובדיני הטומאה, הסדר זהה.
שתים שהן ארבע. /בשתיהם קדמה תורת בהמה לתורת האדם וכן "במה בהמה יוצאה" קודם ל"במה אשה יוצאה"
2. 66 יום כמתחילת שקיעה עד הכספת פני רקיע.
בכל אותם ימים היא כטבולת יום ארוך.
3. בריא. כאינו מבושל וכחייב במצוות. וככשר לאכילה (במצורע).
חי.
4. בשר חי היינו בריא. אינו מבושל נקרא חי.
אדם חי חייב במצוות [במתים חפשי].
ובפרשת מצורע מבואר שציפורים חיות היינו כשרות לאכילה.
4. כינוי למצב בגד המזכיר הזדקנות השיער.
בקרחתו או בגבחתו - תרגום: בחדתותיה או בשחיקותיה.
5. שורש דומה להתעטפות, כצלילת הדורס אל טרפו.
יעטה' (יג, מה), עט.

אודות הקובץ וזכויות יוצרים

קובץ זה יוצא לאור בס"ד מדי שבוע, ומופץ בעיקר בדוא"ל, ובו ח"י מדורים:

מדורי ההלכה והעיון: א. מדור 'אורות אילת השחר', ובו עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל אילת השחר זצוק"ל [מהספר 'כאיל תערוג'].

ב. מדור 'דובבות שפתי חיים', והוא שו"ת ממרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצ"ל, מתוך סדרת הספרים 'מועדי הגר"ח', בעריכת הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א. באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א.

ג. מדור 'מתיקות התורה', ובו חידודי הלכה ועובדות הלכתיות, משולחנו של הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א [מלוקטים מתוך סדרת הספרים 'חשוקי חמד' בהסכמתו].

ד. מדור 'אוצר היסודות והחקירות', ובו חקירות ויסודות מרבתינו ראשי הישיבות, ושאר מעתיקי השמועה, מסודרים לפי סדר האב. מתוך הספר 'דרישה וחקירה' [ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות, הפצה ראשית: 'יפה נוף'].

ה. מדור 'מרגליות שאול', ובו חידושים והתכתבויות מגדולי הדור, מכתבי הרה"ג רבי שאול מרגליות זצ"ל. ישר כח לבני משפחתו שיבדלחט"א, ולרה"ג רבי מרדכי שמחה ברנט שליט"א.

מדורי הפרשה: ו. מדור 'פניני פרשת השבוע', מאת מגיד השיעור הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א [מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע' ב' חלקים].

ז. מדור 'שמחת התורה', ובו שו"ת בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרה"ג רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א.

ח. מדור 'שלום לאוהבי תורתך', ובו שו"ת נוסף בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרה"ג רבי שלום חזקיה שליט"א.

ט. מדור 'ליקוטים וסיפורים נפלאים', בעריכת הרה"ג רבי ברוך רובין שליט"א.
י. מדור 'סיפור ושאלה בציודו', לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י, מתוך העלון 'האיחוד בחידוד'. פתרון החידה יובא בשבוע שלאחר מכן.

יא. מדור 'מחודדים בפוך', ובו חידות לפרשת השבוע לפי סדר הא-ב, מאת הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א.

יב. מדור 'שביבי חיים', ובו וארטים נפלאים לפרשת השבוע, מאת הרה"ג רבי חיים אייזנבאך שליט"א.

מדורים שונים: יג. מדור 'מתיקות שבת הארץ', דרשות, פנינים, משלים וסיפורים, בעניני השמיטה, מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'זמתוק האור', מאוצרו הגדול של הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א.

יד. מדור 'שתולים בבית ה', ובו עניני חינוך, מהרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א.